veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Begroting 2027



Inhoud

KERNGEGEVENS 6

Voorwoord 7

Leeswijzer 8

BELEIDSBEGROTING 9

1. Op hoofdlijnen 10

2. Interne en externe ontwikkelingen 12

2.1 Ontwikkelingen sinds 2026 en de meerjarenraming 12

2.2 Belangrijkste verschillen met 2026 en de meerjarenraming 13

2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen 14

3. Programmaplan 15

3.1 Waterveiligheid 15

3.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 15

3.1.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen? 16

3.1.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten? 19

3.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem 20

3.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen 20

3.2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 20

3.2.1.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen? 21

3.2.2 Gezond en natuurlijk water 25

3.2.2.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 25

3.2.2.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen? 26

3.2.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten? 29

3.3 Schoon water 30

3.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 30

3.3.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen? 30

3.3.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten? 33

3.4 Samen, duurzaam, slim en effectief 34

3.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken? 34

3.4.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen? 34
3.4.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten? 37
3.5 Overzicht dekkingsmiddelen 38
3.6 Heffing vennootschapsbelasting 38
3.7 Onvoorzien 38
4. Raming van de belastingopbrengsten 39
4.1 Kostentoerekening, kostentoedeling en kwijtschelding 39
4.1.1 Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening 39
4.1.2 Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling 39
4.1.3 Kwijtscheldingsbeleid 40
4.2 Watersysteembeheer 40
4.2.1 Raming van de belastingopbrengsten 40
4.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing 40
Oorzaken van de verschillen tussen begrotingsjaar 2026 en 2027 40
Mate van kostendekkendheid 41
Geraamde belastingeenheden 41
Ontwikkeling van de tarieven 42
4.3 Zuiveringsbeheer 44
4.3.1 Raming van de belastingopbrengsten 44
4.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing 44
Oorzaken van de verschillen tussen begrotingsjaar 2026 en 2027 44
Mate van kostendekkendheid 44
Geraamde belastingeenheden 45
Ontwikkeling van de tarieven 46
4.4 Lastendruk 47
5. Paragrafen 48
5.1 Uiteenzetting van de financiële positie 48
5.1.1 Financiering 48
5.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 50
Inventarisatie van de risico’s 50
Inventarisatie van de weerstandscapaciteit 53

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit 53
5.1.3 Reserves en voorzieningen 54
Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie 54
Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves 54
Stand en verloop van de voorzieningen 55
5.1.4 Kengetallen 55
Weerstandsvermogen 55
Netto schuldquote 56
EMU-saldo 56
Wendbaarheid van de begroting 57
Lastendruk 57
5.2 Assetmanagement 59
Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken 59
Watergangen, stuwen en gemalen 59
Zuiveringstechnische kunstwerken 60
5.3 Bedrijfsvoering 61
5.4 Verbonden partijen 62
Visie en beleidsvoornemens 62
Overzicht van de verbonden partijen 62
Gemeenschappelijke regelingen 63
Vennootschappen en coöperaties 66
Stichtingen en verenigingen 68
5.5 Openbaarheidsparagraaf 70
FINANCIËLE BEGROTING **72**
6. Overzicht van baten en lasten **73**
6.1 Overzicht van baten en lasten 73
6.2 Toelichting bij het overzicht van baten en lasten 73
6.2.1 Oorzaken aanmerkelijk verschil Waterveiligheid 74
6.2.2 Oorzaken aanmerkelijk verschil Klimaatbestendig en gezond watersysteem 74
6.2.3 Oorzaken aanmerkelijk verschil Schoon water 75
6.3 Overzicht incidentele baten en lasten 76

7. Voorgenomen investeringen 77

7.1 Investeringen 77

7.2 Toelichting 78

8. Geprognosticeerde balans 79

9. Voorstel en besluit 80

Bijlage 1 Projecten per bestuurlijk programma 81

Bijlage 1a B-kredieten 87

Bijlage 2 Uitvoeringsinformatie 88

Dit document is openbaar.

KERNGEGEVENS

GEBIED

Oppervlakte in hectare	161.000
Aantal gemeenten	20
Aantal bedrijven	17.265
Aantal inwoners	806.714

TAKEN

Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
	214	km niet primaire-waterkering
	2.740	km hoofdwaterlopen
	2.414	stuwen
	108	gemalen
Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
	103	rioolgemalen
	423	km transportleiding

FINANCIEN

	2027	2026
	Netto lasten	**Netto lasten**
Watersysteembeheer	€ 109,4 mln.	€ 104,8 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 94,2 mln.	€ 83,6 mln.
Totaal	**€ 203,6 mln.**	**€ 188,4 mln.**
	Belastingopbrengsten	**Belastingopbrengsten**
Watersysteembeheer	€ 108,8 mln.	€ 100,4 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 87,7 mln.	€ 80,6 mln.
Totaal	**€ 196,5 mln.**	**€ 181,0 mln.**
	Bruto investeringen	**Bruto investeringen**
Watersysteembeheer	€ 244,7 mln.	€ 233,9 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 68,3 mln.	€ 76,0 mln.
Totaal	**€ 313,1 mln.**	**€ 309,9 mln.**

	Aanslag	2027		2026	
Watersysteembeheer**	**eenheden**	**Aantallen**	**Tarieven**	**Aantallen**	**Tarieven**
Ingezetenen	woning	335.900	€ 96,84	333.500	€ 90,87
Gebouwd woningen	WOZ-waarde x € 1.000.000	175.734	0,03198%	165.549	0,03090%
Gebouwd niet-woningen	WOZ-waarde x € 1.000.000	23.502	0,03481%	22.000	0,03386%
Ongebouwd*	herleide hectare	98.125	€ 114,15	98.350	€ 109,95
Natuurterreinen	hectare	28.000	€ 6,40	28.000	€ 6,18
Verontreinigingsheffing	vervuilingseenheid	4.500	€ 74,88	4.500	€ 66,72
Zuiveringsbeheer					
Zuiveringsheffing Zuiveringsrecht	vervuilingseenheid	1.167.200	€ 74,88	1.199.000	€ 66,72

** Op basis van de tot nu toe opgelegde aanslagen ongebouwd blijkt dat het aantal herleide hectares op begrotingsbasis te hoog is ingeschat. In de begroting 2027 is hiervoor gecorrigeerd.*

*** Bij het bepalen van de kostenaandelen in de Kostentoedelingsverordening 2026 is uitgegaan van de feitelijke situatie (per 1 januari 2025). Jaarlijks wordt getoetst of actualisatie van de kostentoedelingsverordening noodzakelijk is. De berekening van de kostenaandelen per 1 januari 2026 geeft geen aanleiding tot herziening.*

Voorwoord

Voor u ligt de laatste begroting van dit dagelijks bestuur. In maart 2027 zijn de waterschapsverkiezingen, waarna een nieuw bestuur aantreedt. Dat betekent natuurlijk niet dat het waterschap in de tussentijd tot stilstand komt. De uitdagingen die er liggen, zowel in de uitvoering als financieel, vragen om daadkrachtig doorpakken.

Zo moeten we eind 2027 de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) halen. We spannen ons al jaren tot het uiterste in om daar zo dicht mogelijk bij te komen. De voorbereidingen van de afgelopen jaren leiden in 2027 in veel projecten tot uitvoering. Ook versterken we volgens het aanvullend KRW-uitvoeringsprogramma onze bronaanpak met extra inzet op bronherleidbaarheid, de influentstrategie en toezicht en handhaving. Daarmee zetten we weer mooie stappen. Tegelijkertijd moeten we ook realistisch zijn: we zetten vol in op het maximaal haalbare, maar we hebben ook na 2027 nog tijd nodig om de doelen volledig te halen.

Als waterschap kennen we een omvangrijk investeringsprogramma dat in een paar jaar tijd in omvang is verveelvoudigd. Naast het voldoen aan de eisen vanuit de KRW omvat dit bijvoorbeeld ook het Hoogwaterbeschermingsprogramma (versterken van onze dijken) en de vernieuwing en renovatie van onze zuiveringen. Doordat steeds meer van de planvoorbereidingen tot realisatie komen, stijgen de kapitaallasten fors. Het effecten hiervan hebben we bij de presentatie van de voorjaarsnota laten zien. Het algemeen bestuur is toen ook gevraagd om - buiten de oorspronkelijke kaders van het bestuursakkoord - extra middelen beschikbaar te stellen voor opgaven die geen uitstel dulden. Denk aan het beregeningsbeleid (en de grondwateronttrekkingen), het versterken van onze (fysieke) weerbaarheid, de bronaanpak en de uitwerking van de EKC-strategie (energieneutraal, klimaatneutraal, circulair).

Daarbij heeft ook de onrust op het globale toneel zijn weerslag op de begroting. De inflatie ligt hoger dan het streefcijfer van 2% en de rente op de kapitaalmarkt loopt al enige tijd op. Hierdoor stijgen de kapitaalslasten sterker dan alleen als gevolg van de groei van de leningenportefeuille. Om ervoor te zorgen dat we als waterschap voldoende wendbaar blijven, volgen we deze ontwikkelingen als dagelijks bestuur op de voet. Dat neemt niet weg dat dit ook de komende jaren voor een opwaartse druk op de begroting en de waterschapslasten zorgt. Dat is inherent aan de grote opgaven die er liggen om ons gebied veilig, leefbaar en werkbaar te houden.

Dankzij scherpe keuzes in de organisatie en de inzet van de hiervoor gereserveerde middelen is het gelukt om een begroting voor te leggen binnen het kader volgend uit de voorjaarsnota inclusief het addendum. Dat neemt niet weg dat de lasten voor onze inwoners en bedrijven stijgen. Daarbij is de toedeling van de kosten naar de verschillende categorieën belastingbetalers kritisch gevolgd. De verschuivingen tussen de vastgestelde kaders en de praktijk zijn echter dusdanig beperkt dat een bijstelling nu niet nodig is. Ondanks de stijging van de waterschapslasten (met name de zuiveringsheffing), behoren onze tarieven - mede dankzij het proactieve beleid van de afgelopen jaren - tot de laagste van Nederland. Die positie willen we behouden. Onze medewerkers zetten zich daarom dagelijks met hart en ziel in om onze doelen te realiseren. Dankzij hen boeken we resultaten om trots op te zijn.

Dit menselijk kapitaal is ook voor het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP) een belangrijke bouwsteen. Het WBP is geen uitvoeringsprogramma, maar geeft richting aan onze opgaven en hoe we die willen bereiken. Dat kunnen we niet zonder onze mensen, maar ook niet zonder onze burgers, boeren, ondernemers en partners. Participatie, reflectie en inspraak zijn daarom een belangrijk onderdeel van de totstandkoming. Het nieuwe algemeen bestuur stelt het WBP 2028-2033 vast.

Dit dagelijks bestuur kijkt alvast met enige trots en tevredenheid terug op de resultaten tot nu toe, maar gaat zeker niet op haar lauweren rusten. Met elkaar zetten we de schouders eronder en blijven we werken aan een mooi en wendbaar waterschapsgebied. Alles overziend kijken we vooruit en gaan we volle kracht verder.

Leeswijzer

Deze begroting bestaat uit twee onderdelen: de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting start met onze belangrijkste voornemens en de doorrekening daarvan in de tarieven voor 2027. We brengen ook de jaren daarna in beeld, waarbij we kijken naar de inhoud én de financiële gevolgen daarvan. Verder bestaat de beleidsbegroting uit een beschrijving van de externe en interne ontwikkelingen, het programmaplan, de raming van de belastingopbrengsten met een toelichting hierop en de wettelijk verplichte paragrafen. In het programmaplan geven we – in lijn met ons waterbeheerprogramma (WBP) – per programma aan welke doelen we willen bereiken en hoe we dat gaan doen. Vervolgens vertalen we dit naar de bijbehorende kosten. In de verplichte paragrafen geven we inzicht in onze financiële positie, het assetmanagement, de bedrijfsvoering, onze verbonden partijen en de toepassing van de Wet open overheid (Woo). De financiële begroting omvat een overzicht van de baten en lasten, de voorgenomen investeringen en de geprognosticeerde balans. In de financiële begroting geven we ook een toelichting op de geraamde baten en lasten uit het programmaplan en de ontwikkeling daarvan ten opzichte van 2026. Tot slot gaan we in op de voorgenomen investeringen. Doordat we afronden op duizendtallen kunnen optellingen en bedragen soms iets afwijken.

BELEIDSBEGROTING

1. Op hoofdlijnen

Begroting passend binnen de kaders

Voor u ligt de begroting 2027 van waterschap Aa en Maas. De begroting is opgesteld binnen de beleidsmatige en financiële kaders van de voorjaarsnota met het daarbij horende addendum. Daarmee kunnen we - vooruitlopend op de nieuwe waterbeheerprogramma periode - dit jaar al relevante stappen zetten op grote en urgente thema's als weerbaarheid, verduurzaming en verdroging. Zo bereiden we ons voor op een aantal ontwikkelingen die onvermijdelijk op ons afkomen. In het nieuwe waterbeheerprogramma wordt dit vervolgens nader uitgewerkt.

Voortgang op onze opgaven

De dijkversterking Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) is volop in uitvoering. In 2026 zijn de eerste kilometers opgeleverd en in 2027 verwachten we ongeveer 12 kilometer dijk te versterken. Ook versterken we 4 kilometer dijk in het project Doeveren. Ook op onze watersysteemopgaven zetten we mooie stappen. Met het gebiedsplan Raam realiseren we één van onze grootste watersysteemprojecten. Het betreft onder meer 146 hectare waterberging, aanpak van de verdroging van de natte natuurparel Hooge Raam, beekherstel, natuurvriendelijke oevers, ecologische verbindingszones en vispassages. Verder stellen we in 2027 een watersysteemstrategie vast. Daarmee geven we richting aan hoe we onze aanpak van droogte, wateroverlast, waterkwaliteit en ecologie ook na 2027 voortzetten. Bij onze zuiveringen werken we hard om het water nog schoner te maken. Zo bouwen we een zandfilter bij de rwzi Dinther, ronden we de renovatie van Oijen af en leveren we bij rwzi Land van Cuijk de waterlijn op. In vervolg op de Influentstrategie en de Strategie overstorten en uitlaten zetten we nadrukkelijk in op bronaanpak. Met al deze maatregelen zetten we stappen om eind 2027 zo dicht mogelijk bij de KRW-doelen te komen. Verder werken we in 2027 aan de verplichtingen uit de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). De realisatie van een vergadercentrum op de begane grond van ons hoofdkantoor is hier een voorbeeld van. In dit project combineren we de noodzakelijke veiligheidseisen met het verder verbeteren van de toegankelijkheid van ons gebouw en levensduurverlengend onderhoud. Tot slot is 2027 ook het jaar van de verkiezingen én wordt in 2027 met vaststelling van het definitieve waterbeheerprogramma de koers voor 2028-2033 bepaald.

Forse opgaven vragen om grote investeringen

Zoals hierboven geduid, werken we aan forse opgaves zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), het behalen van de doelen rond waterkwantiteit en waterkwaliteit (KRW) en bij onze rwzi's. Dit vraagt om grote investeringen. De afgelopen jaren is het bruto investeringsvolume dan ook flink toegenomen. In 2027 zien we de uitgaven met € 313 miljoen stabiliseren ten opzichte van het jaar daarvoor (€ 310 miljoen). Voor het realiseren van deze opgaven, maar natuurlijk ook voor het uitvoeren van onze reguliere werkzaamheden, is financiële en personele inzet nodig. Doordat we in 2026 een aantal grote projecten opleveren, zien we dit vanaf 2027 ook nadrukkelijker terug in de kapitaallasten.

Begroting 2027 ten opzichte van voorjaarsnota 2026

De netto lasten voor 2027 komen op begrotingsbasis uit op € 203,6 miljoen. Dit is iets lager dan bij de voorjaarsnota werd verwacht (€ 203,7 miljoen). In meerjarig perspectief nemen de kosten toe. Dit komt met name door de actualisatie van de investeringsplanning en autonome ontwikkelingen als inflatie en rente. Tegelijkertijd staan een nieuw waterbeheerprogramma en een nieuwe bestuursperiode voor de deur. De keuzes die daarin worden gemaakt, zijn richtinggevend voor de opgaven, doelstellingen en bijbehorende kostenontwikkeling na 2027. Deze zijn op dit moment nog niet bekend en daarom niet meegenomen in de huidige meerjarenperspectieven.

Ontwikkeling netto lasten Bedragen x € 1.000	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Voorjaarsnota 2026 incl addendum	203.680	221.212	234.015	245.597	252.259
Begroting 2027	203.643	223.057	239.093	257.330	271.977

Begroting 2027 naar bestuurlijke programma's

De volgende tabel toont hoe de totale netto lasten van € 203,6 miljoen zijn verdeeld over onze twee taken en hoe de verdeling is naar de bestuurlijke programma's en hoe dit zich verhoudt tot 2026[1].

Programma Bedragen x € 1.000	Totaal begroting 2026	Totaal begroting 2027	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Verschil
Waterveiligheid	22.244	23.868	23.868		1.624
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	83.385	86.883	86.883		3.498
Schoon water	84.796	95.031		95.031	10.235
Onvoorzien, dividend en saldo financieringsfunctie	-2.014	-2.139	-1.310	-829	-125
Netto lasten	**188.411**	**203.643**	**109.441**	**94.203**	**15.232**
Belastingen	-180.978	-196.505	-108.834	-87.671	-15.527
Dekkingsmiddel beschikking reserves	-7.433	-7.138	-607	-6.531	294
Saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tarieven 2027

Het realiseren van onze groeiende opgaven in een periode van structureel hogere kosten maakt dat een stijging van de netto lasten onvermijdelijk is. Dit wordt met name veroorzaakt door een toename van de kapitaallasten als gevolg van de succesvolle afronding van een aantal grote investeringsprojecten waartoe in het verleden al is besloten. Ook de hogere rentelasten hebben hun weerslag op de tarieven, evenals nieuwe ontwikkelingen en aanvullende wettelijke eisen. Daarnaast blijkt uit de uitwerking van het addendum dat onze inzet daarop voor een groot deel binnen de zuiveringstaak tot uitdrukking komt. Doordat niet alleen de netto lasten toenemen (met name door hogere kapitaallasten), maar ook het aantal vervuilingseenheden terugloopt (bijvoorbeeld doordat bedrijven in ons werkgebied zijn gestopt of meer zelf zijn gaan zuiveren), is er bovendien sprake van een dubbel effect. Doordat de netto lasten over minder eenheden kunnen worden verdeeld, nemen de kosten per vervuilingseenheid significant toe. Hierdoor stijgt het zuiveringstarief harder dan bij de voorjaarsnota werd voorzien. De watersysteemheffing komt juist lager uit dan binnen het totale kader van de voorjaarsnota werd verwacht. Door de voordelige jaarrekeningresultaten van afgelopen jaren, is binnen onze reserves ruimte om de stijging deels te compenseren. Met de inzet van onze reserves beogen we een gelijkmatige tariefontwikkeling. Daarmee geven we uitvoering aan het vastgestelde financieel beleid.

Onderstaande tabel toont de tarieven horende bij de begroting 2027 en maakt een vergelijking met de tarieven als vastgesteld in de begroting 2026.

Belastingcategorie	Tarief 2026	Tarief 2027	Verschil in €	Toename in %
Watersysteembeheer				
Ingezetenen	€ 90,87	€ 96,84	€ 5,97	6,6%
Gebouwd woningen per € 100.000 WOZ-waarde	€ 30,90	€ 31,98	€ 1,08	3,5%
Gebouwd niet-woningen per € 100.000 WOZ-waarde	€ 33,86	€ 34,81	€ 0,96	2,8%
Ongebouwd	€ 109,95	€ 114,15	€ 4,20	3,8%
Natuurterreinen	€ 6,18	€ 6,40	€ 0,22	3,6%
Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid	€ 66,72	€ 74,88	€ 8,16	12,2%
Waterszuiveringsbeheer				
Zuiverings(rechten)heffing per vervuilingseenheid	€ 66,72	€ 74,88	€ 8,16	12,2%

[1] Om volledig te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften is het voor de begroting 2026 gepresenteerde totaal van de netto lasten gewijzigd van € 187,1 miljoen naar € 188,4 miljoen. De reden hiervoor is dat de accountant stelt dat de onttrekking uit de reserve van € 1,3 miljoen ter dekking van incidentele kosten waartoe bij de voorjaarsnota 2025 is besloten apart gepresenteerd moet worden.

2. Interne en externe ontwikkelingen

In dit hoofdstuk beschrijven we de voor ons werk relevante ontwikkelingen, beleidsvoornemens en actualiteiten die zich hebben voorgedaan sinds het vaststellen van de begroting 2026. Verder gaan we in op de uitgangspunten en normen waarop de ramingen zijn gebaseerd en op de belangrijkste verschillen ten opzichte van de vorige begroting en bijbehorende meerjarenraming. Dit hoofdstuk is met ingang van 2025 een verplicht onderdeel binnen de verslaggevingsvoorschriften.

2.1 Ontwikkelingen sinds 2026 en de meerjarenraming

De uitdagingen waar we als waterschap voor staan zijn omvangrijk en de maatschappelijke opgaven liegen er niet om. Zo komen we steeds dichter bij de wettelijke deadline van de Kaderrichtlijn Water (KRW). We doen er alles aan om eind 2027 zo dicht mogelijk bij de doelen te komen. Ook investeren we flink in onder andere het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en onze zuiveringen. Naast de vele projecten waar we aan werken, zien we dat ook op het gebied van beheer en onderhoud de opgaven en de hoeveelheid werk toenemen. Enkele relevante ontwikkelingen lichten we hierna toe. Dit zijn de thema's als eerder benoemd in het addendum aangevuld met de aanpak stikstof en natuurherstel.

Aanvullende (wettelijke) eisen voor fysieke en digitale veiligheid

Medio 2026 zijn twee wetten in werking getreden die gaan over weerbaarheid en veiligheid. De Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) en de Cybersecuritywet. Beide wetten vragen extra inzet van het waterschap. In deze begroting zetten we daar de eerste stappen voor. Het daadwerkelijk treffen van de benodigde maatregelen voor de fysieke beveiliging zal leiden tot aanpassingen in de bedrijfsvoering en gebouwen. Dit moet zoveel mogelijk een integraal onderdeel gaan vormen van de (nieuwe) projectbudgetten.

Beregeningsbeleid (in het kader van het verdroging- en droogtebeleid en het grondwaterconvenant)

De grondwatervoorraad in Noord-Brabant komt meer en meer onder druk te staan wat leidt tot toenemende waterschaarste en schade aan droogtegevoelige gewassen en natuur. Een van de maatregelen uit de droogteagenda is het verminderen van de hoeveelheid grondwater die wordt onttrokken ten behoeve van het beregenen van agrarische percelen. In het koersdocument beregeningsbeleid zijn hier richtinggevende uitspraken voor opgenomen. Voor de verdere uitwerking hiervan in beleidsregels en de daaropvolgende implementatie zijn aanvullende capaciteit en ook middelen (waaronder telemetrie debietmeters) nodig.

Deltaprogramma 2027

De centrale boodschap van het Deltaprogramma 2027 is dat Nederland zich moet aanpassen aan een sneller veranderend klimaat. De traditionele benadering van het beheersen van water loopt tegen grenzen aan: klimaatbestendigheid vraagt om een omslag van 'maakbaar' naar 'weerbaar'. Het programma pleit voor een intensivering van de inzet op waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid en klimaatadaptatie. Water en bodem moeten daarbij nadrukkelijker sturend worden voor ruimtelijke keuzes, zodat wonen, werken, landbouw en natuur beter aansluiten bij de mogelijkheden van het watersysteem.

Herziening vergunningen indirecte lozingen, influentstrategie, overstorten, Stad als spons

Met de influentstrategie willen we bereiken dat er in 2050 geen milieubezwaarlijke stoffen meer in het influent zitten. Daarom willen we versterkt inzetten op bronaanpak door bronopsporing (bronherleidbaarheid), nog meer te sturen middels vergunningverlening en toe te zien op naleving door (nog meer) te handhaven. Ook de hoeveelheid hemelwater die in het rioolstelsel terecht komt, heeft invloed op de kwaliteit van het influent. Dit is onderdeel van het programma Stad als Spons en de Strategie overstorten en uitlaten.

Nadere uitwerking EKC-strategie

In 2021 is de Routekaart 'Naar een energie- en klimaatneutraal en circulair Aa en Maas in 2050' vastgesteld. Hiermee is al veel bereikt, maar om onze doelstellingen op het gebied van energie, klimaat en circulariteit (EKC) te realiseren onder veranderde omstandigheden, is meer nodig. Met een aangescherpte EKC-strategie geven we richting aan de benodigde prioriteiten en afwegingen. De strategie wordt uitgewerkt in een uitvoeringsplan (update routekaart).

Weerbaarheid waterschap: assets en organisatie, verdere inzet op digitalisering en robotisering

Naast de fysieke beveiliging van onze gebouwen en assets, is het ook als organisatie noodzakelijk integraal weerbaar te zijn tegen nieuwe dreigingen. Onze organisatie is vanuit de historie sterk in crisisbeheersing, maar onze strategie over hoe om te gaan met nieuwe dreigingen, moet nog ontwikkeld worden. Daar werken we aan. Daarnaast zien we dat AI en robotisering zowel kansen bieden als een zorg meebrengen. De kansen liggen op transformatie van werk naar de toekomst. Verantwoorde omgang met deze middelen en de waarde toevoeging van het menselijk kapitaal blijft daarbij een belangrijk vertrekpunt. Verder kan robotisering ons mogelijk helpen om veiliger te werken (bijvoorbeeld bij het maaien). Het heeft de potentie om op meerdere fronten te worden toegepast, zoals bij de exotenbestrijding, het inmeten van watergangen, en dergelijke.

Aanpak stikstof en natuurherstel

Op 23 februari 2026 is het kabinet Jetten gestart. Het nieuwe kabinet heeft onder andere een kamerbrief opgesteld over hoe Nederland van het stikstofslot af kan komen. De aanpak uit de kamerbrief helpt om de wettelijke natuur- en waterdoelen te halen, maar heeft ook veel impact op de grondgebruikers rondom Natura2000 gebieden en in de kwetsbare watergebieden. Het vervolg hierop vraagt nog veel afstemming en uitwerking van ons. Dit doen we in nauw overleg met het Rijk en de provincie. Ook het concept Ontwerp Natuurplan dat door het rijk is uitgewerkt als verplichting uit de Europese Natuurherstelverordening, heeft impact op ons werk.

2.2 Belangrijkste verschillen met 2026 en de meerjarenraming

In de begroting 2027 zijn de voorjaarsnota 2026, het bijbehorende addendum en de structurele voor- en nadelen uit de bestuursrapportage 2026 verwerkt. Daarnaast zijn de kapitaallasten opnieuw berekend op basis van de werkelijk gerealiseerde investeringsvolumes (vanuit de jaarrekening 2025), de huidige projectplanningen en de renteontwikkeling. Door de oplevering van een aantal grote projecten in 2026 als de renovatie en uitbreiding van de waterlijn van de rwzi Land van Cuijk en de aanvullende zuiveringsstap (nutriënten en medicijnresten) bij de rwzi Vinkel en door de stijgende rente op de kapitaalmarkt, nemen de kapitaallasten vanaf 2027 toe. Ook de andere budgetten zijn bijgesteld op basis van de meest actuele inzichten. Voorbeelden hiervan zijn onze bijdragen aan verbonden partijen, de verwachte ontwikkeling van de energieprijzen en de opgaven die volgen uit onze assetplanning voor de lange termijn. Verder zijn de uitgangspunten en normen geactualiseerd. Dit betreft bijvoorbeeld de inflatie, het rente omslagpercentage, de ontwikkeling van de WOZ-waarden en de verwachte heffingseenheden.

Hierna presenteren we allereerst de gehanteerde uitgangspunten en normen (zie ook paragraaf 2.3). Het daarna volgende overzicht toont de ontwikkeling van de netto lasten ten opzichte van de begroting 2026

Uitgangspunten en normen	2026	2027	2028 en verder
Inflatiepercentage	2,60%	2,8%*	2,00%
Cao-loonontwikkeling	1% vanaf januari + 2,6% vanaf maart	2,80%	2,00%
Rente omslagpercentage	2,45%	2,91%	3,10%

** Op 15 september heeft het CPB een update van de augustusraming gepubliceerd. Daarin is de verwachte inflatie voor 2027 met 0,1% naar beneden bijgesteld. Op begrotingsbasis is het effect hiervan minimaal.*

Ontwikkeling van de netto lasten Bedragen x € 1.000	2026	2027	Verschil
Rentelasten	18.561	24.124	5.563
Afschrijvingslasten	35.886	40.043	4.157
Personeelslasten	66.954	71.579	4.624
Goederen en Diensten van derden	91.870	97.746	5.876
Onvoorzien	300	300	
Totaal lasten	213.572	233.793	20.220
Financiële baten	2.314	2.439	125
Personeelsbaten	1.108	1.288	180
Goederen en diensten aan derden	2.786	2.980	194
Bijdragen van derden	3.663	3.840	177
Geactiveerde lasten	15.291	18.393	3.101
Totaal baten	25.161	28.940	3.778
Netto lasten	**188.411**	**204.853**	**16.442**
Totaal belastingopbrengsten	-180.978	-196.505	-15.527
Toevoeging reserves	240	55	-185
Onttrekkingen reserves	-7.672	-8.403	-731
Totaal beschikking reserves	-7.433	-8.348	-916
Saldo	**0**	**0**	**0**

Uit een analyse van de in zuiveringstechnische werken gerealiseerde investeringen, blijkt dat deze een steeds grotere installatiecomponent bevatten. Deze installatietechnische delen hebben een kortere levensduur dan de bouwkundig delen en moeten daarom sneller worden afgeschreven (in 15 jaar in plaats van in 40 jaar). Om te zorgen voor een betere aansluiting tussen de begrote kosten per component en de werkelijke realisatie wordt met ingang van 2028 de verhouding tussen het installatietechnisch deel van een investering en het bouwkundig deel op begrotingsbasis aangepast. Binnen de meerjarenraming leidt dit binnen waterzuiveringsbeheer vanaf 2028 tot hogere kapitaallasten.

2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen

Bij het opstellen van de begroting hebben we de volgende uitgangspunten en normen gehanteerd:

- Het resultaat (saldo) van de jaarrekening 2025 en de meerjarenraming horende bij de begroting 2026 zijn de basis voor het opstellen van de voorjaarsnota 2026.
- De voorjaarsnota 2026 en het daarbij horende addendum zijn, rekening houdend met de reflecties van het algemeen bestuur, uitgewerkt in de begroting 2027.
- De inflatie is gebaseerd op de zomerraming (augustus) van het Centraal Planbureau (CPB) en bedraagt 2,8%.
- Voor de meerjarenraming hanteren we het langjarig streefpercentage voor inflatie van 2%. Hiermee volgen we de bestendige gedragslijn.
- Voor de loonontwikkeling volgen we de vastgestelde cao voor zover deze bekend is. Wanneer er geen akkoord is, sluiten we aan bij het van toepassing zijnde inflatiepercentage. Omdat de huidige cao-afspraken lopen tot en met 2026, sluiten we aan bij het inflatiecijfer. Dit betekent dat we voor 2027 rekening houden met een stijging van de loonkosten van 2,8%.
- Het rente omslagpercentage (alle rentekosten uitgedrukt ten opzichte van de boekwaarde van de vaste activa) bedraagt 2,91%. Door de stijgende rentes op de kapitaalmarkt, loopt dit in de jaren daarna op naar ruim 3%.
- De WOZ-waarden en de heffingseenheden zijn gebaseerd op de op dit moment laatst bekende gegevens van de Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).

3. Programmaplan

In het programmaplan gaan we in onze de doelen en beleidsvoornemens voor 2027. Dit doen we voor ieder van de vier bestuurlijke thema's:

1. Waterveiligheid
2. Klimaatbestendig en gezond watersysteem
3. Schoon water
4. Samen, duurzaam, slim en effectief

We behandelen ieder thema volgens dezelfde (verplichte) indeling: de doelstellingen, de beoogde effecten en de geraamde baten en lasten. Deze opzet beantwoordt de drie belangrijkste vragen: Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen? En wat gaat het kosten?

3.1 Waterveiligheid

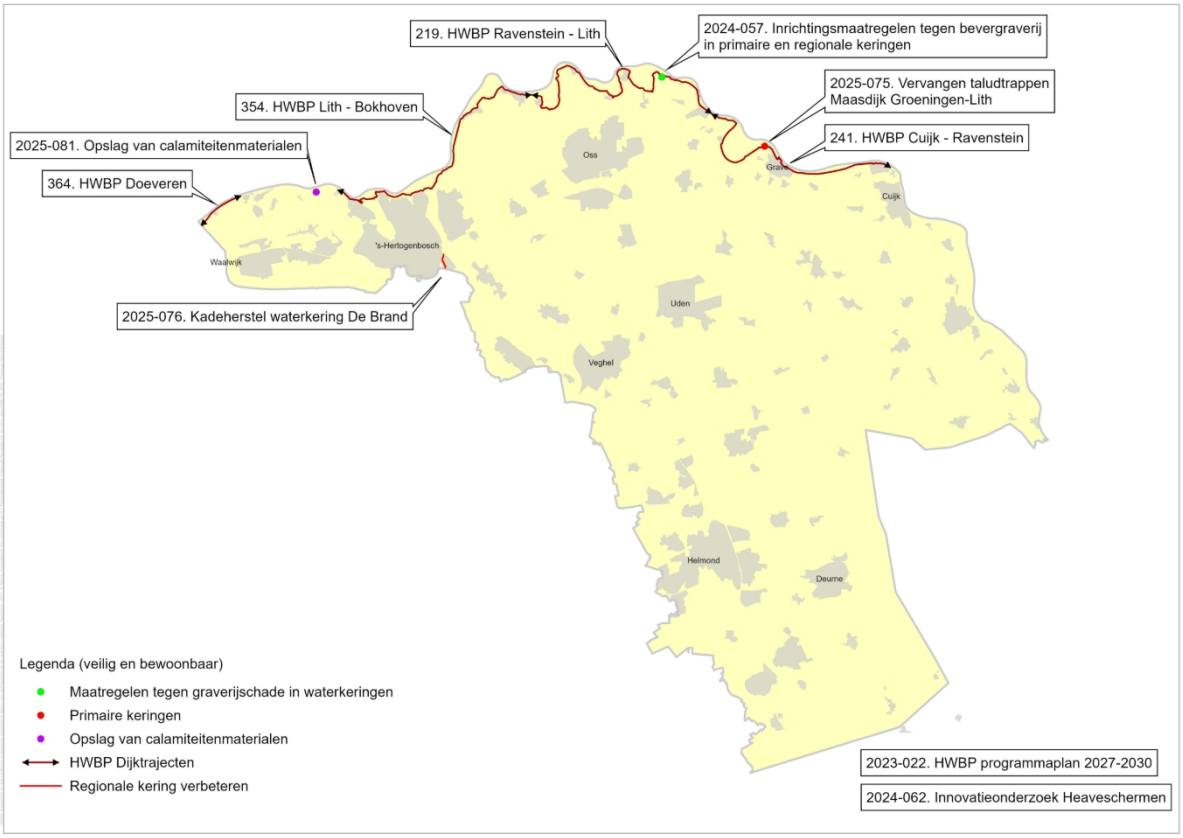
Het thema Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het programma omvat de versterking van de primaire waterkeringen vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Daarnaast omvat het de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Binnen dit thema gaan we ook in op de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen. Daarnaast bespreken we het samenspel tussen de waterkeringen en het watersysteem, binnen het Deltaprogramma Maas en binnen ons eigen werkgebied. Ook de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen vallen onder dit programma.

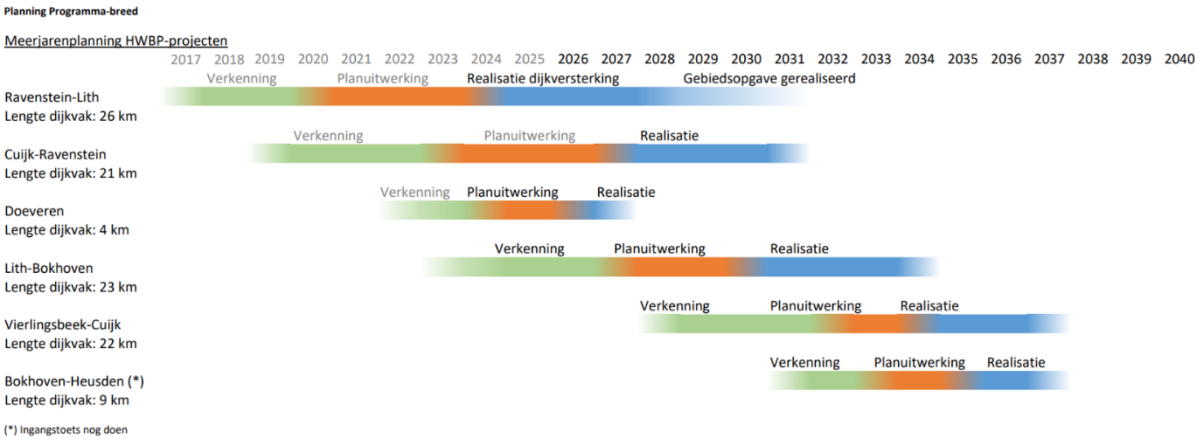
3.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

De doelstelling binnen het thema Waterveiligheid is het beschermen van bewoners, bedrijven en infrastructuur in Noordoost-Brabant tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Dit doen we op meerdere manieren:

- We laten onze Maasdijk vóór 2050 volledig aan de norm voldoen. Dit doen we volgens de meerjarenplanning voor HWBP-projecten die in de volgende paragraaf is opgenomen.
- We laten de regionale keringen aan de provinciale normen voldoen. Daarvoor voeren we groot onderhoud uit en verbeteren we de waterkerende kunstwerken in deze keringen.
- We voldoen aan de zorgplicht voor de instandhouding van de primaire keringen.
- We monitoren de waterkeringen en bereiden onszelf voor op calamiteiten (noodmaatregelen bij hoogwater).
- We ontwikkelen kennis en innoveren op het gebied van waterveiligheid.
- We zetten ons als regionale partner van het Rijk in voor een robuuster Maassysteem met een grotere afvoercapaciteit. Daarbij bekijken we ook de opgaven in onze buurlanden en het regionale watersysteem.

3.1.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen?





Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Gerealiseerd 2022 t/m 2025	Prognose 2026	Begroot 2027	Totaalprognose 2022-2027	Doel 2022-2027	Realisatie in lopende projecten na 2027	Restant opgave (nog op te pakken)*
Primaire keringen *Realisatie*	km	0	6	16	22	45	49	31
Regionale keringen *Verbeteren kunstwerken*	st	2	0	0	2	4	0	0

**Hier staat het deel van de opgave dat volgens de WBP doelstelling nog gerealiseerd moet worden, maar niet in lopende projecten zit. Een niet sluitende som betekent dat de opgave is bijgesteld.*

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Sinds 1 januari 2017 gelden er wettelijke normen voor de waterveiligheid van de primaire keringen. Daaraan moeten we in 2050 voldoen. We hebben een grote versterkingsopgave voor alle 110 kilometer primaire waterkering. De realisatie van deze opgave duurt naar verwachting tot 2040 en vergt een bruto investering van € 1,6 miljard. De afgelopen jaren is dit bedrag sterk opgelopen door indexering vanwege de schaarste van

grondstoffen en een hoge inflatie. In 2023 is geconcludeerd dat voor de periode 2030-2036 landelijk € 2,5 miljard aan aanvullende financiële middelen nodig is. Inmiddels is € 2,25 miljard beschikbaar gesteld door Rijk en waterschappen. De resterende € 250 miljoen van het Rijk is afhankelijk van de begrotingsruimte binnen het verantwoordelijk ministerie. Hoewel de verwachte HWBP-subsidie 90% is, hebben deze projecten door hun omvang impact op onze financiën. Het landelijk beschikbare budget is wettelijk bepaald, maar is niet langer elk jaar toereikend. Daarom wordt de subsidie voor de realisatie soms uitgesmeerd over een langere periode dan de uitvoering van een project duurt. De waterschappen willen de financiële consequenties hiervan beperken.

Hieronder komen de lopende dijkversterkingsprojecten aan bod:

- *Realisatie Meanderende Maas/Ravenstein-Lith*
  De uitvoering van het integrale project Meanderende Maas/Ravenstein-Lith is volop bezig. Tot en met 2028 brengen we damwanden aan en voeren we grondwerk uit om 26 kilometer dijk te versterken, waarvan de eerste kilometers in 2026 worden opgeleverd. In 2027 verwachten we ongeveer 12 kilometer te realiseren. Daarnaast omvat het werk vooral rivierverruiming en natuurontwikkeling in de uiterwaard, die klei voor de dijk oplevert. De realisatie van de gebiedsmaatregelen duurt volgens planning tot en met 2030.
- *Planuitwerking Cuijk-Ravenstein*
  We werken voor het project dijkverbetering Cuijk-Ravenstein in 2026 en 2027 het voorkeursalternatief voor 21 kilometer Maasdijk uit tot een definitief ontwerp. Medio 2027 verwachten we over te gaan naar de realisatiefase. Begin 2028 start de uitvoering van de dijkverbetering.
- *Lith-Bokhoven: faseovergang van verkenning naar planuitwerking*
  Bewoners, dorpsraden, bedrijven, gemeenten en de provincie zijn actief betrokken bij de invulling van het dijkverbeteringsproject Lith-Bokhoven. Eind 2026 wordt naar verwachting het voorkeursalternatief vastgesteld. Vanwege de vele belangen, waaronder de projecten Getijdenmaas en Howabo, werken we nauw samen met alle betrokkenen om tot een integraal plan te komen. In 2027 gaan we over naar de planuitwerkingsfase.
- *Realisatie Doeveren*
  In de tweede helft van 2026 worden damwandschermen aangebracht om piping tegen te gaan. Lokaal wordt ook beverwerend gaas geplaatst. In 2027 worden de taluds afgewerkt en is het totale dijktraject van 4 kilometer klaar.

Instandhouding waterkeringen, zorgplicht en beoordeling primaire waterkeringen

- *Aandacht voor de zorgplicht voor de primaire waterkeringen*
  Een goede instandhouding is cruciaal om de waterkeringen goed te laten functioneren. Daarom monitoren we dit proces nauwkeurig (zorgplicht). We evalueren jaarlijks, voeren peer-reviews uit met de zuidelijke waterschappen en Rijkswaterstaat, en stellen elk jaar de rapportage instandhouding waterveiligheid op, die we delen met het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.
- *Regulier dijkbeheer, onderhoud en biodiversiteit*
  We voeren reguliere beheeractiviteiten uit, zoals inspecties, toezicht en advisering over vergunningen. Deze taken zijn, onder meer door de uitvoering van dijkverbeteringsprojecten, extra uitdagend en omvangrijk geworden. Met ons maaibeheer en drukbegrazing zorgen we voor een erosiebestendige grasmat op onze dijken, waarmee we meteen ook de biodiversiteit stimuleren. We maaien bijvoorbeeld in fases en voeren de beheeradviezen uit de monitoring uit.
- *Uitvoeren van de tweede landelijke beoordeling overstromingskansen (LBO-2)*
  Op 1 januari 2023 is LBO-2 van start gegaan. Dit is een landelijke beoordeling van de overstromingskansen van de primaire waterkeringen. LBO-2 hanteert een wettelijke beoordelingsperiode van 12 jaar voor de primaire waterkeringen met als zichtjaar 2035. Jaarlijks beoordelen we een deel van onze Maasdijk. In 2026 hebben we een pilot uitgevoerd om de eerste versterkte dijkvakken te beoordelen (dijktraject 36-3). Op basis hiervan hebben onze aanpak en planning bijgesteld. In 2027 ronden we dijktraject 36-3 af en starten we met dijktraject 36-2.

- *Actualisatie profielen van vrije ruimte primaire waterkeringen*
  Door ruimtelijke plannen, klimaatverandering en hogere rivierafvoeren neemt de druk op de primaire waterkeringen toe. Willen we het huidige veiligheidsniveau behouden en risico's voor de bevolking en de economie beperken, dan moeten we onze primaire waterkeringen ook na 2050 verder versterken. Daarmee ontstaat een ruimtebehoefte en een ruimteclaim die verankerd moet worden in de diverse ruimtelijke plannen en regelgeving. Hiervoor actualiseren we in de periode 2027 tot en met 2029 de profielen van vrije ruimte. Dit combineren we zo veel mogelijk met de actualisatie van onze legger voor de primaire waterkeringen.

Regionale en overige waterkeringen

- *Kadeherstel De Brand*
  Na de wateroverlast van de afgelopen jaren herstellen we de dijktaluds langs de Aa, het Afleidingskanaal, de Groote Wetering en de StadsAa rondom De Brand. In 2027 start de uitvoering.

Omgang met bevers en dassen, rekening houdend met dierenwelzijn

- Als waterschap willen we duurzaam samenleven met de bevers en dassen in ons werkgebied. Daarom houden we bij alle maatregelen om schade en veiligheidsrisico's door graverij te voorkomen rekening met dierenwelzijn en de wettelijk beschermde status van deze soorten.
- In 2027 verwijderen we naar verwachting de laatste bekende resterende risicovolle dassenburchten in de waterkering. Daarvoor leggen we nog enkele alternatieve dassenburchten aan. Daarnaast investeren we in monitoring en preventie door maandelijkse inspecties en door groenbeheer op risicovolle locaties met als doel nieuwe graverij sneller te ontdekken. Indien mogelijk treffen we (preventieve) maatregelen.
- Bevers krijgen de ruimte waar het kan en we grijpen in waar hun activiteiten leiden tot ernstige schade en veiligheidsrisico's. Dit vraagt ook de komende jaren nog om monitoring, herstel en preventieve maatregelen. Waar mogelijk nemen we deze maatregelen mee in onze dijkverbeteringsprojecten, maar de aanleg van hoogwatervluchtplaatsen verloopt langzaam. Dit komt onder andere door externe regelgeving. In 2027 gaan we op meerdere locaties in totaal enkele kilometers dassengaas aanbrengen en streven we naar de aanleg van twee hoogwatervluchtplaatsen.
- We geven opvolging aan de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek over dierenwelzijn die aantoonbaar toegevoegde waarde hebben.

Deltaprogramma Maas en ruimte voor de rivier

- *Beleidskader en programma Ruimte voor de Rivier 2.0 – Maas*
  Met het Rijk en partners van het Deltaprogramma Maas werken we aan Ruimte voor de Rivier 2.0. We heroverwegen in 2026 de bestaande binnendijkse ruimtereservering voor toekomstige rivierverruiming. De formele besluitvorming hierover vindt in 2027 plaats binnen het Nationaal Waterprogramma (NWP).
- *Bijdragen aan rivierverruimingsprojecten Maas*
  Waterschap Aa en Maas is in 2027 nog betrokken bij rivierverruimingsprojecten van andere overheden. Deze projecten dragen bij aan lagere hoogwaterstanden op de Maas langs ons werkgebied. We dragen financieel bij aan de uitvoering van de projecten Ruimte voor de Maas bij Oeffelt (trekker: provincie Noord-Brabant) en Lob van Gennep (trekker: waterschap Limburg).

Calamiteitenbestrijding en informatiemanagement

- *Doorontwikkelen van de calamiteitenbestrijding*
  We houden het calamiteitenbestrijdingplan Hoogwater Maas actueel. Met dit plan spelen we in op de dijkversterkingen binnen de HWBP-projecten. We zorgen dat de calamiteitenorganisatie goed getraind is en op sterkte blijft. In 2027 bouwen we een loods voor noodmaterialen en schaffen we de noodzakelijke materialen aan. Daarnaast ronden we de migratie af van de software die we gebruiken voor de dijkwacht, de afhandeling van meldingen en de sluiting van kunstwerken bij hoogwater.

- *Informatiemanagement*
  We gaan verder met het uniformeren van het informatiemanagement op organisatieniveau. De gegevens van opgeleverde dijkversterkingsprojecten zijn compleet en worden toekomstbestendig verwerkt. Dit doen we in lijn met de wettelijke richtlijnen, landelijke standaarden en ambities van de organisatie voor informatie- en assetmanagement.

3.1.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten?

Exploitatie

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Realisatie 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Totaal lasten	26.038	28.061	30.243
Totaal baten	5.941	5.817	6.165
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**20.097**	**22.244**	**24.077**
Totaal beschikking bestemmingsreserves	22	61	210
Netto lasten	**20.075**	**22.183**	**23.868**

Investeringen

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Bruto investering 2025**	**Netto investering 2025**	**Bruto investering 2026**	**Netto investering 2026**	**Bruto investering 2027**	**Netto investering 2027**
Totaal A-investeringen	113.579	13.684	156.777	19.857	130.937	16.677
Totaal B-investeringen					7.600	7.600
Totaal C-investeringen			17.270	12.320	10.550	3.080
Totaal	**113.579**	**13.684**	**174.047**	**32.177**	**149.087**	**27.357**

In paragraaf 6.2.1 en in hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

3.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Bij het thema ‘Klimaatbestendig en gezond watersysteem’ draait het om een goed functionerend watersysteem. In normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij sturen we op de kwantiteit via goede waterpeilen, waterconservering en het omgaan met wateroverlast en droogte, en op de chemische en ecologische kwaliteit. Het gaat daarbij niet alleen over het watersysteem zelf, maar ook over wat we met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen met het watersysteem. Denk aan: een vitaal landelijk gebied, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij een klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem. Daarnaast is het werken aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) een belangrijk onderdeel.

We werken met twee deelprogramma’s: ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ en ‘Gezond en natuurlijk water’.

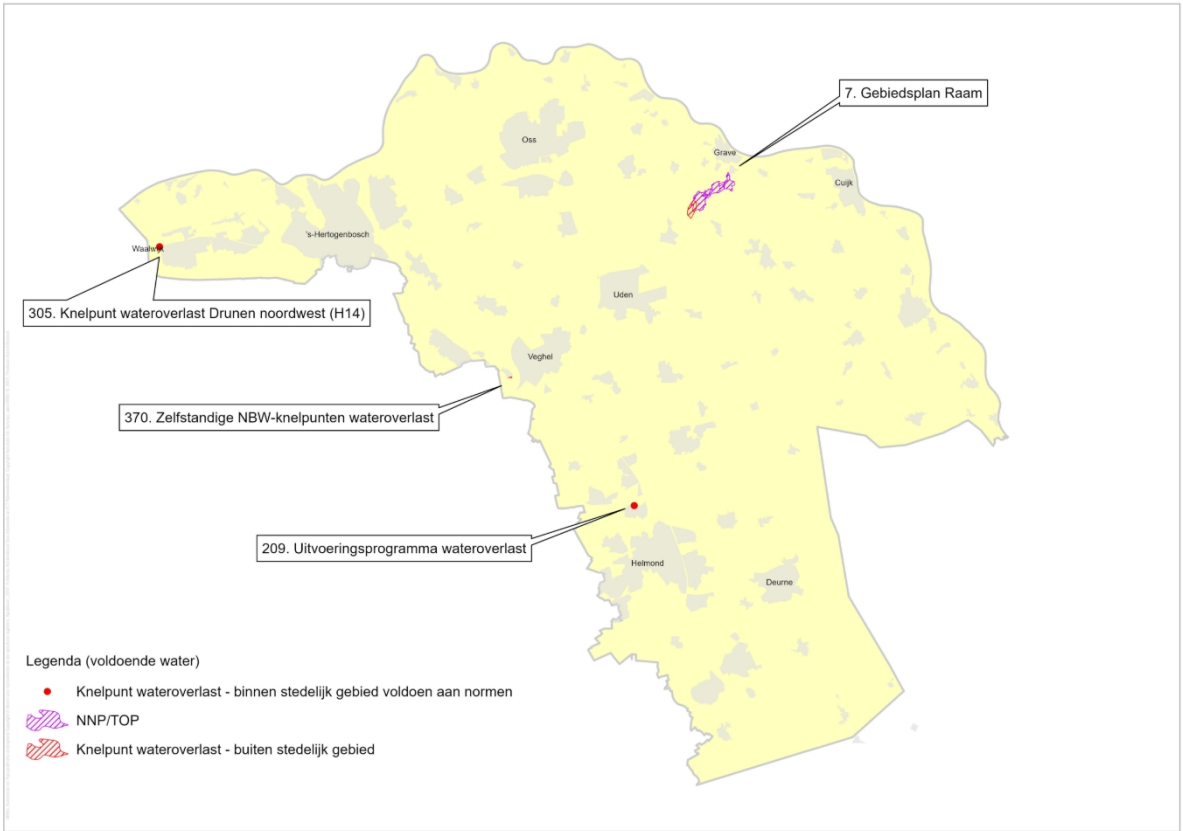
3.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

Het deelprogramma ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ draait om waterbeheer en de gewenste hoeveelheid water. Het gaat over het beperken van wateroverlast en problemen door droogte, over verdrogingsbestrijding in en rond natuurgebieden en over alle inspanningen om het watersysteem in goede staat te houden, zoals baggeren, maaien en onderhoud aan kunstwerken.

3.2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We streven naar een klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem; ons watersysteem functioneert uitstekend in normale situaties én is voorbereid op zeer droge en zeer natte situaties.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem met data, informatie en technologie.
- We treffen maatregelen om droogte en verdroging te beperken:
  - We werken aan de kwalitatieve én kwantitatieve doelstellingen voor (grond)water vanuit de KRW. Wanneer het niet lukt om voor eind 2027 aan alle KRW-doelen te voldoen, leggen we dat uit.
  - We leveren ons aandeel binnen de gezamenlijke Brabantse ambitie voor een droogterobuust (grond)watersysteem in 2040.
  - We conserveren meer grondwater. Dat doen we door het langer vast te houden, door het aan te vullen en te infiltreren, door meer oppervlaktewater aan te voeren en door minder grondwater te onttrekken. Daarnaast willen we het gezuiverde water (effluent) van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi’s) beter benutten.
  - We zorgen voor een stabielere grondwaterbalans met in het voorjaar structureel hogere gemiddelde grondwaterstanden in de beekdalen en de polders (10 tot 15 centimeter), op de flanken (20 tot 30 centimeter) en op de horst (35 tot 50 centimeter).
- We beperken wateroverlast:
  - We voldoen aan de omgevingswaarden voor wateroverlast voor het regionale watersysteem.
  - We kennen de mogelijke restrisico’s dankzij de stresstesten en risicodialogen die we hebben uitgevoerd.
  - We informeren belanghebbenden over deze restrisico’s en de verzekerbaarheid van wateroverlast.

3.2.1.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen?



Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Gerealiseerd 2022 t/m 2025	Prognose 2026	Begroot 2027	Totaalprognose 2022-2027	Doel 2022-2027	Realisatie in lopende projecten na 2027	Restant opgave (nog op te pakken)*
Investeringsprojecten								
Wateroverlast								
Voldoen aan de normen (uitv.progr. 2 en 3)	ha	209	1	1	211	258	22	0
Knelpunten bebouwd gebied	st	2	1	2	5	22	1	0
Hydrologie NNB								
Natura 2000	ha	1.274	0	0	1.274	2.300	1.498	0
Natte Natuurparels		19	242	254	515	1.000	400	177
Droogte, waterconservering	ha							
GGOR 2.0 (GGOR landbouw + overige EHS)		34.920	0	4.028	38.948	66.000	0	0
Wegwerken baggerachterstand	km	81	27	48	156	250	18	0

**Hier staat het deel van de opgave dat volgens de WBP doelstelling nog gerealiseerd moet worden, maar niet in lopende projecten zit. Een niet sluitende som betekent dat de opgave is bijgesteld.*

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Gerealiseerd 2022 t/m 2025	Prognose 2026	Begroot 2027
Exploitatie				
Maaien	km/jaar	9.762	2.450	2.450
Baggeren regulier	km	509	150	132

Wateroverlast

- Bij Den Bosch monden de Dommel en de Aa uit in de Maas. Er ligt een grote opgave om de omgeving van Den Bosch voldoende te beschermen tegen wateroverlast bij hoogwater in de Maas. Binnen het programma Howabo werken we samen met onze gebiedspartners aan elf kansrijke bouwstenen, waaronder het bovenstrooms vasthouden en bergen van water. Het programma wordt eind 2026 vastgesteld. We werken plannen uit voor de eerste bouwstenen. Daarvoor is in juli 2026 krediet toegekend.
- We werken verder aan de maatregelen uit het derde Uitvoeringsprogramma wateroverlast. Dat programma zorgt ervoor dat we voldoen aan de normen voor wateroverlast. Als onderdeel van het project Aa-dal-Noord verwachten we in 2027 circa 1 hectare wateroverlast op te lossen.

- In 2027 worden de resultaten van de vierde watersysteemtoets beoordeeld op basis van de uitgangspunten die we samen met de provincie hebben vastgesteld. De resultaten worden meegenomen als opgave voor de volgende WBP-periode (2028-2033).
- In 2027 realiseren we 146 hectare waterberging als onderdeel van het project Lage Raam.

Natuurnetwerk Brabant

- We maken nieuwe afspraken met de provincie over de realisatie van het resterende natuurnetwerk in de periode na 2027. Wij zijn trekker van de belangrijkste natte natuurparels, zoals die langs de Hooge Raam, Wijboschbroek, en Sang en Goorkens. In natte natuurparel de Hooge Raam ronden we in 2027 de werkzaamheden aan in totaal 254 hectare af. Bij Sang en Goorkens lopen de voorbereidingen om in 2028 en verder maatregelen te kunnen uitvoeren. Voor Wijboschbroek is fase 2 net afgerond en wordt fase 3 nog opgestart.
- In de Maashorst (onderdeel van het natuurnetwerk, zonder de status van natte natuurparel) starten we met de herinrichting van de Palmvenloop en de Venloop.
- We participeren in de Gebiedsgerichte aanpak (GGA) rondom de Natura2000-gebieden Peelvenen (Vitale Peel), Strabrechtse Heide en Moerputten, Vlijmens Ven, Bossche Broek. Daarbij is aandacht voor onderwerpen als stikstof, natuurnetwerk, hydrologie, KRW en landbouw. Wij trekken in elk van deze gebieden de watergerelateerde deelprojecten. De afspraken hierover leggen we vast in uitvoeringsovereenkomsten met de provincie.
- In 2026 hebben de Europese lidstaten de Europese Natuurherstelverordening (2024) vertaald in nationale natuurplannen. Veel van wat dit van ons vraagt, doen we al. In 2027 brengen we de eventueel benodigde extra inzet vanuit het waterschap in beeld.

Grondwaterconvenant en Droogteagenda

- Vanuit het Grondwaterconvenant (2021) van de samenwerkende Brabantse grondwaterpartners (BBG) lopen twee belangrijke trajecten door in 2027:
  - Beregeningsbeleid (trekker: waterschap Aa en Maas):
    We gaan verder met het uitwerken van de onderdelen van de Droogteagenda. We starten met de implementatie van het Koersdocument Beregeningsbeleid (2026) en passen de waterschapverordening en de beleidsregels daarop aan.
  - Kleine onttrekkingen (trekker: waterschap De Dommel):
    Het was een jaar lang mogelijk om kleine onttrekkingen te melden. Samen met de waterschappen Brabantse Delta en De Dommel hebben we onze ervaringen hiermee geëvalueerd. Momenteel werken we het vervolgproces verder uit.
- Vanuit de Droogteagenda werken we aan zes speerpunten en twee ontwikkeltrajecten. Twee speerpunten willen we in het bijzonder uitlichten:
  - Speerpunt ‘monitoring en waterbalansen’ (trekker: waterschap Aa en Maas):
    Er is gezamenlijk met provincie en andere waterschappen een opdracht voorbereid om dit speerpunt in 2027 op te kunnen leveren.
  - Speerpunt ‘sponswerking vergroten in de haarvaten’ (trekker: de terreinbeheerders):
    In ruim 30 kilometer C-waterlopen bij de Stippelberg, De Grote Slink-Bunthorst en het Sint Anthonisbos werken we mee aan waterconservering in ons werkgebied.

GGOR 2.0, werken aan een meer robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem

- In de afgelopen jaren hebben we in diverse gebieden via GGOR-projecten gewerkt aan een betere waterhuishouding met extra waterconservering. Voor 2027 streven we ernaar de resterende opgave van GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek te realiseren. Naar verwachting lukt het niet om de volledige nog resterende opgave volgend jaar te realiseren.

- In het nieuwe WBP, dat na 2027 ingaat, werken we onze aanpak voor een robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem verder uit. De term GGOR dekt de lading niet meer helemaal en zal daarin naar verwachting niet meer terugkomen.

Stad als Spons

- Met het uitvoeringsprogramma Stad als Spons stimuleren we partijen om hemelwater af te koppelen van het riool en dit lokaal te infiltreren. Dat doen we om droogte te bestrijden, om wateroverlast vanuit het riool te voorkomen en om de rwzi's te ontlasten. In het stedelijk gebied trekken we altijd samen op met de gemeenten. Daarbij leggen we de nadruk op afkoppelacties op particulier terrein. In 2027 werken we daarnaast aan projecten uit de RegioDeal van de Regio Noordoost-Brabant (RNOB): we verwijderen overbodige verharding in de openbare ruimte, pakken bedrijventerreinen aan en treffen voorbereidingen voor twee inrichtingsprojecten om het grondwater aan te vullen.

Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ)

- In 2022 is het tweede Uitvoeringsprogramma DHZ (2022-2027) van start gegaan. Daarmee verbeteren we de zoetwatervoorziening met cofinanciering van het Rijk (Deltaprogramma) en de provincie. In 2027 investeren we daarvoor in maatregelen als GGOR 2.0, klimaatadaptief beekherstel, maatregelen in de haarvaten en digitale transformatie. Dit doen we om de zoetwatervoorziening te verbeteren, in samenhang met ons beleid op het gebied van droogte en grondwater. Daarnaast werken we in 2027 aan de voorbereiding van het derde Uitvoeringsprogramma DHZ (2028-2033), waarmee we in die periode cofinanciering kunnen krijgen uit het Deltafonds.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

- Binnen het DPRA werken overheden in werkregio's samen aan een klimaatbestendig en waterrobuust Nederland. Dit gebeurt in meerdere rondes. Waterschap Aa en Maas richt zich daarbij op watergerelateerde onderwerpen, in samenhang met onze ambities vanuit Stad als Spons. In 2027 staan de werkregio's voor een nieuwe DPRA-ronde, waarvoor het ministerie procesgeld ter beschikking stelt. Vanuit het Rijk komt er geen nieuwe financiering voor de inrichting zelf.
- De kans op extreme neerslag, zoals hoosbuien in de zomer en langdurige regenval in de winter, neemt door klimaatverandering toe. Dit vergroot de kans op wateroverlast. Als onderdeel van de Nationale Aanpak Wateroverlast (NAW zijn bovenregionale stresstesten uitgevoerd om inzicht te krijgen in het effect van een extreme neerslaggebeurtenis. Dit is een landelijke spoor waar wij aan bijdragen. Daarnaast dragen we bij aan het provinciale spoor van de bovenregionale samenwerking bij hoogwater en extreme neerslag.

Bebouwd gebied en nieuwbouwlocaties

- Brabant heeft de komende decennia veel behoefte aan woningen en ruimte voor bedrijventerreinen. Het Rijk, de provincie, gemeenten en waterschappen werken in het samenwerkingsverband NOVEX Stedelijk Brabant en in de stedelijke regio's samen om deze opgaven te realiseren. Vanuit de Regionale Investeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant zetten we in op ruimte om bovenstrooms water vast te houden en een financiële bijdrage van het Rijk voor de ruimtelijke inpassing van de wateropgave in ons gebied.

Watersysteemstrategie

- Er liggen grote opgaven in het watersysteem rondom droogte, verdroging, wateroverlast, ecologie en waterkwaliteit. In deze begroting staan tal van activiteiten waarmee we die opgaven proberen in te vullen. We zetten daarmee mooie stappen, maar constateren ook dat het niet voldoende is om de doelen volledig te halen. Dit vraagt om aanvullende en verdergaande voorstellen, en op sommige plekken om prioritering. Om hier gedragen en toekomstbestendige keuzes in te kunnen maken, stellen we in 2027 een watersysteemstrategie op. Dit leidt naar verwachting in 2028 en verder tot extra kosten. Daar houden we rekening mee in het ontwerp-waterbeheerprogramma 2028-2033.

Waterschapsverordening

- De waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel hebben in 2026 samen een beleidsrijke wijziging van de waterschapsverordening uitgewerkt. Die wijziging heeft betrekking op de thema's 'Water en bodem sturend' en 'Klimaatbestendig bouwen'. De aangepaste regels gaan in 2027 in werking. Aanvullend hierop bereiden we in 2027 verdere verbeteringen van de regelgeving voor. Bij een volgende wijziging van de waterschapsverordening nemen we onze ervaringen uit 2026 mee ter verdere verbetering van het proces.

Instandhouding

- Binnen het peilbeheer zetten we de lijn van de afgelopen jaren voort. Deze is ook vastgelegd in de aangescherpte Nota Peilbeheer. Door de beheer- en conserveringsmarge in te zetten, houden we de maximale hoeveelheid water vast waar het kan. Tegelijkertijd is er ruimte om te anticiperen op wisselende omstandigheden.
- Sinds 2016 werken we in twee planperiodes aan het wegwerken van de achterstanden bij het baggeren. Dit programma is de laatste fase ingegaan: de komende jaren werken we de laatste achterstanden weg. In 2027 herprofileren we daarnaast de afgekalfde oevers in het district Hertogswetering.
- We blijven werken aan het duurzaam samenleven met bevers: we geven ruimte waar het kan en grijpen in waar het moet. Bijvoorbeeld bij schade door graverij of wanneer er veiligheidsrisico's ontstaan.
- We richten het watersysteem zó in dat het klimaatbestendig, gezond, veilig en toekomstbestendig te onderhouden is. Dat doen we onder meer met het ecologisch streefbeeldenboek en het handboek onderhoudsvoorzieningen. In 2027 verkennen we de mogelijkheden om het maaionderhoud op locaties met veel bevergraverij veiliger te maken door middel van robotisering. Langs enkele KRW-waterlopen gaan we verder met de ontwikkeling van data-ondersteund maaien (realtime maaiadvies). Via de aanbesteding van de onderhoudsbestekken stimuleren we aannemers om emissievrij materieel in te zetten.
- We blijven invasieve exoten bestrijden volgens onze werkprotocollen. Denk aan de grote waternavel en de Japanse duizendknoop. Gaat het hierbij om invasieve dieren, zoals muskusratten en uitheemse rivierkreeften, dan houden we daarbij rekening met dierenwelzijn. Ondertussen werken we samen met de Brabantse waterbeheerders en de provincie toe naar een meer strategische aanpak. Invasieve exoten zijn inmiddels allang geen calamiteit meer, maar een dagelijkse realiteit. Ze vormen een probleem voor het hydrologisch functioneren van ons watersysteem en zijn een belangrijke bedreiging voor de biodiversiteit.
- Het aantal civieltechnische kunstwerken en de waarde en complexiteit daarvan nemen toe. Daarbij worden omgevingsfactoren complexer en de omstandigheden onzekerder. Dit vraagt om een robuust systeem en maatregelen om onze weerbaarheid te vergroten. Met behulp van inspecties en assetmanagement zorgen we ervoor dat de kunstwerken blijven functioneren en kunnen we de kosten en risico's beheersen. Dankzij dit systeem kan ons bestuur bovendien onderbouwde keuzes maken over investeringen, risico's en het functioneren van het watersysteem, juist bij toenemende onzekerheid en klimaatdruk.

Kennisvragen

- We willen ons werk continu onderbouwen met data en kennis, waarbij besluiten in het heden anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Meetnetten van grondwaterstanden, afvoeren, bodemvocht, verdamping en neerslag herijken we en vullen we aan met satellietbeelden en modelresultaten om systematisch real time voorspellingen te kunnen doen. Dat doen we binnen het (investerings)project Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK). Ook relevante hydrologische data die nog niet structureel werd bijgehouden, wordt nu verzameld en vastgelegd. Onze operationele hydrologische modellen worden continu bijgewerkt met de nieuwste data, technieken en inzichten om snel, effectief en efficiënt te kunnen adviseren bij waterbeheer, inrichtingsprojecten en beleidsontwikkeling.
- Via onderzoek willen we beter inzicht krijgen in de volgende onderwerpen:
  - Maximale conservering via maatregelen als peilbeheer, inclusief de benodigde ruimte en risicobeheersing.
  - Mogelijkheden voor en effecten van andere maatregelen om neerslag langer vast te houden, het grondwater aan te vullen en minder te onttrekken uit het grond- en oppervlaktewater.
  - De effectiviteit van inrichtingsmaatregelen en van operationele beheermaatregelen in het watersysteem.
  - De regionaal gedifferentieerde onttrekkingsruimte van het grondwatersysteem.

- Nagenoeg realtime inzicht in het integrale bodem- en watersysteem (neerslag, verdamping, bodemvocht, grond- en oppervlaktewatersysteem, en land- en watergebruik).
- Nagenoeg realtime voorspellingen die helpen bij vraagstukken op het gebied van waterverdeling, wateraanvoer tijdens droogte en sturing tijdens wateroverlast.
- De hydrologische effecten van de KNMI'23-klimaatscenario's en de update van de bijbehorende neerslag- en droogtestatistieken op (extremen in) het watersysteem. We willen inzicht krijgen in de mogelijke gevolgen voor de landbouw, bebouwing en de natuur om de wateropgaven te specificeren.
- Het klimaatbestendig watersysteem van de toekomst en de veranderingen die daarvoor nodig zijn, de noodzaak van ruimtelijke oplossingen en efficiënter watergebruik. Daarbij is de pilot Rainlevelr een van de kennisprojecten waarin we met twee glastuinbouwbedrijven in Someren zoeken naar mogelijkheden om wateroverlast bij piekbuien te beperken.

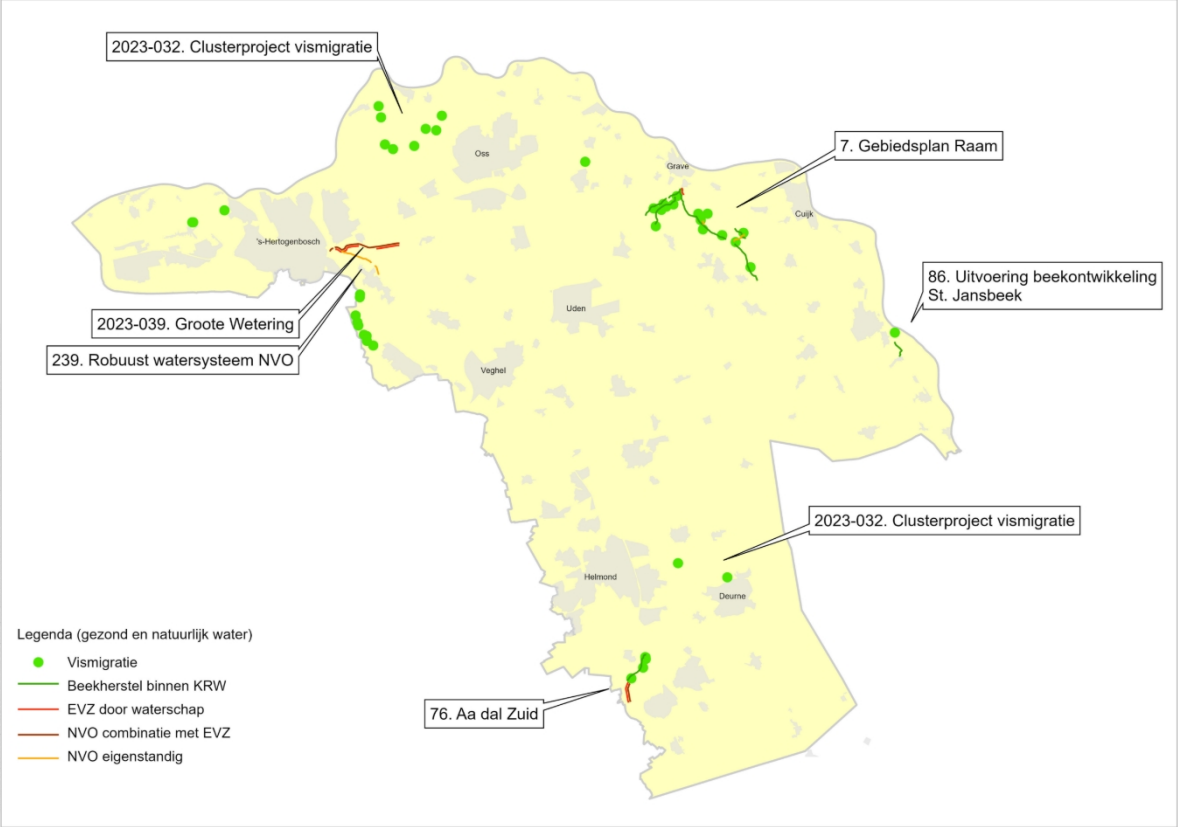
- Naast kennisontwikkeling gericht op een betere inhoudelijke onderbouwing van ons werk, kunnen en willen we kennisontwikkeling ook meer gaan benutten voor ons verhaal naar buiten toe. Met onderzoeksresultaten laten we zien wat goed werkt en wat minder goed. Zo nemen we onze omgeving mee in ons werk en laten we zien hoe zij bij kunnen dragen.

3.2.2 Gezond en natuurlijk water

3.2.2.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem. Dit doen we conform de KRW op het gebied van inrichting, stoffen, en beheer en onderhoud. Wanneer het niet lukt om voor eind 2027 aan alle KRW-doelen te voldoen, leggen we dat uit.
- De waterkwaliteit en de monitoring daarvan voldoen aan de normen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving.
- We werken aan een grotere biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.
- We vergroten het waterbewustzijn bij onze inwoners.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem dankzij data, informatie en technologie.

3.2.2.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen?



Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Gerealiseerd 2022 t/m 2025	Prognose 2026	Begroot 2027	Totaalprognose 2022-2027	Doel 2022-2027	Realisatie in lopende projecten na 2027	Restant opgave (nog op te pakken)*
Beekherstel	km	25	6	22	53	116	69	2
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	28	0	5	33	203	72	82
Natuurvriendelijke oevers i.c.m EVZ	km	8	3	7	18	43	15	10
Ecologische verbindingszones	km	23	7	6	36	95	46	31
Beekmondingen	st	1	0	0	1	2	2	0
Vispassages	st	47	28	44	119	170	23	10
Recreatie / educatie / participatie	st/jaar	81	20	20	121	108	n.v.t.	n.v.t.

**Hier staat het deel van de opgave dat volgens de WBP doelstelling nog gerealiseerd moet worden, maar niet in lopende projecten zit. Een niet sluitende som betekent dat de opgave is bijgesteld.*

Kaderrichtlijn Water (KRW)

- Veel van onze inspanningen dragen bij aan het doel van de KRW: een ecologisch goed functionerend grond- en oppervlaktewatersysteem. De deadline van eind 2027 nadert. Naast onze reguliere inspanningen voor de KRW werken we in 2027 door aan de thema's Vergunningverlening Toezicht Handhaving, Stedelijk Water, Inrichting, Beheer en Onderhoud, Grondwater, Monitoring en Onderzoek, Samenwerken en Aanspreken en Juridisch Dossiervorming Verantwoording uit het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma (2025). Op basis van de programma-evaluatie sturen we in 2027 waar nodig bij en bereiden we een vervolg op het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma voor.
- In 2027 zetten we vol in op de acties uit het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma. Waar dat nodig en verantwoord is, passen we ons beheer en onderhoud aan (zie paragraaf 3.2.1). Verder werken we aan een goede balans tussen het aanvullen en onttrekken van grondwater (zie ook hiervoor paragraaf 3.2.1) en versterken we onze inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (zie paragraaf 3.4). Daarnaast werken we aan een verbetering van het effluent bij de rwzi's en van het stedelijk water (zie paragraaf 3.3).
- De inrichtingsopgaven en de verbetering van de waterkwaliteit komen hieronder aan bod.

Inrichtingsopgaven KRW en ecologische verbindingszone (EVZ)

- We zijn volop bezig met de realisatie van inrichtingsmaatregelen die bijdragen aan het ecologisch goed functioneren van het watersysteem. In 2027 worden de volgende inrichtingsmaatregelen opgeleverd:
  - 22 kilometer beekherstel binnen de projecten Lage Raam, Hooge Raam, Kleine Aa en Sint Jansbeek.
  - 12 kilometer natuurvriendelijke oever (nvo) in de Groote Wetering (in combinatie met een EVZ) en de Wambergse beek (eigenstandig).
  - 8 kilometer aan ecologische verbindingszones, veelal in combinatie met beekherstel of nvo. Dit betreft vooral de Groote Wetering.
  - 44 vispassages, vooral vanuit de clusteraanpak en de projecten Lage Raam, Hooge Raam en Kleine Aa.
  - De beekmonding bij Gewande is naar verwachting in 2028 ingericht.
- Naast de hierboven benoemde oplevering van projecten zijn we volop bezig met de voorbereiding van projecten die in 2028 en verder worden gerealiseerd.
- De doelstellingen voor de periode 2022-2027 worden niet volledig gehaald. Dit kom onder andere doordat:
  - Er onvoldoende grond beschikbaar is voor het uitvoeren van projecten.
  - De uitvoering op diverse plekken belemmerd wordt door de aanwezigheid van exoten en/of bevers.
  - Juridische procedures vertraging opleveren.
  - De provincie de deadline voor evz's heeft verplaatst van 2027 naar 2035 en doordat gemeenten evz's vaak geen prioriteit geven.

KRW en Waterkwaliteit

- Onze KRW-activiteiten zijn essentieel voor een betere waterkwaliteit. Hier gaan we stevig mee verder conform ons Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma en de aanvullende middelen die we hiervoor al hadden uitgetrokken. Via de KRW Impuls Brabant trekken we hierbij samen op met de provincie en onze collega-waterbeheerders. We ondersteunen gemeenten bij het opstellen en uitrollen van hun KRW-actieplannen.
- Op vervuiling vanuit het stedelijk gebied aan te pakken, gaan we aan de slag met de eerste acties uit de Strategie overstorten en uitlaten. In samenwerking met de gemeenten bouwen we verder aan onze kennis over de emissies uit overstorten en uitlaten op het achterliggende watersysteem. Daarnaast zetten we inrichtingsmaatregelen zoals bezinkzones in gang.
- De emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen zijn op veel plekken nog te hoog om de doelen op het gebied van schoon en gezond water te halen. Door te achterhalen waar en in welke hoeveelheden deze stoffen in het oppervlaktewater terechtkomen (bronopsporing), krijgen we de routes beter in beeld en kunnen we effectieve maatregelen treffen om deze emissies te beperken. We doen nader onderzoek op basis van onze kennis vanuit onderzoeken als Sensor Gestuurd Boeren, Schone Maaswaterketen en de Kennisimpuls Waterkwaliteit. Ook delen we onze kennis met agrariërs en gemeenten in het traject 'Samenwerken en Aanspreken' uit ons Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma. Dit gebeurt onder andere in de Raamvallei en bij de samenwerkende boeren rondom Oss en in de Peel.
- In het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) voeren wij projecten uit om de emissie vanuit landbouw naar oppervlakte- en grondwater te verminderen. Dit doen we onder andere via BodemUP (nutriënten, bodem, bemesting) en Schoon Water voor Brabant (stimuleren niet-chemische gewasbescherming). In 2027 lopen de projecten door en bereiden we een vervolg voor. Met de projecten BodemUP en Schoon Water voor Brabant begeleiden we agrariërs om maatregelen te nemen ten behoeve van de KRW en om de doelen van het grondwaterconvenant te halen. De projecten worden mede uitgevoerd met DAW-impulsmiddelen vanuit het Rijk. Deze worden onder meer besteed aan projecten waarin we samenwerken met agrariërs aan een betere waterkwaliteit (Oss, de Peel en Raamvallei) en aan de pilot rondom doelsturing voor een betere grondwaterkwaliteit (op initiatief van Agrifood Capital).
- Gedurende de looptijd van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023-2027) dragen we bij aan groenblauwe diensten onder het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Via deze diensten leveren agrariërs een bijdrage aan onze WBP-doelen (waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit). De verwachting is dat er in 2030 een nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid komt vanuit Europa. Voor de jaren 2028 en 2029 is het beschikbare budget (en onze bijdrage hierin) afhankelijk van de Europese bijdrage. Die is nu nog niet bekend.

- We anticiperen op veranderingen in wet- en regelgeving en blijven ons inzetten binnen onze kennis- en samenwerkingsnetwerken.
- Ook andere stoffen dan nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen overschrijden de norm in onze waterlopen. Denk aan zware metalen en zeer zorgwekkende stoffen. De aanpak van deze overschrijdingen komt terug in het hoofdstuk Schoon water (3.3).

Recreatie, educatie, participatie

- In 2027 blijven we externe initiatieven stimuleren en ondersteunen die het waterbewustzijn en/of de waterbeleving bevorderen. Dit doen we via meerjarige samenwerkingen en via de subsidieregeling recreatie-educatie. Daarnaast investeren we via onze inrichtingsprojecten ook zelf in recreatieve en educatieve voorzieningen. Bij de inzet voor recreatie houden we rekening met onze waterdoelen, biodiversiteit en dierenwelzijn. We zetten ons budget voor recreatie en educatie onder meer in voor:
  - de subsidieregeling recreatie-educatie (met zo'n twintig ondersteunde projecten per jaar);
  - recreatieve voorzieningen op eigen initiatief;
  - de meerjarige ondersteuning van natuureducatieve centra en lessen: De Ossenbeemd (Deurne), Het Groene Pad (Rosmalen), NMC De Maashorst (Nistelrode), Generatie Groen klimaat- en waterlessen (hele werkgebied) en Waterdiertjes.nl.

Biodiversiteit

- We blijven bijdragen aan meer biodiversiteit en een goede 'basiskwaliteit natuur', onder meer via onze inrichtingsprojecten en de subsidieregeling biodiversiteit. Daarnaast houden we rekening met biodiversiteit op onze terreinen en in ons beheer en onderhoud.
- Het concept Ontwerp-Natuurplan, waarmee Nederland uitvoering geeft aan de Europese Natuurherstelverordening, vraagt van waterschappen een actieve bijdrage aan het herstel van zoetwaterecosystemen, rivieren, beekdalen en natte natuur. Wij geven hier invulling aan door het verbeteren van de waterkwaliteit, het herstellen van natuurlijke hydrologische processen, het tegengaan van verdroging en het creëren van meer ruimte voor water en natuur door te zetten.
- We werken uit hoe we bij kunnen en willen dragen aan overige (nieuwe) doelstellingen van het Rijk en de provincie, zoals de opgave voor meer bos en voor meer groenblauwe dooradering en voor het stoppen van de achteruitgang van bestuivers.
- De nieuwe Stimuleringsregeling Landschap (StiLa 2.0) is in 2026 opengesteld. Ook wij dragen hier in 2027 weer financieel aan bij. Hiervoor hebben we een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de provincie. De nieuwe regeling loopt tot en met 2031.

Zwemwater

- In 2027 blijven we de waterkwaliteit van aangewezen zwemplassen meten.
- Als dat nodig is, actualiseren we de zwemwaterprofielen. Ook geven we advies aan locatiehouders van potentiële zwemlocaties.
- Brabantbreed herijken we zo nodig de afspraken over de samenwerking rondom zwemwater met de provincie, de omgevingsdienst en de waterschappen.

Kennisvragen

- Als waterschap investeren we veel geld en energie in schoon en gezond water. Met het oog op de eisen die de KRW stelt, is het belangrijk dat we ook aandacht hebben voor nieuwe ontwikkelingen die de instandhouding van schoon en gezond water bedreigen. De belangrijkste zijn klimaatverandering, invasieve exoten en toxische druk. We investeren bewust in kennisontwikkeling over de belangrijkste thema's voor ons waterschap. Vaak nemen we daarbij een trekkende en initiërende rol, zodat we ook maximaal baat hebben bij de resultaten.

- We meten de achtergrondconcentraties van nutriënten en zware metalen en ontwikkelen een modelinstrumentarium om dit te begrijpen. Deze kennis zetten we in om de noodzaak en effectiviteit van maatregelen te bepalen.
- We ronden dit jaar de laatste onderzoeken af op het gebied van sensorgestuurd boeren en het testen van een houtsnipperreactor. In ons pilotgebied in Westerbeek hebben we een houtsnipperreactor gebouwd om stikstof uit drainagewater te verwijderen. Dit gezamenlijke onderzoek met onze kennispartners zetten we in 2027 voort binnen het Europese onderzoeksproject Greenhood.
- Onze bijdrage aan het EU-project Spongescapes zetten we in 2027 voort. We hebben ons inrichtingsproject Aa-dal-Noord ingebracht als casus om te ontdekken wat er nodig is om samen met stakeholders in het hele stroomgebied tot sponsmaatregelen te komen.
- We zijn diverse onderzoeken gestart naar de effectiviteit van natuurvriendelijke oevers en vispassages.
- DNA-technieken zijn een revolutie in het ecologisch onderzoek. We werken inmiddels in meerdere projecten aan nieuwe monitoringsmethoden met (e)DNA. Via biomedische laboratoria kunnen we het complete genoom van dieren analyseren. Daarin vinden we alle informatie over hun verspreiding, voortplanting en de gezondheid van de populatie.
- We onderzoeken hoe we de hoeveelheid exotische waterplanten en kreeften beheersbaar kunnen houden. Dat doen we onder andere via het internationale Biocops-project.
- We monitoren de aanwezigheid en effecten van toxische stoffen in ons watersysteem. Om dit nog beter te doen, vernieuwen we onze meetinfrastructuur en dragen we bij aan de ontwikkeling van nieuwe methoden voor sensoring en bioassays. Verder onderzoeken we waarom het niet goed gaat met de vegetatie en wat mogelijke oplossingen daarvoor zijn. We zetten daarnaast ons onderzoek voort naar de effecten van klimaatverandering op de biodiversiteit, de waterkwaliteit en het halen van onze KRW-doelen. We werken hierin actief samen binnen nationale en internationale platforms en initiëren nieuw onderzoek.

3.2.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten?

Exploitatie

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Realisatie 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Totaal lasten	81.692	89.656	95.074
Totaal baten	7.528	6.271	7.262
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**74.164**	**83.385**	**87.812**
Totaal beschikking bestemmingsreserves	122	182	929
Netto lasten	**74.042**	**83.202**	**86.883**

Investeringen

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Bruto investering 2025**	**Netto investering 2025**	**Bruto investering 2026**	**Netto investering 2026**	**Bruto investering 2027**	**Netto investering 2027**
Totaal A-investeringen	26.857	16.543	41.323	32.992	51.504	34.572
Totaal B-investeringen			150	150	130	130
Totaal C-investeringen			16.245	14.645	42.430	40.920
Totaal	**26.857**	**16.543**	**57.718**	**47.787**	**94.064**	**75.622**

In paragraaf 6.2.2 en in hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

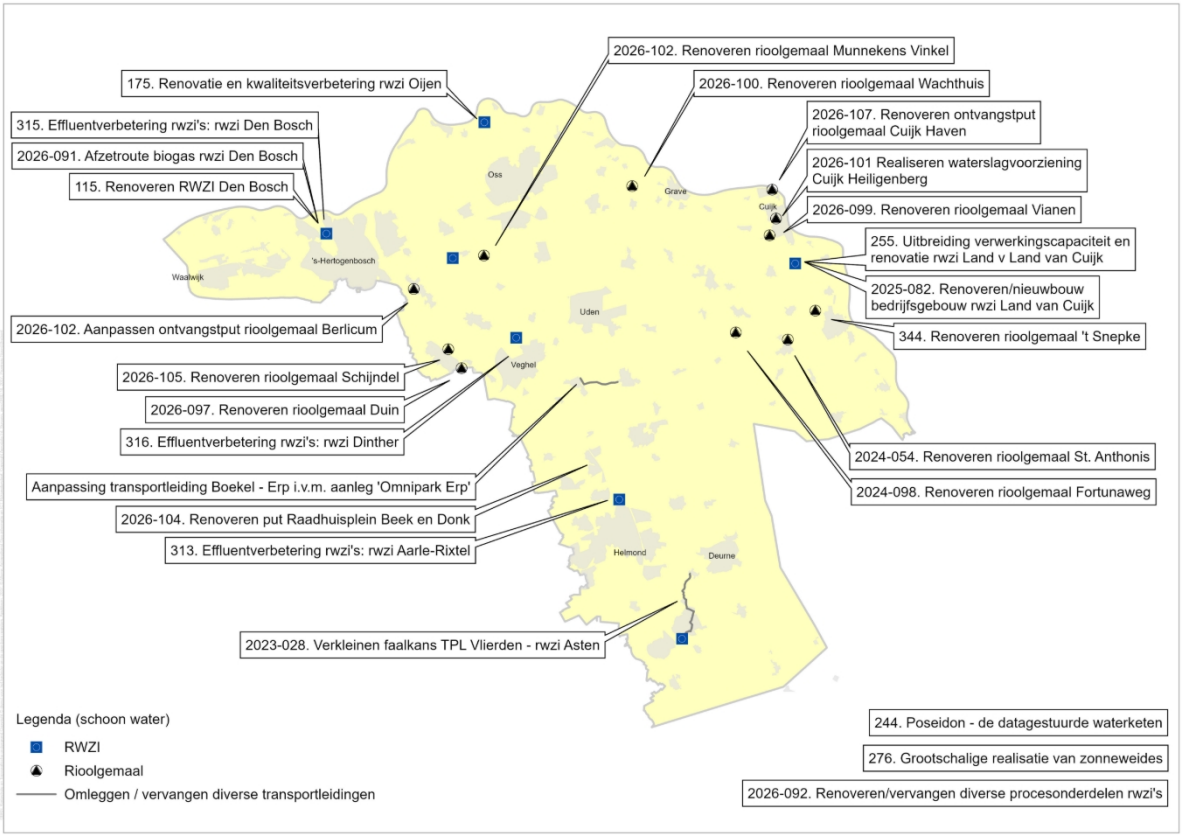
3.3 Schoon water

Bij het thema Schoon water gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Bronaanpak en het zuiveren van afvalwater staan daarbij centraal. Dit programma hangt samen met het deelprogramma ‘Gezond en natuurlijk water’. We willen het kostbare gezuiverde water inzetten in ons werkgebied om het watersysteem te voeden en zo de beken en sloten van voldoende water te voorzien. Voor de inzet van een deel van het effluent kijken we naar mogelijke toekomstige toepassingen voor de landbouw en de industrie, als aanvulling op het gebruik van grondwater en als mogelijke bron voor de productie van drinkwater.

3.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We werken aan een schoon en natuurlijk watersysteem, via (bron)aanpak van KRW-probleemstoffen en zeer zorgwekkende stoffen en aanpak van overstorten en uitlaten.
- We blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor het transporteren en zuiveren van afvalwater.
- We nemen maatregelen om in 2027 te voldoen aan de (vracht)reductieopgave van nutriënten. We leveren een bijdrage aan de KRW-doelen voor het oppervlaktewater door de hoeveelheid nutriënten in ons effluent verder te verminderen. We streven ernaar om de kwaliteit van het effluent gelijk te trekken met de KRW-norm voor het oppervlaktewater. Vanwege de technische beperkingen voor fosfor richten we ons hierbij vooral op het verwijderen van stikstof. Daarvoor treffen we vergaande maatregelen.
- We realiseren conform onze afvalwaterstrategie 2.0 een aanvullende zuiveringsstap voor medicijnresten op elk van onze zuiveringen.
- We monitoren het effect van onze maatregelen op het oppervlaktewater en stellen waar nodig onze maatregelen voor het effluent bij.
- We willen meer inzicht krijgen in het effect van nieuwe stoffen (zoals microplastics), pathogenen en resistentie tegen antibiotica.

3.3.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen?



Schoon *(wettelijk)*	Eenheid	Doel
Voldoen aan wettelijke lozingsnorm (BAL[1]+ maatwerkvoorschriften)	%	100
Voldoen aan afname-afspraken[2]	%	>98
Voldoen aan operationele beschikbaarheid	%	>98
Voldoen aan overige milieu wet- en regelgeving	%	100

Schoner *(ambitie)*	Eenheid	*Reductieopgave*[3]	*KRW*[4]
Rwzi Dinther			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,39	0,22
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	2,8	2,4
Medicijnrestenverwijdering	%	70[5] / 80[6]	
Rwzi Vinkel			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,14	0,15
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	3,7	2,8
Medicijnrestenverwijdering	%	70[5] / 80[6]	
Rwzi Aarle-Rixtel			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,14	0,11
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	3,0	2,3
Rwzi Asten			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,3	0,11
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	2,5	2,3
Rwzi Oijen			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,69	0,15
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	4,2	2,8
Medicijnrestenverwijdering	%	70[5] / 80[6]	
Rwzi land van Cuijk			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	1	0,14
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	4,9	2,5
Rwzi Den Bosch			
Zomerhalfjaargemiddelde fosfor	mgP/l	0,8	0,11
Zomerhalfjaargemiddelde stikstof	mgN/l	7,0	2,3

Schoonst	Eenheid	Doel
Waterproductie totaal	m3	109.660.000
Voeden watersystemen	% tov totaal	90
Inzet voor andere toepassingen	% tov totaal	PM

Duurzaam - Kringlopen sluiten	Eenheid	Doel
Slibkoek	ton	75.500
Biogas	Nm3	7.625.000
Zeefgoed	ton	1.280
Struviet	ton	110
Niet herbruikbaar afval	ton	PM

[1] BAL: Besluit Activiteiten Leefomgeving.

[2] afname-afspraken: afspraken over de hoeveel afvalwater een rwzi van een gemeente moet kunnen innemen en afvoeren richting de rwzi.

[3] reductieopgave: betreft de oorspronkelijk berekende extra vermindering van verontreinigingsvracht in rwzi-effluent om aan de gestelde waterkwaliteitsdoelen (KRW) te voldoen.

[4] KRW: wettelijke waterkwaliteitsnorm voor het ontvangende oppervlaktewater.

[5] 70% verwijderingsrendement op basis van de nationale (NL) lijst van 11 gidsstoffen.

[6] 80% verwijderingsrendement op basis van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater, lijst van 12 EU-gidsstoffen.

Doel 2027

In 2027 groeien we door richting reductieopgave en het einddoel “KRW is effluent”, zoals omschreven in onze Afvalwaterstrategie. Daarvoor worden de rwzi Dinther, Aarle-Rixtel en Den Bosch verder gerenoveerd en uitgebreid. De andere zuiveringen zitten in de nazorgfase en regelen we verder in. De verwachting is dat we desondanks verbeteringen gaan zien ten opzichte van 2026. Effluent-metingen zijn echter momentopnamen en worden beïnvloed door het weer, influent-samenstelling en de werkzaamheden. Kwantificering van de verwachte verbetering is daarom op jaarbasis niet zinvol.

Ontwikkelingen op de rwzi's

- Voor de rwzi Dinther bouwen we de aanvullende zuiveringsstap voor de verwijdering van nutriënten (zandfilter). We bereiden daarnaast de renovatie voor van het ontvangstwerk.
- Op de rwzi Vinkel monitoren we in 2027 de prestaties van de gecombineerde zuiveringsstap. We meten de impact daarvan op de verwijdering van fosfor en medicijnresten. Ook starten we met de voorbereidingen voor de renovatie van de nabezinktanks en het bufferbezinkbassin.
- Op de rwzi Aarle-Rixtel starten we met een aanvullende zuiveringsstap om nutriënten en medicijnresten te verwijderen, zodat de kwaliteit van het effluent verbetert. Ook starten we de voorbereidingen voor de renovatie van de influentkelder.
- Op de rwzi Asten wordt een tweede zonneweide aangelegd.
- De laatste punten van de renovatie van de rwzi Oijen worden afgerond. We onderzoeken de impact op het watersysteem via een uitgebreid monitoringsprogramma. Ook onderzoeken we of de prestaties voldoen aan de herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- Voor de rwzi Land van Cuijk leggen we de laatste hand aan de vernieuwde waterlijn. Daarnaast bereiden we de renovatie van de sliblijn voor. We ronden de voorbereidingen voor het aangepaste bedrijfsgebouw af en beginnen met de uitvoering daarvan. In de verkenningen 'Waterfabrieken' bij de rwzi Land van Cuijk onderzoeken we of het effluent verder opgewerkt kan worden om ingezet te worden als aanvulling van het grondwater.
- De rwzi Den Bosch staat voor een grote bouwopgave. We pakken hier de aanvullende zuiveringsstap, de uitbreiding van de bestaande zuivering (DB2.0) en de energie- en gashuishouding aan. De voorbereidingen hiervoor treffen we in 2027.

Onderstaand overzicht toont de belangrijkste investeringsprojecten bij onze rwzi's en geeft een indicatie van de planning.



Uitvoering influentstrategie

- Eind 2026 neemt het algemeen bestuur een besluit over de nieuwe influentstrategie. Daarmee willen we meer grip krijgen op de stoffen in het influent. Met eigen instrumenten én samen met onze ketenpartners werken we de uitvoering in 2027 en de periode daarna verder uit.

Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma: stedelijk water

- Naast stikstof en fosfor zijn er meer stoffen die de normen voor het watersysteem overschrijden en mogelijk afkomstig zijn uit het afvalwater. Hiervoor hebben we aanvullende acties opgenomen in het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma:

- We vergroten onze kennis door ammoniummetingen uit te voeren in het oppervlaktewater waar de rwzi Dinther haar effluent loost. Daardoor kunnen we beoordelen welke pieken een probleem zijn voor de ecologische waterkwaliteit. Zo kunnen we vaststellen wat deze rwzi nodig heeft en deze resultaten vertalen naar onze andere rwzi's.
- We bekijken hoe we de landelijke (technische) handelingsperspectieven voor de reductie van ammoniumpieken op rwzi's kunnen vertalen naar onze eigen rwzi's. Daarbij brengen we de effectiviteit en haalbaarheid in beeld.
- We ontwikkelen een structurele bronaanpak voor KRW-probleemstoffen, zoals PBDE (afvalverwerkers), PFOS, zware metalen en zeer zorgwekkende stoffen (uitvoering influentstrategie).
- We gebruiken data-analyses om vast te stellen bij welke bedrijven, industrie en branches grote verbeteringen mogelijk zijn op het gebied van waterkwaliteit. We gaan met hen in gesprek om samen tot concrete maatregelen te komen.
- We stimuleren en ondersteunen gemeenten om KRW-actieprogramma's op te stellen en uit te voeren. Daarin komen meerdere onderwerpen aan bod, waaronder de KRW-opgave en mogelijke maatregelen, juridische consequenties en een uitvoeringsprogramma met maatregelen die de gemeenten treffen.
- We blijven samen met gemeenten werken aan het optimaliseren van de riolering, het watersysteem, het afvalwatertransportsysteem, de rwzi en de interactie hiertussen. Ook maken we integrale analyses van de riolering en het watersysteem.
- Maatregelen in de waterketen dragen bij aan een betere waterkwaliteit en daarmee aan de volksgezondheid. Ze verminderen de blootstelling aan ziekteverwekkers en schadelijke stoffen, beperken wateroverlast en hittestress, en maken recreatie beter mogelijk.

3.3.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten?

Exploitatie

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Realisatie 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Totaal lasten	90.953	95.556	108.176
Totaal baten	10.250	10.760	13.073
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**80.703**	**84.796**	**95.103**
Totaal beschikking bestemmingsreserves	237	1.243	72
Netto lasten	**80.466**	**83.553**	**95.031**

Investeringen

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Bruto investering 2025**	**Netto investering 2025**	**Bruto investering 2026**	**Netto investering 2026**	**Bruto investering 2027**	**Netto investering 2027**
Totaal A-investeringen	74.590	73.131	59.208	57.959	53.077	53.077
Totaal B-investeringen			1.400	1.400	3.350	3.350
Totaal C-investeringen			14.730	14.730	10.240	10.240
Totaal	**74.590**	**73.131**	**75.338**	**74.089**	**66.667**	**66.667**

In paragraaf 6.2.3 en in hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

3.4 Samen, duurzaam, slim en effectief

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap hebben betrekking op meerdere programma's. Ze gaan over hoe wij willen werken en wat daarvoor nodig is: samen, duurzaam, slim en effectief.

3.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken?

Samen

- We werken gebiedsgericht en samen met onze partners aan de (gezamenlijke) inhoudelijke opgaven.

Duurzaam

- In 2030 zijn we energieneutraal.
- In 2050 zijn we klimaatneutraal en we spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken.
- In 2050 zijn we circulair.

Slim

- Data, informatie en technologie zijn veilig, juist, betrouwbaar, beschikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Innovatie helpt ons om onze doelen slim en effectief te behalen.

Effectief

- We werken effectief aan onze doelen, met voldoende capaciteit en kwaliteit, een adequaat instrumentarium, vanuit overzicht, met heldere en handhaafbare regelgeving, een goede communicatie, een goede crisisbeheersing en een gewaarborgde fysieke veiligheid.
- We investeren in onze mensen en ontwikkelen en borgen kennis.

3.4.2 De effecten bereiken: wat gaan we ervoor doen?

Samen

- Het huidige Waterbeheerprogramma (WBP) loopt tot eind 2027. In 2027 doorlopen we de inspraakprocedure voor het ontwerp-WBP voor de periode 2028-2033 en stellen we het nieuwe WBP definitief vast.
- Samen met de provincie, de andere Brabantse waterschappen en de regio's zetten we ons in voor de Brabantse Aanpak Landelijk Gebied. Hierin werken we aan de opgaven voor de natuur (zoals stikstof), het water en de landbouw. Voor de komende jaren is hiervoor zo'n € 400 miljoen beschikbaar gesteld aan de provincie en we hebben afspraken gemaakt over hoe die middelen worden verdeeld.
- Het Rijk heeft in juni 2026 een Kamerbrief opgesteld: Weer ruimte voor boer, natuur en bouw, maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof. Hierin staan voornemens voor maatregelen rondom Natura 2000-gebieden en 'kwetsbare watergebieden', met aanvullende financieringsmiddelen vanuit het Rijk. Wij denken mee met het Rijk en de provincie en werken aan een verdere regionale uitwerking. Die inzet loopt in 2027 door.
- In 2027 blijven we ons bestuurlijk en ambtelijk inzetten in diverse regionale netwerken:
  - Binnen de Regio Noordoost-Brabant (RNOB) verbinden we de regionale opgaven rondom water, woningbouw, landbouw, natuur, klimaat en energie met elkaar. Onze inzet is dat bij alle opgaven het water- en bodemsysteem als uitgangspunt wordt genomen. Zo komen we tot een klimaatrobuuste en veilige inrichting van de regio. Voor de verschillende bestuurlijke overlegtafels (BOT's) stellen we agenda's en bouwblokken op voor de lange termijn. Water gaat, net als energie, een voorwaarde vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Binnen de RNOB is hier veel aandacht voor. Tegelijkertijd hebben we onze opgaven als waterschap aan de nieuwe Regiodeal verbonden. Deze hebben we in het najaar van 2025 gesloten met het Rijk.
  - In de regio Zuidoost-Brabant (Metropoolregio Eindhoven, MRE) wordt de Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant geactualiseerd met het 'verhaal voor de regio'. Vanuit het programma Vitale Groene Leefomgeving werken we aan de versterking van een regionaal groenblauw netwerk. De regio werkt

verder aan de uitwerking van het MIRT-onderzoek Verstedelijking en Bereikbaarheid Brainport (2025). Daarin wordt een bovenregionale samenwerking verkend op het gebied van wonen, werken en mobiliteit. Het Rijk heeft de regio aangewezen als prioritair gebied voor de aanpak van stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden (Brainport Open). De waterschappen zijn aangesloten bij deze ontwikkelingen (met waterschap De Dommel als trekker).

- De ministeries van LVVN en VRO, de provincies Noord-Brabant en Limburg, de waterschappen Aa en Maas en Limburg en 17 gemeenten werken interbestuurlijk samen in NOVEX De Peel. Via een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA), werken we aan een aantal sleutelprojecten voor de opgave in de Peel. De eerste module binnen dit programma richt zich specifiek op een gebiedsgerichte aanpak voor de stikstof- en wateropgave. Het Rijk heeft daarvoor € 300 miljoen beschikbaar gesteld (waarvan € 150 miljoen voor de Brabantse kant van NOVEX De Peel). Dit biedt aanvullende kansen voor cofinanciering van onze opgaven. In 2026 en 2027 ontwikkelen we aanvullende RUIA-modules voor de opgaven op het gebied van leefbaarheid en voor nieuwe economische dragers voor het gebied.
- Binnen NOVEX Stedelijk Brabant zetten de waterschappen in op ruimte om bovenstrooms water vast te houden en voor de ruimtelijke inpassing van de wateropgave in ons gebied. Daarnaast richten we ons op het actueel houden en stevig(er) borgen van de water- en bodemsignaleringskaart en de Landelijke Maatlat voor klimaatadaptief bouwen. We leveren daarnaast een aanpak voor een klimaatrobuuste businesscase op.

Duurzaam

In het najaar van 2026 heeft het algemeen bestuur de Strategie Energieneutraal, Klimaatneutraal en Circulair vastgesteld (EKC-strategie). In deze compacte strategie voor de periode 2026-2035 zijn de doelen vastgelegd, maar de route ernaartoe ligt niet in beton gegoten. Hierdoor kunnen we makkelijk op veranderende situaties inspelen. In 2027 werken we de strategie nader uit, waarin de ambities naar concrete activiteiten en mogelijke investeringen wordt vertaald.

Ondanks de toenemende energievraag bijvoorbeeld door de uitbreiding van de zuiveringen, verwachten we voor de thema's energie en klimaat in 2027 de huidige doelrealisatie minimaal vast te houden: energieneutraliteit > 90% en klimaatneutraliteit circa 75% (reductie ten opzichte van 1990). Voor circulariteit kwantificeren we in 2027 het doel (hoeveelheid grondstoffen).

EKC-strategie	Realisatie 2025	Begroting 2027	Doel 2030	Doel 2035	Doel 2050
Energie	93%	> 90% energieneutraal	100% duurzame opwek eigen energie		
Klimaat	74% reductie broeikasgasuitstoot*	> 75% reductie broeikasgasuitstoot*	49% reductie broeikasgasuitstoot*	Klimaatneutraal (inspanningsverplichting)	
Circulariteit	n.v.t.	doel kwantificatie	50% minder gebruik van primaire grondstoffen		Volledig circulair

** Ten opzichte van 1990*

De onderwerpen die in de strategie terugkomen zijn:

- **Energie** (doel: energieneutraal in 2030: duurzame opwek is gelijk aan verbruik):
  - De mogelijkheden voor de opwek van duurzame energie op eigen gronden zijn zeer beperkt geworden. Dat komt onder meer door netcongestie en andere zaken waar we niet direct invloed op hebben. We blijven zoeken naar mogelijkheden, zoals aquathermie. Mogelijk vinden we kansrijke samenwerkingen voor energieopwek in de nabijheid van onze assets.
  - We blijven scherp op energiebesparing, mede vanwege de wettelijke eisen en de eisen vanuit de CO2-prestatieladder. Het voorkomt bovendien dat we meer energie zelf moeten opwekken of inkopen. We onderzoeken nieuwe technieken en zetten die breder in als ze succesvol blijken.
  - We onderzoeken de mogelijkheden voor energieopslag. Opslag helpt om de zelf opgewekte energie zo veel mogelijk zelf te gebruiken. We vergroten zo bovendien onze weerbaarheid. Nieuwe ontwikkelingen volgen we op de voet.

- **Klimaat** (doel: 100% klimaatneutraal in 2035, uiterlijk in 2050):
  - We willen emissies van broeikasgassen voorkomen en richten ons op de reductie daarvan. Als laatste mogelijkheid kiezen we voor compensatie.
  - Broeikasgassen die een grote bijdrage leveren aan de CO2-voetafdruk van de zuiveringen zijn lachgas, methaan en koolstofdioxide (inclusief affakkelen).
  - In 2026 wordt het onderzoek afgerond naar het meetprogramma voor lachgas (landelijke versnellingsprogramma Lachgasreductie). De uitkomsten daarvan geven inzicht in de investeringen die nodig zijn om onze uitstoot van lachgas terug te dringen. In 2026 is verder een landelijk programma gestart om de uitstoot van methaan terug te dringen.
- **Circulair** (doel: 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en volledig circulair in 2050):
  - We ontwerpen waar mogelijk circulair en vergelijken bij een beperkt aantal projecten een traditioneel scenario met een circulair scenario. Dit doen we om (bestuurlijk) een goede afweging te maken tussen ambitie, meerkosten en maatschappelijke opbrengsten. Op basis van de ervaring die we opdoen, definiëren we de spelregels voor verdere uitrol binnen onze organisatie.
  - We brengen grondstoffen en afvalstoffen nader in beeld, waarna we ons richten op het terugwinnen en intern inzetten van deze grond- en hulpstoffen.
  - We zijn aangesloten bij het Verdygo-initiatief, dat uitgaat van modulair ontwerpen en bouwen.

Slim

- We hanteren het AI-Kompas van de Unie van Waterschappen en sluiten aan op de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Daarnaast onderzoeken we wat ons waterschap op korte termijn nodig heeft op het gebied van AI qua kennis, organisatie, techniek en ethiek.
- Ons dataplatform wordt steeds meer gebruikt en de hoeveelheid data neemt toe. Daarmee groeit ook de omvang van het beheer.
- We voldoen aan de eisen op het gebied van informatieveiligheid en de BIO (Baseline Informatie Overheid), de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en andere wet- en regelgeving.
- We bereiden ons voor op (nieuwe) wet- en regelgeving, zoals het gebruik van de basisregistraties, de doorontwikkeling van de Woo (Wet open overheid), de aansluiting op MijnOverheid.nl, Single Digital Gateway, NIS2 & Cyberbeveiligingswet en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) (zie ook het kopje ‘Effectief’).
- We blijven ons actief inzetten voor innovatie. We ontwikkelen onder andere de Waterfabriek, nemen deel aan het onderzoeksprogramma de Zuivering van de Toekomst, verwaarden diverse grondstoffen en werken aan innovaties op het gebied van robotisering (watersysteembeheer) en AI.

Effectief

- **Communicatie**
  We werken onze nieuwe communicatiestrategie 2026-2031 verder uit en voeren die uit. Daarmee werken we onder andere aan het vergroten van bewustwording en wateractief gedrag en aan draagvlak, begrip en zichtbaarheid. Met aansprekende verhalen uit de praktijk maken we zichtbaar wat water betekent voor inwoners, bedrijven en natuur. Zo brengen we abstracte opgaven dichtbij, vergroten we het waterbewustzijn en zetten we mensen in beweging. Communicatie wordt daarmee een steeds belangrijker onderdeel van ons werk.
- **Waterschapsverkiezingen**
  Op 17 maart 2027 zijn de waterschapsverkiezingen. De voorbereidingen hiervoor zijn in 2026 al gestart en lopen in 2027 door in de uitvoering. Via een communicatiecampagne brengen we de verkiezingen en het belang van water onder de aandacht.
- **Vergunningverlening, toezicht en handhaving**
  - Om toezicht zo efficiënt mogelijk in te zetten, voeren we gerichte controles uit op basis van data en gegevens over de waterkwaliteit. We gebruiken diverse opsporingsmiddelen om het bereik van toezicht te vergroten. De lopende acties voor de KRW-doelen zetten we door. In 2027 actualiseren we daarom

onder meer diverse directe lozingsvergunningen. Daarnaast verwachten we een groot aantal adviesvragen van omgevingsdiensten over het actualiseren van vergunningen voor indirecte lozingen.
  - 2027 is het laatste jaar van het huidige beleidsplan voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarom stellen we een nieuw beleidsplan op voor de periode 2028-2033. Ook onderzoeken we de mogelijkheid voor het invoeren van een legesverordening.
  - Een grote ontwikkeling is de implementatie van het nieuwe VTH-zaaksysteem. Dit vraagt veel tijd en capaciteit. Voor een efficiëntere afwikkeling van de gegevens over het grondwatergebruik werken we aan verbeteringen in het proces en de automatisering, zodat het proces klantvriendelijker en efficiënter wordt.
  - Het waterschap moet alle tabelbedrijven herzien. Dit vraagt 8 jaar lang om extra personele inzet.

- **Weerbaarheid**
  Medio 2026 zijn twee wetten van kracht geworden op het gebied van weerbaarheid: de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). Het waterschap wordt gezien als een kritieke entiteit: een organisatie die essentiële diensten verleent die onmisbaar zijn voor de samenleving, de economie, de volksgezondheid, veiligheid en milieu. We hebben de organisatorische en formatieve consequenties van deze wetgeving zo goed mogelijk verwerkt in deze programmabegroting. Een project dat we in 2027 afronden, is Pettelaarpark Veiligheid, toegankelijkheid en levensduurverlengend onderhoud.
- **Calamiteitenbestrijding**
  De focus binnen de calamiteitenbestrijding ligt op de multidisciplinaire samenwerking binnen thema's die impact hebben op de weerbaarheid van het waterschap. Denk hierbij aan een grootschalige stroomuitval. Deze thema's worden projectmatig behandeld en waar mogelijk vastgelegd in het calamiteitenbestrijdingsplan. Dit plan vormt ook de basis voor diverse calamiteitenoefeningen gedurende het jaar.

3.4.3 Baten en lasten: wat gaat het kosten?

Het bestuurlijke programma 'Samen, duurzaam, slim en effectief' kent geen eigen exploitatie, maar is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma's.

Investeringen

Omschrijving *Bedragen x € 1.000*	**Bruto investering 2025**	**Netto investering 2025**	**Bruto investering 2026**	**Netto investering 2026**	**Bruto investering 2027**	**Netto investering 2027**
Totaal A-investeringen	1.475	1.475			2.130	2.130
Totaal B1-investeringen			950	950	1.130	1.130
Totaal C-investeringen			1.830	1.830		
Totaal	**1.475**	**1.475**	**2.780**	**2.780**	**3.260**	**3.260**

In hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

3.5 Overzicht dekkingsmiddelen

De inkomsten van het waterschap worden ook wel 'dekkingsmiddelen' genoemd. Het is geld dat we ontvangen om onze kosten te dekken. Het grootste deel daarvan bestaat uit de verwachte belastingopbrengsten. Deze lichten we toe in hoofdstuk 4. Daarnaast hebben we nog andere opbrengsten:

- Dividend (winstuitkering als aandeelhouder van de NWB-bank)
- Het saldo van de financieringsfunctie (over de reserves en voorzieningen berekende rentelasten en rentebaten)
- Overige algemene opbrengsten (niet van toepassing)

Onderstaande tabel toont het totaal van de dekkingsmiddelen en hoe deze zijn opgebouwd.

Omschrijving dekkingsmiddelen	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingopbrengsten			
Watersysteemheffing	90.663.807	100.109.186	108.497.266
Verontreinigingsheffing	356.477	300.240	336.960
Zuiveringsheffing	74.035.535	80.568.822	87.671.238
Totaal belastingopbrengsten	***165.055.819***	***180.978.248***	***196.505.464***
Overige opbrengsten			
Dividenden	792.221	865.000	865.000
Saldo van de financieringsfunctie	1.707.898	1.448.768	1.573.795
Overige algemene opbrengsten			
Totaal overige opbrengsten	***2.500.119***	***2.313.768***	***2.438.795***
Totaal dekkingsmiddelen	**167.555.938**	**183.292.016**	**198.944.259**

3.6 Heffing vennootschapsbelasting

Sinds 2016 kunnen ook overheden verplicht zijn om vennootschapsbelasing te betalen over de winst van bepaalde activiteiten (de zogenoemde vpb-plicht). Voorbeelden hiervan zijn de productie en verkoop van energie, detacheringen en het uitvoeren van werken of diensten voor derden. Activiteiten die worden gezien als overheidstaken zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

De Belastingdienst beoordeelt of we als ondernemer optreden. Wanneer dat zo is, zijn we voor die activiteiten vpb-plichtig. Dit geldt in ons geval alleen voor de dienstverleningsovereenkomst met de BSOB voor ICT-ondersteuning. Jaarlijks levert dit een bescheiden fiscale winst op waar we vennootschapsbelasting over betalen. In 2027 gaat het naar verwachting om een bedrag van € 21.800.

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Heffing Vennootschapsbelasting	21.509	21.200	21.800

3.7 Onvoorzien

In de begroting houden we rekening met een post voor onvoorziene uitgaven. Dit bedrag is bedoeld om gedurende het jaar in te kunnen spelen op situaties en gebeurtenissen die we nu nog niet voorzien. In lijn met ons financieel beleid hebben we hiervoor, net als in voorgaande jaren, een bedrag van € 300.000 opgenomen (gelijk verdeeld naar de beide taken).

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Onvoorzien	-	300.000	300.000

4. Raming van de belastingopbrengsten

Als waterschap bekostigen we onze taken zelfstandig vanuit de waterschapsbelasting. Daardoor zijn we niet afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) verzorgt namens waterschap Aa en Maas en een aantal gemeenten de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en de gemeentelijke heffingen. Ook verzamelt zij informatie over de WOZ-waarde van woningen en bedrijfspanden. De WOZ-waarde wordt vastgesteld door de gemeenten.

4.1 Kostentoerekening, kostentoedeling en kwijtschelding

In samenwerking met de BSOB maken we jaarlijks een prognose van het aantal belastingeenheden. De eenheden die we in deze begroting hanteren, zijn gebaseerd op de informatie tot en met augustus 2026. Op dat moment zijn de aanslagen bijna allemaal opgelegd. Voor de aanslagen die nog opgelegd moeten worden, heeft de BSOB een inschatting gemaakt. Verder zijn de na-ijleffecten van de definitieve aanslagen 2025 nagenoeg in beeld. Dat geeft ons een zo realistisch mogelijk beeld van de tariefontwikkeling voor 2027 en voor de meerjarenraming.

4.1.1 Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening

Waterschappen moeten de kosten die zij maken toerekenen aan de primaire taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Dit is een wettelijke grondslag voor het bepalen van de belastingtarieven en dit bepaalt de uiteindelijke lastendruk voor inwoners en bedrijven. Het systeem van kostentoerekening moet ervoor zorgen dat de kosten aan de juiste taak worden toegerekend. Kosten die direct verband houden met een van de primaire taken, worden daar een-op-een aan toegerekend. De kosten waarvoor dat niet mogelijk is, worden via een vaste verdeelsleutel verdeeld naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Het gaat dan bijvoorbeeld om onze huisvestings- en automatiseringskosten. Naast de kostentoerekening aan de wettelijke taken, rekenen we de kosten ook toe aan onze bestuurlijke programma's.

Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- het **voorzichtigheidsprincipe**: hiermee voorkomen we dat onze financiële positie te rooskleurig wordt voorgesteld. Op basis hiervan nemen we verliezen en risico's op zodra ze bekend zijn. Winst nemen we pas op als die daadwerkelijk gerealiseerd is.
- het **matchingprincipe**: kosten (lasten) en opbrengsten (baten) worden toegerekend aan het jaar en de periode waar ze betrekking op hebben, ongeacht wanneer de bijbehorende kasstromen plaatsvinden.
- het **realisatieprincipe**: opbrengsten (baten) worden pas geboekt op het moment dat ze gerealiseerd zijn.

4.1.2 Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling

De kosten die ten laste komen van de taak watersysteembeheer worden verdeeld over de verschillende belastingcategorieën. Dit doen we op basis van de kwantitatieve grondslagen die zijn vastgesteld in de Kostentoedelingsverordening 2026. Zo worden de nettolasten van de watersysteemtaak betaald door de belastingplichtigen die daar belang bij hebben.

Dit leidt tot de volgende verdeling over de belastingcategorieën: ingezetenen 29,78%, zakelijk gerechtigden van gebouwde onroerende zaken 59,56%, zakelijk gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterrein zijn 10,49% en zakelijk gerechtigden van natuurterreinen 0,17%.

Naast de heffing watersysteembeheer en de verontreinigingsheffing voor directe lozingen op het oppervlaktewater heft het waterschap de zuiveringsheffing voor indirecte lozingen. De hoogte daarvan wordt bepaald aan de hand van vervuilingseenheden (VE). Deze zijn gebaseerd op gegevens van de BSOB.

4.1.3 Kwijtscheldingsbeleid

In onze kwijtscheldingsregeling hebben we vastgelegd dat inwoners kwijtschelding kunnen krijgen voor de watersysteemheffing ingezetenen en de zuiveringsheffing voor een woonruimte. Bij een inkomen dat lager of gelijk is aan 100% van het norminkomen (bijstandsnorm) vindt volledige kwijtschelding plaats. Hierbij sluiten we aan bij de gemeentelijke toetsing en maken we maximaal gebruik van de wettelijk toegestane ruimte voor kwijtschelding. Voor de vaststelling van de kosten van bestaan van pensioengerechtigden hanteren we in plaats van de bijstandsnorm het netto-ouderdomspensioen. Daarnaast hanteren we een ruimere vermogensnorm met hogere toegestane bedragen per leefvorm (gehuwden, alleenstaande ouders en alleenstaanden). Daarmee geven we invulling aan invorderen volgens de menselijke maat. De BSOB voert dit kwijtscheldingsbeleid uit.

4.2 Watersysteembeheer

4.2.1 Raming van de belastingopbrengsten

Watersysteembeheer	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	€ 97.034.118	€ 104.666.152	€ 109.576.483
b. Onvoorzien		€ 150.000	€ 150.000
c. Kwijtschelding	€ 1.102.278	€ 1.135.875	€ 1.229.868
d. Oninbaar	€ 104.060		
e. Financieringsfunctie / Dividenden	€ -1.432.492	€ -1.380.514	€ -1.460.158
f. Overige algemene opbrengsten			
g. Verwachte opbrengsten uit belastingheffing (a t/m f)	€ 96.807.963	€ 104.571.513	€ 109.496.193
h. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	€ -5.787.679	€ -4.162.087	€ -661.967
i. Belastingopbrengst watersysteembeheer (g t/m h)	**€ 91.020.284**	**€ 100.409.426**	**€ 108.834.226**
j. Tarieven:			
Ingezetenen	€ 83,08	€ 90,87	€ 96,84
Gebouwd	0,03053%	0,03125%	0,03231%
Ongebouwd	€ 119,50	€ 109,95	€ 114,15
Natuurterreinen	€ 7,37	€ 6,18	€ 6,40
Verontreinigingsheffing	€ 60,84	€ 66,72	€ 74,88

4.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Hieronder lichten we de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer toe. Daarbij verklaren we de verschillen ten opzichte van de begroting 2026, de mate van kostendekkendheid van de tarieven, de geraamde opbrengsten per categorie en de ontwikkeling van de tarieven.

Oorzaken van de verschillen tussen begrotingsjaar 2026 en 2027

De verwachte belastingopbrengst is het bedrag dat nodig is om de netto lasten van de taak te dekken. Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met het bedrag dat is opgenomen voor onvoorziene kosten, de kwijtscheldingskosten, eventuele opbrengsten uit dividend en overige algemene opbrengsten. Deze optelling resulteert in de benodigde opbrengsten uit de belastingheffing. De toevoegingen of onttrekkingen uit de reserves bepalen het uiteindelijke bedrag dat via de belastingopbrengsten opgehaald moet worden. Hier zijn de tarieven op gebaseerd.

De te verwachte opbrengsten uit de belastingheffing watersysteembeheer neemt toe met € 4,9 miljoen. Dit komt met name door de hogere toegerekende kosten (€ 4,9 miljoen) die via de belastingheffing opgehaald moeten worden. Doordat we dit jaar aanzienlijk minder aan de egalisatiereserve onttrekken (€ 3,5 miljoen), nemen de

via de watersysteemheffing op te halen belastingopbrengsten naar verwachting per saldo toe met € 8,4 miljoen. De ontwikkeling van de netto lasten wordt toegelicht in hoofdstuk 6 ‘Overzicht van baten en lasten’.

Mate van kostendekkendheid

Een van de doelstellingen van het bestuursakkoord is het hanteren van een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de categoriereserves en de tariefegalisatie watersysteembeheer in 2027. Wanneer er meer geld naar de reserve toe gaat dan eruit wordt gehaald, kan dat erop wijzen dat de opbrengsten uit belastingheffing hoger zijn dan de netto lasten. Andersom kan ook: de tarieven zijn lager dan wat er nodig is om de totale netto lasten te dekken. In dat geval wordt er geld aan de reserve onttrokken. De toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves worden toegelicht in paragraaf 5.1.3.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Categoriereserve ingezetenen	90	3	27	66
Categoriereserve gebouwd	1.674	50	512	1.213
Categoriereserve ongebouwd	51	2	52	0
Categoriereserve natuurterreinen	25	1	3	22
Tariefegalisatie Watersysteembeheer	14.862	443	510	14.794

Geraamde belastingeenheden

Onderstaande tabel toont de geraamde belastingeenheden. We lichten dit onder de tabel per categorie toe.

Heffingseenheden Watersysteembeheer	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ingezetenen (bruto aantal)	346.000	348.600	351.200	353.800	356.400	359.000
Ingezetenen (kwijtschelding)	12.500	12.700	12.800	12.900	13.000	13.100
Ingezetenen (netto aantal)	333.500	335.900	338.400	340.900	343.400	345.900
WOZ-areaal (waarde gebouwd x € 1.000.000)	187.549	199.236	207.205	215.494	224.113	233.078
Herleide ha.	98.350	98.125	97.925	97.725	97.525	97.325
Natuurterrein (ha.)	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000
VE Indirecte lozingen tbv watersysteembeheer	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500

Algemeen

De wereld veranderd continu en zo ook ons waterschapsgebied. Er komen woonwijken, bedrijventerreinen, wegen en natuur bij en het aantal hectares ongebouwd neemt af. Deze veranderingen van het feitelijk gebruik van het gebied hebben invloed op het aandeel van de verschillende categorieën belastingplichtigen en daarmee op hetgeen zij zouden moeten bijdragen aan de watersysteemheffing.

Voor de kostentoedelingsverordening watersysteembeheer hangt het kostenaandeel voor de categorie ingezetenen samen met de inwonerdichtheid (aantal inwoners per vierkante kilometer). Voor de categorieën ongebouwd en natuur is het kostenaandeel afhankelijk van het aantal kadastrale hectares. Het kostenaandeel voor de categorie gebouwd is het deel dat overblijft nadat de kostenaandelen van de andere categorieën zijn bepaald. Voor de daadwerkelijke belastingheffing (ongebouwd) wordt echter niet uitgegaan van kadastrale hectares, maar van herleide hectares. Dat zijn de heffingseenheden. Met ‘herleide hectare’ bedoelen we dus het aantal hectaren dat in de heffing wordt betrokken. Dit is niet gelijk aan het aantal kadastrale eenheden, omdat rekening gehouden moet worden met de tariefdifferentiaties voor wegen en voor buitendijks gelegen objecten. Hieruit volgt dat 1 kadastrale hectare weg geldt als 2 herleide hectare weg en dat 1 kadastrale hectare buitendijks geldt als 0,25 herleide hectare.

In de kostentoedelingsverordening is opgenomen dat op basis hiervan ook jaarlijks wordt beoordeeld of dit aanleiding geeft tot het opnieuw vaststellen van de kostentoedelingsverordening en daarbij horende procedures, rekening houdend met de geactualiseerde data en daaruit volgende kostenaandelen. Hieruit blijkt dat dit voor 2027 niet het geval is.

Categorie Ingezetenen

Het aantal ingezetenen stijgt naar verwachting met 0,7%. Daarnaast houden we rekening met een correctie voor de toegekende kwijtscheldingen. Daarvoor gaan we in beginsel uit van een percentage van 3,7% van het aantal ingezetenen.

Categorie Gebouwd

De watersysteemheffing gebouwd wordt zowel door eigenaren van woningen als door eigenaren van andere gebouwde onroerende zaken (niet-woningen) opgebracht. Door de economische ontwikkelingen is de WOZ-waarde voor zowel woningen als niet-woningen het afgelopen jaar gestegen. Voor de waardestijging woningen gaan we uit van een toename van 6,5% en voor niet-woningen van 5%. Op basis van de verhouding tussen woningen (87,29%) en niet-woningen (12,71%) leidt dit tot een gemiddelde waardeontwikkeling van 6,32%. De totale WOZ-waarde voor 2027 komt hiermee uit op ruim € 199 miljard. Meerjarig verwacht de BSOB dat de totale WOZ-waarde van zowel woningen als niet-woningen met 4% toeneemt. De totale waarde neemt toe door de verwachte waardestijging van bestaande bouw in combinatie met areaal uitbreiding door nieuwbouw.

Categorie Ongebouwd

Voor 2027 wordt het aantal herleide hectare geschat op 98.125. Vanaf 2028 verwacht de BSOB een afname van circa 200 herleide hectare per jaar. Dit komt door de omzetting van landbouwgrond naar met name bouwgrond. Dit leidt dan weer tot een hogere WOZ-waarde bij de categorie gebouwd als gevolg van de areaaluitbreiding. Ook zal naar verwachting een klein deel naar natuur en wegen gaan. Dit effect is echter zeer beperkt en moeilijk in te schatten, waardoor hier binnen de categorie natuur nog geen rekening mee is gehouden.

Categorie Natuur

Het aantal hectare voor natuur hebben we dan ook gelijk gehouden doordat hier jaarlijks weinig mutaties in zijn. Vanaf 2027 betrekken we 28.000 hectare natuurgrond in de heffing.

Verontreinigingsheffing directe lozingen voor het watersysteembeheer

Het aantal eenheden is op begrotingsbasis gelijk aan 2026.

Ontwikkeling van de tarieven

Het volgende overzicht laat per categorie zien hoe de tarieven zich ontwikkelen in de periode 2026-2031.

* *Volgens de kostentoedelingsverordening moet rekening worden gehouden met de categoriegebonden kosten. Daardoor wijkt het '% berekend aandeel in de netto lasten' in deze tabel iets af van de percentages in de vastgestelde kostentoedelingsverordening. De kostentoedelingsverordening is toegepast. Onderstaande percentages zijn de rekenkundige uitkomsten na toepassing van de categoriegebonden kosten.*

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
TOTAAL WATERSYSTEEMBEHEER						
Egalisatiereserve per 1-1	€ 13.672.945	€ 14.862.050	€ 14.794.304	€ 13.617.977	€ 13.074.174	€ 12.500.559
Netto lasten	€ 104.571.710	€ 109.495.763	€ 116.983.985	€ 123.713.676	€ 132.569.610	€ 142.506.679
Af: Verontreinigingsheffing en invorderingsopbrengsten	€ 728.565	€ 550.125	€ 596.025	€ 648.405	€ 692.685	€ 708.345
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ 610.895	€ 67.746	€ 1.176.327	€ 543.803	€ 573.615	€ 879.622
Af: Beschikking categoriereserves	€ 3.551.389	€ 593.792	€ 63.758	€ 70.398	€ 55.728	€ 59.744
Opbrengst belastingen	€ 99.680.861	€ 108.284.101	€ 115.147.874	€ 122.451.071	€ 131.247.583	€ 140.858.969
Egalisatiereserve 31-12 in %	14,2%	13,5%	11,6%	10,6%	9,4%	8,2%
Percentage kostendekking totaal	95,3%	98,9%	98,4%	99,0%	99,0%	98,8%
INGEZETENEN						
Saldo categoriereserve 31-12	€ 90.276	€ 66.250	€ 41.183	€ 33.240	€ 23.446	€ 1.938
% berekend aandeel in netto lasten*	29,79%	29,95%	29,68%	29,69%	29,72%	29,78%
Aandeel netto lasten	€ 31.152.990	€ 32.791.172	€ 34.725.438	€ 36.727.179	€ 39.397.176	€ 42.441.750
Af: Verontreinigingsheffing en invorderingsopbrengsten	€ 319.884	€ 215.594	€ 228.331	€ 243.894	€ 257.187	€ 262.159
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ 181.992	€ 20.288	€ 349.180	€ 161.440	€ 170.467	€ 261.971
Af: Beschikking categoriereserve	€ 461.725	€ 26.734	€ 27.055	€ 9.178	€ 10.792	€ 22.212
Opbrengst belastingen	€ 30.305.145	€ 32.528.556	€ 34.120.872	€ 36.312.668	€ 38.958.730	€ 41.895.408
Aantal wooneenheden	333.500	335.900	338.400	340.900	343.400	345.900
Netto lasten per woning	€ 93,41	€ 97,62	€ 102,62	€ 107,74	€ 114,73	€ 122,70
Tarief per woning	€ 90,87	€ 96,84	€ 100,83	€ 106,52	€ 113,45	€ 121,12
Toename tarief in %		6,6%	4,1%	5,6%	6,5%	6,8%
GEBOUWDE EIGENDOMMEN						
Saldo categoriereserve 31-12	€ 1.673.964	€ 1.212.531	€ 1.216.695	€ 1.197.355	€ 1.195.077	€ 1.200.828
% berekend aandeel in netto lasten*	59,69%	59,56%	59,77%	59,77%	59,73%	59,67%
Aandeel netto lasten	€ 62.416.244	€ 65.212.044	€ 69.926.050	€ 73.939.514	€ 79.189.697	€ 85.039.246
Af: Verontreinigingsheffing en invorderingsopbrengsten	€ 347.966	€ 284.669	€ 312.838	€ 344.115	€ 370.426	€ 379.480
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ 364.628	€ 40.347	€ 703.138	€ 325.013	€ 342.645	€ 524.904
Af: Aandeel in categoriereserve	€ 3.184.170	€ 511.652	€ 32.212	€ 55.841	€ 38.199	€ 30.102
Opbrengst belastingen	€ 58.604.253	€ 64.375.376	€ 68.877.862	€ 73.214.545	€ 78.438.427	€ 84.104.760
Waarde WOZ areaal x 1.000.000	€ 187.549	€ 199.236	€ 207.205	€ 215.494	€ 224.113	€ 233.078
Netto lasten % WOZ-waarde	0,03328%	0,03273%	0,03375%	0,03431%	0,03533%	0,03649%
Gewogen gem. tarief percentage WOZ	0,03125%	0,03231%	0,03324%	0,03398%	0,03500%	0,03608%
Toename tarief in %		3,4%	2,9%	2,2%	3,0%	3,1%
ONGEBOUWDE EIGENDOMMEN						
Saldo categoriereserve 31-12	€ -47.696	€ -0	€ -0	€ -0	€ -0	€ -0
% berekend aandeel in netto lasten*	10,35%	10,33%	10,37%	10,38%	10,38%	10,38%
Aandeel netto lasten	€ 10.827.014	€ 11.309.270	€ 12.135.824	€ 12.838.917	€ 13.759.748	€ 14.786.061
Af: Verontreinigingsheffing en invorderingsopbrengsten	€ 60.212	€ 49.298	€ 54.213	€ 59.664	€ 64.266	€ 65.873
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ 63.250	€ 6.997	€ 122.031	€ 56.435	€ 59.537	€ 91.267
Af: Aandeel in categoriereserve	€ 3.007	€ 52.435	€ -	€ -	€ -	€ -
Opbrengst belastingen	€ 10.813.583	€ 11.200.969	€ 11.959.580	€ 12.722.818	€ 13.635.946	€ 14.628.921
Aantal herleide hectaren	98.350	98.125	97.925	97.725	97.525	97.325
Netto lasten per herleide hectare	€ 110,09	€ 115,25	€ 123,93	€ 131,38	€ 141,09	€ 151,92
Tarief per herleide hectare	€ 109,95	€ 114,15	€ 122,13	€ 130,19	€ 139,82	€ 150,31
Toename tarief in %		3,8%	7,0%	6,6%	7,4%	7,5%
NATUURTERREINEN						
Saldo categoriereserve 31-12	€ 24.957	€ 22.306	€ 18.484	€ 13.659	€ 7.332	€ 121
% berekend aandeel in netto lasten*	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%
Aandeel netto lasten	€ 175.462	€ 183.277	€ 196.672	€ 208.066	€ 222.989	€ 239.622
Af: Verontreinigingsheffing en invorderingsopbrengsten	€ 504	€ 564	€ 644	€ 732	€ 807	€ 833
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ 1.025	€ 113	€ 1.978	€ 915	€ 965	€ 1.479
Af: Aandeel in categoriereserve	€ 893	€ 3.400	€ 4.491	€ 5.379	€ 6.738	€ 7.430
Opbrengst belastingen	€ 173.040	€ 179.200	€ 189.560	€ 201.040	€ 214.480	€ 229.880
Aantal hectaren	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000
Netto lasten per hectare	€ 6,27	€ 6,55	€ 7,02	€ 7,43	€ 7,96	€ 8,56
Tarief per hectare	€ 6,18	€ 6,40	€ 6,77	€ 7,18	€ 7,66	€ 8,21
Toename tarief in %		3,6%	5,8%	6,1%	6,7%	7,2%

4.3 Zuiveringsbeheer

4.3.1 Raming van de belastingopbrengsten

Zuiveringsbeheer	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	€ 79.628.790	€ 81.739.576	€ 93.256.544
b. Onvoorzien		€ 150.000	€ 150.000
c. Kwijtschelding	€ 1.514.060	€ 1.541.232	€ 1.774.656
d. Oninbaar	€ 933.544		
e. Financieringsfunctie / Dividenden	€ -1.067.627	€ -933.254	€ -978.637
f. Overige algemene opbrengsten			
g.Verwachte opbrengsten uit belastingheffing (a t/m f)	€ 81.008.768	€ 82.497.554	€ 94.202.563
h. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	€ -6.973.233	€ -1.928.732	€ -6.531.324
i. Belastingopbrengst waterzuiveringsbeheer (g t/m h)	**€ 74.035.535**	**€ 80.568.822**	**€ 87.671.239**
j. Tarieven:			
Zuiveringsheffing / Zuiveringsrechtenheffing	€ 60,84	€ 66,72	€ 74,88

4.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Hieronder lichten we de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing voor zuiveringsbeheer toe. Daarbij verklaren we de verschillen ten opzichte van de begroting 2026, de mate van kostendekkendheid van de tarieven, de geraamde opbrengsten per categorie en de ontwikkeling van de tarieven.

Oorzaken van de verschillen tussen begrotingsjaar 2026 en 2027

De verwachte belastingopbrengst is het bedrag dat nodig is om de netto lasten van de taak te dekken. Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met het bedrag dat is opgenomen voor onvoorziene kosten, de kwijtscheldingskosten, eventuele opbrengsten uit dividend en overige algemene opbrengsten. Deze optelling resulteert in de benodigde opbrengsten uit de belastingheffing. De toevoegingen of onttrekkingen uit de reserves bepalen het uiteindelijke bedrag dat via de belastingopbrengsten opgehaald moet worden. Hier zijn de tarieven op gebaseerd.

De te verwachte opbrengsten uit de belastingheffing waterzuiveringsbeheer neemt toe met € 11,7 miljoen. Dit komt met name door de hogere toegerekende kosten (€ 11,5 miljoen) die via de belastingheffing opgehaald moeten worden. Daarnaast neemt het bedrag aan kwijtschelding iets toe (€ 0,2 miljoen). Doordat we dit jaar aanzienlijk meer aan de egalisatiereserve onttrekken (€ 4,6 miljoen), nemen de via de zuiveringsheffing op te halen belastingopbrengsten naar verwachting per saldo toe met € 7,2 miljoen. De ontwikkeling van de netto lasten wordt toegelicht in hoofdstuk 6 ‘Overzicht van baten en lasten’.

Mate van kostendekkendheid

In onderstaande tabel is het verwachte verloop te zien van de tariefegalisatie zuiveringsbeheer in 2027. Wanneer meer geld naar de reserve gaat dan eruit wordt gehaald, kan dat erop wijzen dat de opbrengsten uit belastingheffing hoger zijn dan de netto kosten. Andersom kan ook: de tarieven zijn lager dan wat nodig is om de totale netto kosten te dekken. In dat geval wordt geld aan de reserve onttrokken. De toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves worden toegelicht in paragraaf 5.1.3.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	23.061	692	7.223	16.530

Geraamde belastingeenheden

Onderstaande tabel toont de geraamde belastingeenheden. We lichten dit onder de tabel per groep toe.

Heffingseenheden Waterzuiveringsbeheer	2026	2027	2028	2029	2030	2031
VE Meerpersoonshuishoudens (bruto)	704.300	704.500	704.700	704.900	705.100	705.300
VE Eenpersoonshuishoudens (bruto)	111.000	113.100	115.300	117.500	119.800	122.100
Af: Corr. VE Kwijtschelding	23.100	23.700	23.800	23.900	23.900	24.000
Netto VE huishoudens	792.200	793.900	796.200	798.500	801.000	803.400
VE Tabelbedrijven (bruto)	145.900	141.400	141.400	141.400	141.400	141.400
VE Meetbedrijven (bruto)	227.000	193.500	193.500	193.500	193.500	193.500
Netto VE bedrijven	372.900	334.900	334.900	334.900	334.900	334.900
VE Kleine bedrijven < 5 VE (bruto)	38.400	38.400	38.400	38.400	38.400	38.400
VE Totaal (Netto)	**1.203.500**	**1.167.200**	**1.169.500**	**1.171.800**	**1.174.300**	**1.176.700**

Algemeen

In de wet tot aanpassing van het belastingstelsel per 1 januari 2026 is opgenomen dat alleen het afvalwater dat via het gemeentelijk riool (of een IBA in beheer bij het waterschap) wordt afgevoerd tot de wettelijke zuiveringstaak van het waterschap behoort. Afvalwater dat rechtstreeks op bijvoorbeeld onze persleiding of rwzi wordt geloosd, moet als een separate afvalwaterstroom worden beschouwd. Onder het nieuwe belastingstelsel kan daar geen zuiveringsheffing meer voor worden opgelegd. Voor deze separate afvalwaterstromen hebben we een zogenaamde “rechtenheffing” ingevoerd. In de praktijk komt deze heffing overeen met de zuiveringsheffing. Zowel het aantal eenheden als de opbrengsten maken daarom onderdeel uit van de hier boven gepresenteerde tabel.

Huishoudens

We berekenen de verwachte bruto eenheden jaarlijks op basis van de verdeling tussen eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Daarbij constateert de BSOB dat de verhouding tussen het type huishoudens verandert: het aantal vervuilingseenheden van meerpersoonshuishoudens neemt naar verwachting nauwelijks toe, terwijl de BSOB voor de eenpersoonshuishoudens een jaarlijkse groei van 1,9% voorziet. De kwijtschelding is voor beide huishoudens berekend op 2,9% per jaar. Per saldo leidt tot een verwachte netto toename van het aantal vervuilingseenheden met circa 1%.

Bedrijven

De prognose voor bedrijven bestaat uit een combinatie van tabelbedrijven en meetbedrijven. Tabelbedrijven zijn bedrijven die minimaal 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij hebben een vervuilingswaarde van 5 tot 1.000 VE per jaar. Meetbedrijven zijn bedrijven met een vervuilingswaarde van 1.000 VE of meer per jaar. Deze bedrijven moeten het afvalwater meten, bemonsteren en analyseren. Met name bij deze groep zien we dat de eenheden significant afnemen. Dit komt mede doordat een paar grote bedrijven niet meer werkzaam zijn in ons werkgebied. Ook milieubewustheid speelt een steeds grotere rol. Zo zijn een aantal bedrijven een groot deel van hun afvalwater zelf gaan zuiveren alvorens ze het afvoeren.

Kleine bedrijven

Kleine bedrijven zijn bedrijven die minder dan 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij worden, afhankelijk van het verbruik, voor 1 of 3 VE aangeslagen. We gaan de komende jaren uit van een gelijkblijvend aantal eenheden.

Ontwikkeling van de tarieven

Onderstaand overzicht laat zien hoe de tarieven zich per VE ontwikkelen in de periode 2026-2031.

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
TOTAAL WATERZUIVERINGSBEHEER						
Egalisatiereserve per 1-1	€ 23.789.609	€ 23.060.877	€ 16.529.553	€ 10.173.988	€ 8.347.052	€ 8.936.352
Netto lasten	€ 82.497.554	€ 94.202.562	€ 106.127.927	€ 115.434.734	€ 124.815.410	€ 129.525.338
AF: Invorderingsopbrengsten	€ 411.951	€ 271.302	€ 271.302	€ 271.302	€ 271.302	€ 271.302
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ 1.928.732	€ 6.531.324	€ 6.355.565	€ 1.826.936	€ -589.300	€ -230.032
Opbrengst belastingen	€ 80.156.871	€ 87.399.936	€ 99.501.060	€ 113.336.496	€ 125.133.408	€ 129.484.068
% egalisatiereserve 31-12	28,0%	17,5%	9,6%	7,2%	7,2%	7,1%
Percentage kostendekking	97,2%	92,8%	93,8%	98,2%	100,3%	100,0%
PER VERVUILINGSEENHEID						
Aantal vervuilingseenheden	1.203.500	1.167.200	1.169.500	1.171.800	1.174.300	1.176.700
Netto lasten per ve	€ 68,55	€ 80,71	€ 90,75	€ 98,51	€ 106,29	€ 110,08
Tarief per ve	€ 66,72	€ 74,88	€ 85,08	€ 96,72	€ 106,56	€ 110,04
Toename tarief		12,1%	13,6%	13,6%	10,1%	3,2%

De zuiveringsheffing stijgt meer dan voorgaande jaren het geval was. Dit komt vooral doordat we de afgelopen jaren grote investeringen in onze zuiveringen hebben gedaan. Via de kapitaallasten werkt dit door in de netto lasten. Door de grote investeringsuitgaven, is het effect van de oplopende rente hier ook sterker voelbaar. Verder is bij de uitwerking van de voorjaarsnota in de begroting gebleken dat het zwaarte punt binnen de zuiveringstaak tot uitdrukking komt. Hierdoor ontstaat er ten opzichte van de voorjaarsnota een verschuiving binnen de totale lasten van systeem naar keten. Het effect op het tarief wordt bovendien versterkt doordat het aantal vervuilingseenheden afneemt. Omdat we de afgelopen jaren hebben gespaard voor onze afvalwaterstrategie, kunnen we de stijging enigszins dempen door het inzetten van de egalisatiereserve. Uit bovenstaand overzicht blijkt echter ook dat de reserve nu hard terugloopt naar minder dan 10% in 2028 en in de jaren daarna naar de vastgestelde ondergrens van 7%. Ondanks de tariefstijging is onze zuiveringsheffing ook in 2027 (een van) de laagste van Nederland.

4.4 Lastendruk

De waterschapsbelasting bestaat uit de optelsom van verschillende heffingen. Een huishouden met een eigen woning betaalt bijvoorbeeld de watersysteemheffing ingezetenen, de watersysteemheffing gebouwd en de zuiveringsheffing. De hoogte van de rekening wordt in dit geval bepaald door de omvang van het huishouden en de waarde van de woning. Voor een eenpersoonshuishouden wordt één VE gerekend en voor een meerpersoonshuishouden drie VE. Om meer inzicht te geven in de belasting die een inwoner of bedrijf uiteindelijk betaald, presenteren we in het volgende overzicht de lastendruk voor een aantal verschillende belastingprofielen. De belastingprofielen zijn gebaseerd op de standaard profielen van de Unie van Waterschappen (UvW)[2], rekening houdend met de kenmerken van ons werkgebied en de verwachte ontwikkeling van de WOZ-waarde voor zowel woningen als niet-woningen in Oost-Brabant. Onderstaande belastingprofielen worden eveneens gepresenteerd in de begroting in een oogopslag.

Overzicht belastingprofielen waterschap Aa en Maas

Kenmerken lastendrukprofielen Aa en Maas	2026	2027	Verschil
Huurder			
Eenpersoonshuishouden (1VE)	€ 158	€ 172	€ 14
Meerpersoonshuishouden (3VE)	€ 291	€ 321	€ 30
Gezin met koopwoning			
Meerpersoonshuishouden (3VE)			
WOZ 2026 € 460.000, 2027 € 489.000	€ 433	€ 478	€ 45
Midden- en kleinbedrijf			
Winkel- kantoorpand (3VE)			
WOZ 2026 € 510.000, 2027 € 530.000	€ 373	€ 409	€ 36
Middelgroot productiebedrijf			
300VE			
WOZ 2026 € 13.500.000, 2027 € 14.000.000	€ 20.473	€ 22.951	€ 2.478
Agrarische onderneming			
Meerpersoonshuishouden (3VE)			
WOZ opstallen 2026 € 525.000, 2027 € 540.000			
60 hectare ongebouwd	€ 7.050	€ 7.343	€ 293
Natuurterreinbeheerder			
1000 hectare ongebouwd	€ 6.180	€ 6.400	€ 220

[2] Om de onderlinge vergelijkbaarheid van de lastendrukprofielen tussen de waterschappen te vereenvoudigen, heeft de UvW standaardprofielen ontwikkeld met een gelijkblijvende WOZ-waarde. Deze zijn in te zien via het Waves dashboard.

5. Paragrafen

De paragrafen zijn programma-overstijgend en geven meer inzicht in onder andere onze financiële positie en de risico's waarmee we te maken hebben. Verder schetsen we in de paragrafen ons beleid qua beheer en uitvoering. Dat doen we in vijf paragrafen: uiteenzetting van de financiële positie, assetmanagement, bedrijfsvoering, verbonden partijen en de openbaarheidsparagraaf.

5.1 Uiteenzetting van de financiële positie

In deze paragraaf komt onze financiële positie en de bijhorende kengetallen aan bod. We gaan achtereenvolgens in op de financiering, het weerstandsvermogen, onze risicobeheersing en de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. We sluiten af met de vijf (verplichte) kengetallen. Door die gegroepeerd te presenteren, neemt het inzicht in onze algehele financiële positie toe en wordt de samenhang duidelijker. Hierdoor ontstaat soms wel enige herhaling met de eerder behandelde onderdelen in deze paragraaf.

5.1.1 Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) stelt eisen aan ons financieringsbeleid. We moeten bijvoorbeeld aantonen dat we uitsluitend onze publieke taken financieren, dat we ons geld verstandig beheren en dat we voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Om het risico bij kortlopende financieringen (≤ 1 jaar) te beperken, is de kasgeldlimiet ingesteld. Dit is het maximale bedrag waarvoor decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren. De hoogte van dit bedrag is een percentage van de totale jaarbegroting. Voor waterschappen is dit 23% van de bruto lasten. Voor 2027 komt onze kasgeldlimiet daarmee uit op circa € 53,8 miljoen.

De gemiddelde kortlopende schuld wordt per kwartaal getoetst aan de kasgeldlimiet. Wordt die limiet voor het derde kwartaal op rij overschreden, dan moeten we onze toezichthouder (de provincie) op de hoogte brengen. Ook moeten we dan een plan voorleggen om weer binnen de kasgeldlimiet te komen (en te blijven).

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij langlopende financieringen (> 1 jaar) te beperken. Deze norm ligt voor waterschappen op 30% van de bruto lasten. Het bedrag waarover renterisico wordt gelopen, bestaat uit het bedrag aan aflossingen en renteherzieningen in een specifiek jaar. Dit bedrag mag de renterisiconorm in dat jaar niet overschrijden. Het bedrag waarover wij in 2027 renterisico lopen, bedraagt € 49,9 miljoen. Dit ligt ruimschoots onder de renterisiconorm van € 70,1 miljoen.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden mogen tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden wegzetten. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Het voornaamste doel van deze maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag moeten worden overgeboekt naar de schatkist. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van de bruto lasten. Voor 2027 betekent dit voor ons een drempel van circa € 4,7 miljoen.

Rentevisie

Om onderbouwde financieringsbeslissingen te kunnen nemen, maken we een inschatting van de toekomstige renteontwikkeling. We stellen deze zogeheten rentevisie jaarlijks op en baseren die op de verwachtingen van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank). We hanteren een rente voor kortlopende leningen (≤ 1 jaar) en een

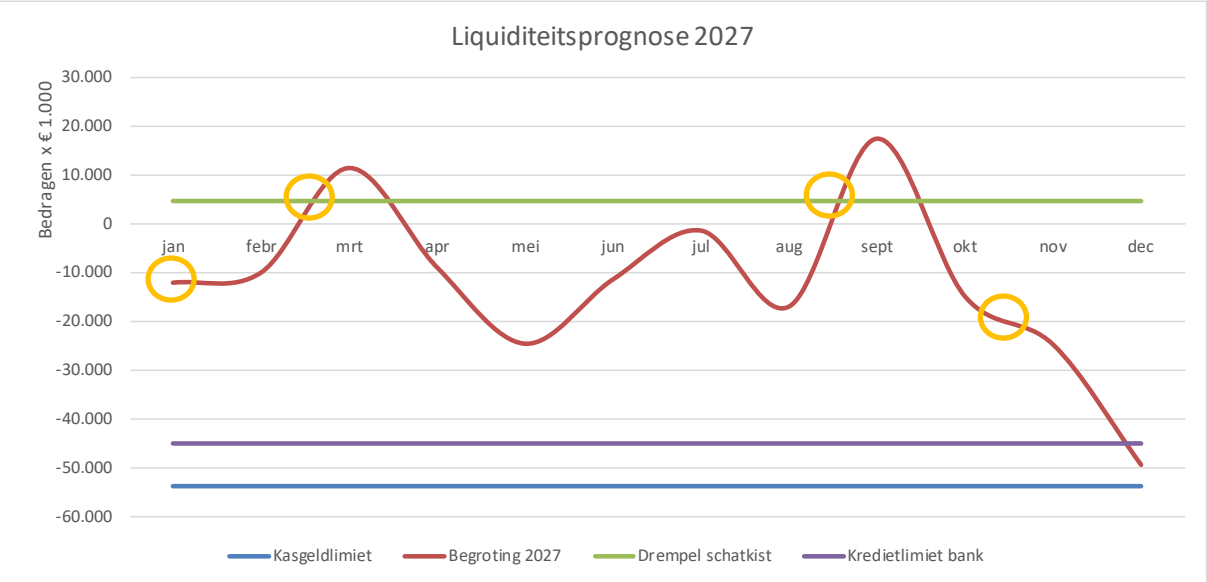
rente voor langlopende leningen (> 1 jaar). De rente voor kortlopende leningen (geldmarkt) is vooral afhankelijk van de inflatie. De actuele rente voor 3-maands kasgeld bedraagt 2,6% (september 2026). Dit is in lijn met de inflatieverwachting. Vooralsnog gaan we er dan ook vanuit dat de kortlopende rente in 2027 rond dit niveau blijft. De rente op langlopende leningen (kapitaalmarkt) wordt vooral bepaald door het verwachte rentebeleid van de centrale banken en de verwachte economische groei. Op dit moment (september 2026) ligt de langlopende rente rond de 3,4% (20 jaar vast, lineair). Naar verwachting beweegt de rente zich in 2027 tussen de 3% en 3,75%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente op 10 september 2026 verhoogd van 2,25% naar 2,50% om de inflatie tegen te gaan. Deze stap was breed verwacht.

Renteomslag

In meerjarig perspectief sturen we op een robuuste financiering van onze vaste activa. Doordat het waterschap leningen afsluit met een vast rentepercentage gedurende de looptijd (doorgaans 20 jaar), werken rentestijgingen vertraagd door. Zo zien we het renteomlagpercentage oplopen van 2,45% naar 2,91% in 2027. Na 2027 verwachten we dat het renteomslagpercentage minder snel stijgt. Doordat het renteomlagpercentage een gelijkmatiger patroon laat zien dan de veel volatielere marktrente, worden renterisico's sterk verminderd.

Liquiditeitsprognose en financieringsbehoefte

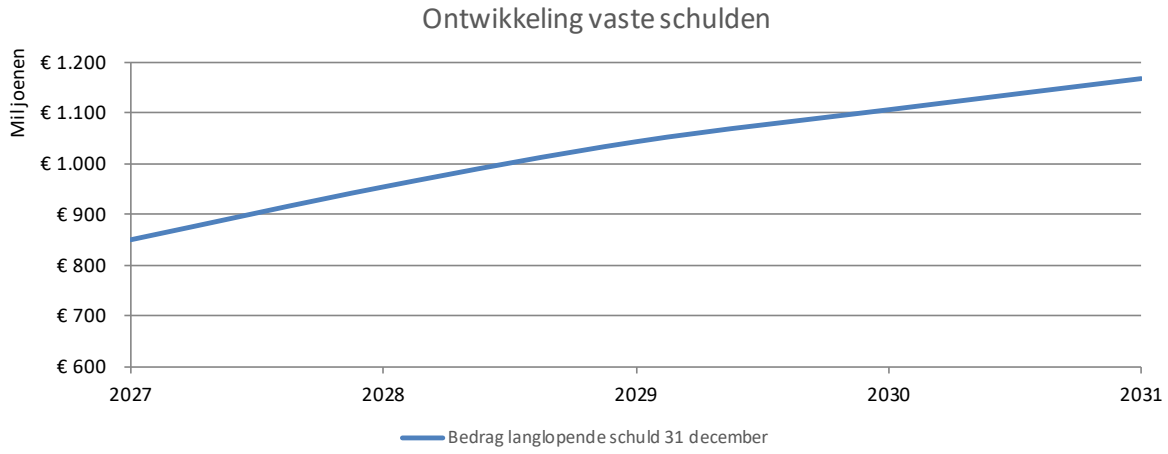
Dankzij de liquiditeitsprognose kunnen we adequaat reageren op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. We houden daarbij rekening met de verwachte investeringsuitgaven, de subsidie die we krijgen vanuit bijvoorbeeld de provincie en het HWBP, maar ook met onze reguliere exploitatie uitgaven en de belastinginkomsten die we gedurende het jaar ontvangen. De uitgaven en inkomsten lopen echter niet synchroon. Bij het afsluiten van (langlopende) leningen, spelen we hier zoveel mogelijk op in en streven we naar een evenwichtige spreiding in de leningenportefeuille. Om de investeringsuitgaven te financieren en aan onze verplichtingen te voldoen, verwachten we in 2027 voor € 175 miljoen aan langlopende leningen af te sluiten. Ook kunnen we gebruikmaken van onze rekeningcourantovereenkomst met de NWB Bank. Onze kredietlimiet is € 45 miljoen. In onderstaande grafiek is de liquiditeitsprognose afgezet tegen de kasgeldlimiet, de drempel voor schatkistbankieren en de kredietlimiet van de bank. Met de gele cirkels wordt het moment aangegeven waarop naar verwachting leningen worden aangetrokken (januari, maart, september en november). Het vertrekpunt voor de liquiditeitsprognose (banksaldo op per 1 januari) is gebaseerd op de op dit moment bekende informatie. Het daadwerkelijke verloop is moeilijk te voorspellen en wordt in belangrijke mate bepaald door de (timing van) investeringsuitgaven en subsidie inkomsten.



Schuldpositie

Voor de schuldpositie van de waterschappen is extra belangstelling ontstaan door de financiering van omvangrijke dijkversterkingsprojecten vanuit het HWBP. De schuldpositie van de waterschappen neemt mede daardoor (sterk) toe of is relatief hoog in vergelijking met organisaties in bijvoorbeeld de private sector. Een belangrijk verschil met de private sector is echter dat een waterschap eenvoudig toegang heeft tot de kapitaalmarkt via de NWB Bank. Leningen van het waterschap worden door de overheid gegarandeerd. Daardoor kunnen we tegen relatief gunstige voorwaarden lenen. Verder spelen solvabiliteitseisen een veel kleinere rol bij het aantrekken van langlopende geldleningen, doordat waterschappen duurzaam inkomsten genereren en daar via hun eigen belastingheffing ook zelf invloed op uit kunnen oefenen.

De verwachte ontwikkeling van de vaste (langlopende) schulden is weergegeven in de navolgende grafiek. Daaruit blijkt dat onze schuld de komende jaren blijft toenemen. Dit komt doordat we leningen af moeten sluiten om onze investeringsuitgaven te financieren. Deze investeringen gaan vaak decennialang mee. De kosten (rente en afschrijving) verdelen we over de hele levensduur van de investering, maar de daadwerkelijke investeringsuitgaven vinden in de veel kortere realisatieperiode plaats. Hierdoor loopt de schuldpositie in eerste instantie sterk op. Wanneer we de omvang van de leningenportefeuille afzetten tegen de toename van de vaste activa, concluderen we dat deze twee aspecten in verhouding zijn. Omdat het waterschap duurzaam is gefinancierd met eigen belastingopbrengsten, zorgen we ervoor dat rente- en aflossingsverplichtingen niet tot liquiditeitsproblemen leiden.



5.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Onder het weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te vangen, zodat we onze taken kunnen voortzetten. Om te bepalen of ons weerstandsvermogen voldoende is, zetten we de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit tegen elkaar af. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. De benodigde weerstandscapaciteit hangt samen met alle risico's waarvoor geen adequate maatregelen zijn getroffen en die van betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. De totaal beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken.

Inventarisatie van de risico's

Een risico is een onzekere gebeurtenis die invloed heeft op het behalen van onze doelen en/of op onze financiële positie. Met sommige risico's hebben we financieel al rekening gehouden. Bijvoorbeeld door een post onvoorzien op te nemen binnen investeringskredieten of door verzekeringen af te sluiten. Daarmee zijn deze risico's dus al afgedekt. In deze paragraaf gaat het alléén om de risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden vanuit het weerstandsvermogen. Goed risicomanagement begint bij risico's in beeld hebben. Het inventariseren, bewaken en opvolgen van risico's is een continu proces. De risico's die we op dit moment in beeld hebben, lichten we hieronder verder toe.

Calamiteiten

Als waterschap kunnen we altijd te maken krijgen met calamiteiten. De (herstel)kosten hiervoor kunnen niet altijd op derden worden verhaald.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet heeft op verschillende locaties onvoldoende capaciteit om continu aan de vraag naar - én het aanbod aan - elektriciteit te kunnen voldoen. Op veel van onze aansluitingen hebben we behoefte aan extra elektrisch vermogen. Dat is momenteel niet beschikbaar en het is onzeker wanneer dit wel het geval is. Dat hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van TenneT en Enexis. We onderhouden hierover nauw contact met hen. Voor de toekenning van beschikbaar transportvermogen geldt een landelijke voorrangsregeling. Daarin krijgen waterschappen een hogere prioriteit vanwege het maatschappelijke belang van hun wettelijke taak. Daarbij geldt sinds 1 juli 2026 één integrale wachtrij voor kleinverbruikers (zoals woningen, laadpalen, maatschappelijk vastgoed en mkb-bedrijven) en grootverbruikers. Dit betekent dat transportcapaciteit wordt toegewezen op basis van maatschappelijke prioriteit, ongeacht of het om klein- of grootverbruik gaat. Waar mogelijk zoeken we zelf oplossingen.

Rwzi Den Bosch – renovatie

De innovatieve techniek waarmee de aannemer heeft ingeschreven, functioneert niet. Daardoor kon de aannemer het werk niet opleveren. Aan het langlopende juridische geschil dat hierop volgde, is in juli 2026 met het tekenen van een vaststellingsovereenkomst een eind gekomen. De aannemer realiseert het werk alsnog volgens de gemaakte afspraken. Het risico voor het waterschap is hiermee sterk gereduceerd.

Schadevergoeding waterberging

De inzet van waterbergingsgebieden kan schade veroorzaken aan eigendommen van derden. Vooraf is niet in te schatten of we in een bepaald jaar de waterbergingsgebieden moeten inzetten. De inzet van de van toepassing zijnde schadevergoedingsregeling is dan ook vooraf niet te voorzien.

Structurele kosten die jaarlijks variëren

Een deel van ons werk is structureel opgenomen in de begroting, maar de kosten daarvan kunnen jaarlijks sterk variëren. Het gaat om:

- Handhavingszaken: het waterschap kan te maken krijgen met onvoorziene kosten door handhavingszaken, zoals het opruimen van afvalstoffen bij milieu-incidenten.
- Invasieve exoten: onze kennis over (de aanpak van) invasieve exoten neemt toe. Tegelijkertijd groeit ook de impact van invasieve exoten op het watersysteem en de biodiversiteit. Hoewel we bewegen richting een strategische aanpak, zijn de kosten voor de bestrijding van invasieve exoten nog altijd sterk afhankelijk van de groeiomstandigheden in een specifiek jaar.
- Graverij door dieren: de toename van het aantal bevers en dassen leidt ook tot een hogere bedreiging voor de waterveiligheid (door graverij) en het watersysteem (door het bouwen van dammen). We zien stijgende kosten voor preventieve en herstelmaatregelen aan de keringen en het beheer en onderhoud aan het watersysteem. Door in te zetten op preventieve maatregelen, zoals alternatieve dassenburchten en hoogwatervluchtplaatsen voor bevers, beperken we de herstelkosten van graverij door dieren. Desondanks kunnen de kosten van jaar tot jaar sterk variëren.
- PFAS in waterbodems: het is moeilijk te voorspellen waar we PFAS in de waterbodem aantreffen. De aanwezigheid van PFAS heeft grote gevolgen voor de afvoerkosten. Dit is vooral een risico bij het baggeren.
- Fluctuaties energieprijzen: de energiemarkt is al enkele jaren zeer beweeglijk. De gevoeligheid voor schommelingen in vraag en aanbod is groot. Waar de energieprijzen zich in 2025 tussen de € 30 en de € 50 per MWh bewogen, ligt dat sinds het uitbreken van de oorlog in het Midden-Oosten veelal tussen de € 40 en de € 60 per MWh. Dat zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee of tegen kan vallen. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie.

Subsidie en cofinancieringsrisico's

Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidie en/of cofinanciering op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. Indien derden minder bijdragen dan voorzien, wordt onze bijdrage hoger en/of moeten we onze doelen bijstellen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de subsidie vanuit het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) voor de aanleg van EVZ's en voor de cofinanciering van inrichtingsmaatregelen KRW vanuit de provincie.

Daarnaast moeten we voldoen aan de voorwaarden die de verstrekker stelt. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is hieraan gekoppeld. Als we op één of meer subsidievoorwaarden afwijken, kan dit leiden tot een financiële korting of boetes. Daarbij werken we in een aantal gevallen samen met partners. Het risico hierbij is dat zij niet leveren wat we eerder hebben afgesproken.

~~*Aanleg ecologische verbindingszones (EVZ's)*~~

~~De provincie subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de kosten voor verwerving en inrichting. In lijn met de aanpassing van de regionale normprijzen voor gronden door de provincie, hebben we een nieuwe aanvraag ingediend.~~

~~*Subsidiëring inrichtingsmaatregelen KRW*~~

~~Met de provincie hebben we in een maatwerkovereenkomst afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen, zoals beekherstel en de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Door de gestegen kosten heeft de provincie op papier onvoldoende budget om alle geplande maatregelen mee te financieren. Op basis van bestuurlijke afspraken en de resterende financiële ruimte wordt het risico van een financieringsstop niet hoog ingeschat.~~

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Voor het provinciale deel van het NNB waren middelen beschikbaar om gronden te verwerven en in te richten. Er lopen diverse projecten waarvoor we aanspraak konden maken op deze middelen. De provincie heeft echter besloten hier geen budget meer voor beschikbaar te stellen. Op dit moment is niet duidelijk of de provincie dit op een andere manier gaat financieren. Gebeurt dit niet, dan kunnen we ons deel van de inrichtingsmaatregelen van het NNB en/of de financiering ervan heroverwegen.

Veenkade

De oostelijke kade van het Kanaal van Deurne bestaat over een traject van 4,5 kilometer uitsluitend uit veen. Dit traject grenst direct aan het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel. We weten onvoldoende hoe de veenkade zich op termijn ontwikkelt. Het risico bestaat dat de in veenlagen aangebrachte kade inzakt. Onzeker en onduidelijk is in welke mate dit plaatsvindt: gebeurt het over de hele lengte of lokaal én in hoeverre zakt de kade in? Daardoor is ook de hoogte van de eventuele herstelkosten onduidelijk. Met de kennis van nu schatten we in dat deze kosten variëren tussen de € 200.000 en € 500.000.

Vertraging en stijging projectkosten

Onze projectenportefeuille groeit. Zowel in aantal als in omvang van de projecten. Daarbij worden de technologie en de vergunningenprocedures (bijvoorbeeld voor stikstof) complexer. De benodigde capaciteit en ondersteuning door ingenieursbureaus is echter steeds moeilijker vindbaar. Technisch personeel is schaars. Ondanks de aanvullende inzet op de uitbreiding en ontwikkeling van onze organisatie, kunnen projecten hierdoor vertragen. Ook het aanbod van geschikte partijen om onze projecten te realiseren, is nog altijd krap. De markt voor materialen is door geopolitieke ontwikkelingen bovendien onvoorspelbaar. Al deze factoren kunnen ertoe leiden dat projecten vertragen en de projectkosten hoger zijn dan verwacht.

Voorfinanciering in HWBP-projecten

De uitgaven voor dijkverbeteringsprojecten lopen niet parallel met de subsidies vanuit het HWBP-programma. Daarmee is er sprake van voorfinanciering, waardoor we mogelijk (tijdelijk) meer moeten lenen dan we nu

voorzien. Omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is, hebben de rentelasten een substantieel financieel effect op onze exploitatie. Vanwege de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten merken we dit aan als risico. In overleg met de programmadirectie zoeken we naar mogelijke oplossingen voor deze situatie.

Voorziening Appa

Tot de overgang naar het ABP op 1 januari 2028 moet de Appa-voorziening jaarlijks worden geactualiseerd. Het benodigde bedrag is mede afhankelijk van de werkelijke dekkingsgraad en de renteontwikkeling. Uit de actuariële berekening kan blijken dat de voorziening niet toereikend is en moet worden aangevuld.

Wateroverlast

Door de extreem hevige neerslag in mei en juni 2016 is vooral in het zuidoosten van ons werkgebied veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan hebben we 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. In het merendeel van de gevallen heeft het waterschap aansprakelijkheid afgewezen. Naar aanleiding van deze afwijzingen hebben we elf dagvaardingen ontvangen en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 van de Waterwet. De nadeelcompensatiezaken zijn allemaal afgerond. Van de dagvaardingsprocedures loopt er nog één in hoger beroep.

Diverse algemene risico's voor de bedrijfsvoering

Naast de hiervoor geïnventariseerde specifieke risico's heeft Aa en Maas – net als elke organisatie – te maken met een aantal algemene risico's. Denk aan een grote brand of het uitvallen van een van de bedrijfsonderdelen als gevolg van een incident.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende onderdelen:

- De algemene reserve (weerstandsreserve): hiermee vangen we de financiële consequenties van calamiteiten op. We zijn vrij om de hoogte van de weerstandsreserve te bepalen. Deze wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld, waarbij we kijken naar de omvang van de begroting en de risico's.
- Het vermogen om extra inkomsten te genereren door de belastingen te verhogen.
- Het vermogen om de uitgaven te verminderen via bezuinigingen en het uitstellen van uitgaven (het creëren van extra begrotingsruimte).

De omvang van de algemene weerstandsreserve staat in onderstaande tabel. De benodigde reserve per taak hebben we bij de actualisatie van de nota Financieel beleid 2026 opnieuw tegen het licht gehouden. Daaruit blijkt dat het uitgangspunt voor de omvang van de reserves vooralsnog toereikend is, ondanks het toenemende begrotingstotaal. Is deze reserve niet meer toereikend (bij een weerstandsratio < 1 in het gematigde scenario), dan leggen we een voorstel voor aan het algemeen bestuur.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Weerstandsreserve watersysteembeheer	1.600	48	48	1.600
Weerstandsreserve zuiveringsbeheer	1.750	53	53	1.750

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit

De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, is niet altijd goed in te schatten. Daarom hebben we drie scenario's doorgerekend: optimistisch, gematigd en pessimistisch. Onderstaande tabel laat zien wat de totaal benodigde weerstandscapaciteit is, afhankelijk van het gekozen rekenscenario. Wanneer we dit bedrag afzetten tegen de weerstandsreserve krijgen we inzicht in het weerstandsvermogen. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. Een weerstandsratio van 1 of hoger wordt in de regel én op basis van het financieel beleid als 'voldoende' gekwalificeerd. In het optimistische scenario is onze weerstandsratio ruim 3 en in het pessimistisch scenario iets meer dan 1. Zoals toegelicht onder 'inventarisatie van de weerstandscapaciteit' is de

feitelijke weerstandscapaciteit groter dan de per taak aangehouden weerstandsreserve van respectievelijk € 1,6 miljoen voor watersysteembeheer en € 1,75 miljoen voor zuiveringsbeheer.

Scenario	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstandsreserve	Weerstandsratio
Optimistisch	€ 1.082.000	€ 1.600.000	3,10
Gematigd	€ 1.637.000	€ 1.750.000	2,05
Pessimistisch	€ 2.192.000	€ 3.350.000	1,53

5.1.3 Reserves en voorzieningen

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Naast de weerstandsreserve hebben we meerdere bestemmingsreserves voor tariefegalisatie en overige bestemmingsreserves. Het algemeen bestuur is bevoegd om een reserve in te stellen en het doel en de omvang ervan te bepalen. Dit geldt ook voor het wijzigen of opheffen van een reserve.

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie worden onderverdeeld in een egalisatiereserve per taak en in categoriereserves. Het doel van de egalisatiereserves is het opvangen van ongewenste schommelingen in de belastingtarieven. De categoriereserves worden gebruikt om de jaarlijkse verschillen binnen de categorieën te verrekenen. Onderstaande tabel toont het verwachte verloop van de egalisatiereserves in 2027.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Categoriereserve ingezetenen	90	3	27	66
Categoriereserve gebouwd	1.674	50	512	1.213
Categoriereserve ongebouwd	51	2	52	0
Categoriereserve natuurterreinen	25	1	3	22
Tariefegalisatie Watersysteembeheer	14.862	443	510	14.794
Tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	23.061	692	7.223	16.530

- Onder ‘Vermeerderingen’ staan de rente die we moeten toerekenen en de toevoegingen die nodig zijn om de reserves in lijn te brengen met ons financiële beleid: de egalisatiereserve voor watersysteembeheer bedraagt minimaal 8% van de netto lasten en voor waterzuiveringsbeheer minimaal 7% van de netto lasten.
- Onder ‘Verminderingen’ staan de onttrekkingen uit de reserve. Hiermee beperken we de tariefstijging. De beginstand van de reserve moet dit natuurlijk wel toelaten.
- Ons uitgangspunt is dat we een positief saldo binnen een categoriereserve binnen vijf jaar afbouwen tot nihil. Een negatief saldo binnen een categoriereserve is toegestaan als dat opgevangen kan worden binnen de totale reserve van de betreffende taak.

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves

We werken met meerdere overige bestemmingsreserves. In onderstaande tabel staat de verwachte stand per 1 januari 2027. Voor 2027 worden op begrotingsbasis geen onttrekkingen aan de bestemmingsreserves voorzien. De mutaties betreffen de verplichte renteberekening.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Natschadeloket peilopzet Maas	1.314	39	39	1.314
Informatiebeleidsplan (IBP)	50	1	1	50
Bestemmingsreserve Waterveiligheid	2.023	61	61	2.023
Instandhouding rwzi Land van Cuijk	1.971	59	59	1.971

Stand en verloop van de voorzieningen

Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen en zijn niet vrij te besteden. Ze moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd. Ze worden gevormd vanwege:

- Op de balansdatum bestaande (risico's rondom) verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan. Omdat een voorziening naar beste schatting dekkend moet zijn voor de achterliggende (risico's ten aanzien van) verplichtingen en verliezen op het moment dat deze gevormd wordt, is het bijschrijven van rente niet in lijn met de aard van een voorziening. Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen mogen alleen zijn gebaseerd op de tijdige opbouw van de noodzakelijke omvang van de voorziening. Toevoegingen en vrijval uit voorzieningen vloeien steeds voort uit aanpassingen vanwege een nieuw noodzakelijk niveau. Verminderingen vinden plaats als het geld wordt ingezet voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Waterschap Aa en Maas heeft drie voorzieningen getroffen om arbeidsgerelateerde verplichtingen richting ambtenaren en bestuurders te dekken. Onderstaande tabel toont de beginstand en het verwachte verloop in het begrotingsjaar 2027. Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. De daarvoor gevormde voorzieningen worden daarom aan het eind van het jaar volledig overgedragen aan het ABP. Bij de voorziening wachtgelden verwachten we geen mutaties, anders dan de verplichte renteberekening.

Omschrijving voorziening *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2027	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2027
Vz arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	173	5	5	173
Vz arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	447	13	460	0
Vz arbeidsgerelateerde vpl APPA	3.476	104	3.580	0

5.1.4 Kengetallen

Sinds 2025 zijn de waterschappen verplicht om vijf kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarrekening. Deze zijn bedoeld om een integraal inzicht te geven in onze taakuitoefening, financiële positie, lastendruk en wendbaarheid. Daarnaast wordt het makkelijker om waterschappen onderling te vergelijken door uniforme definities en berekeningswijzen te hanteren. Dit ondersteunt benchmarking en stimuleert doelmatigheid. De vijf kengetallen zijn: weerstandsvermogen, netto schuldquote, EMU-saldo, wendbaarheid van de begroting en lastendruk.

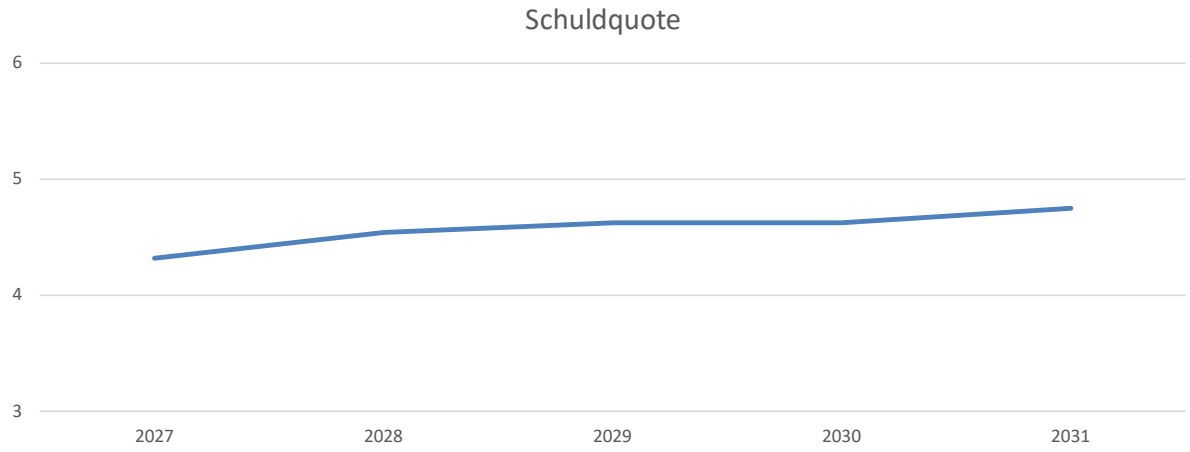
Weerstandsvermogen

We geven inzicht in ons weerstandsvermogen door de totaal benodigde weerstandscapaciteit af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De huidige weerstandsreserve is ook in het pessimistische scenario voldoende (> 1).

Scenario	Weerstandsratio
Optimistisch	3,10
Gematigd	2,05
Pessimistisch	1,53

Netto schuldquote

De schuldquote wordt berekend door de langlopende schuld te delen door de belastingopbrengst. Onze schuldquote is relatief hoog ten opzichte van het gemiddelde van de sector (in 2025 3,6 bij ons ten opzichte van 2,3 gemiddeld). Dit komt onder andere doordat wij de jaarlijkse HWBP-bijdrage aan het Deltafonds niet in één keer als last in de exploitatie nemen, maar deze activeren en over een periode van 30 jaar afschrijven. Zo worden deze kosten geleidelijk in de tarieven verwerkt. Doordat het zowel tot een hogere schuld als tot lagere tarieven leidt, heeft het echter een dubbel negatief effect op de schuldquote. Daarnaast lopen we op veel onderdelen voorop in vergelijking met andere waterschappen, waardoor er bij ons eerder een hoge financieringsbehoefte ontstaat. Bijvoorbeeld met investeringen in onze zuiveringen en op het gebied van waterveiligheid. Ook de voorfinanciering van de HWBP-projecten speelt hierin mee. Via de doorwerking van de investeringen in de kapitaallasten, stijgen de tarieven geleidelijk mee en nemen de belastingopbrengsten toe. Dit heeft weer een verlagend effect op de schuldquote. De navolgende grafiek laat het verwachte verloop van onze schuldquote zien op basis van de begroting 2027.



EMU-saldo

In het onderstaande overzicht hebben we het EMU-saldo van het waterschap gespecificeerd volgens de ministeriële regeling. We investeren grote bedragen om onze opgaven te realiseren. Daardoor verwachten we de indicatieve referentiewaarden te overschrijden met € 93 miljoen. Doordat ons EMU-saldo hoger is dan de referentiewaarde, leveren we een negatieve bijdrage aan de landelijke norm. Als individueel waterschap worden we hier niet op afgerekend.

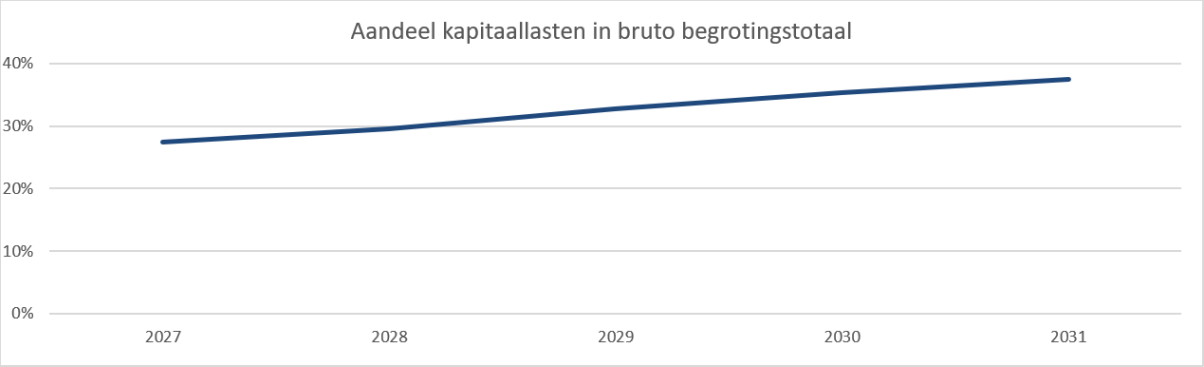
De begroting moeten we opstellen op basis van aan een jaar toe te rekenen kosten en opbrengsten (stelsel van baten en lasten). Het EMU-saldo moet op kasbasis worden berekend. De hieronder gepresenteerde bedragen wijken daardoor af van de bedragen in de Kerngegevens, het Programmaplan en het hoofdstuk Investeringen.

Opbouw EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2026	2027	2028	2029	2030	2031
1 EMU-exploitatiesaldo:		-€ 6.091	-€ 7.193	-€ 7.596	-€ 2.441	-€ 40	-€ 709
2 Invloed investeringen:							
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 300.139	€ 291.661	€ 302.969	€ 306.319	€ 272.727	€ 280.107
investeringssubsidies	+	€ 158.605	€ 133.190	€ 122.065	€ 105.305	€ 100.790	€ 188.000
verkoop materiële en immateriële activa	+						
afschrijvingen	+	€ 35.886	€ 40.043	€ 44.404	€ 50.507	€ 56.252	€ 61.052
3 Invloed voorzieningen:							
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+						
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-						
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-		€ 3.923				
3 Deelnemingen en aandelen:							
boekwinst	-/-						
boekverlies	+						
EMU-saldo volgens begroting		**-€ 111.739**	**-€ 129.543**	**-€ 144.096**	**-€ 152.948**	**-€ 115.725**	**-€ 31.765**
Toegestaan EMU-saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 30.900	-€ 31.900	-€ 33.200	-€ 34.400	-€ 35.700	-€ 36.900
Verschil		-€ 80.839	-€ 97.643	-€ 110.896	-€ 118.548	-€ 80.025	€ 5.135

Wendbaarheid van de begroting

De wendbaarheid van de begroting zegt iets over de mate waarin een organisatie in staat is om de lasten op korte termijn te beïnvloeden. Dit cijfer wordt berekend door de kapitaallasten te delen door de totale bruto lasten. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het aandeel kapitaallasten in de totale bruto lasten, hoe kleiner de ruimte om bij te sturen.

Waterschappen zijn kapitaalintensieve organisaties die relatief veel investeren in vaste activa. Een belangrijk deel van onze exploitatie bestaat dan ook uit kapitaallasten. Het effect van de grote investeringsopgave die we hebben, is ook zichtbaar in onderstaande grafiek met daarin de ontwikkeling van de wendbaarheid van de begroting voor de jaren 2027 tot en met 2031. Daarin zien we dat het aandeel van de kapitaallasten binnen de totale begroting de komende jaren nog aanzienlijk toeneemt. Dit is een effect van de grote investeringen die we op dit moment realiseren. Tegelijkertijd neemt ook onze begrotingsomvang toe. In absolute zin ontstaat er daardoor op onderdelen ook weer mee sturingsruimte. Doordat onze financiële positie robuust is, kunnen we het halen van onze doelen laten prevaleren. Indien daar aanleiding toe ontstaat, kan er echter ook voor gekozen worden om investeringen te prioriteren en/of te faseren, waardoor de kapitaallasten minder sterk toenemen.



Lastendruk

In lijn met de verslaggevingsvoorschriften presenteren we de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden (gezin) met een eigen woning op basis van onze begroting 2027 in vergelijking met het landelijk gemiddelde in 2026. Bij de jaarrekening wordt dit kengetal vervolgens geactualiseerd naar het dan bekende gemiddelde tarief voor alle waterschappen in 2027. Dit betekent echter dat er sprake is van een vergelijking op basis van wezenlijk verschillende uitgangspunten.

Lastendruk	Landelijk (gewogen) gemiddelde 2026	Aa en Maas begroting 2027	Verschil
Meerpersoonshuishouden 3 VE, WOZ € 370.000	€ 511	€ 440	€ -71

5.2 Assetmanagement

Het waterschap heeft een groot aantal objecten (assets) in eigendom. Denk aan: dijken, stuwen, gemalen en zuiveringsinstallaties. Deze objecten zijn nodig om onze doelstellingen te halen. Het is dan ook cruciaal dat deze objecten in goede staat blijven. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van deze zogenoemde kapitaalgoederen en de financiële vertaling daarvan.

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire waterkeringen en de waterkerende kunstwerken die daarin liggen, zijn bedoeld om een overstroming van Noordoost-Brabant te voorkomen bij hoogwater op de Maas. De keringen langs de Dieze, de Aa en het Drongelens kanaal hebben een soortgelijke functie bij hoogwater in het regionale systeem. Ten westen van Den Bosch ligt nog een regionale kering die een compartimenteringsfunctie heeft bij een overstroming vanuit de Maas. De overige keringen liggen langs kleinere waterlopen of rondom waterbergingsgebieden en dragen bij aan het goed functioneren van het watersysteem.

Objecten	
Primaire keringen	110 km
Waterkerende kunstwerken langs de Maas	64
Regionale keringen	74 km
Overige keringen	140 km

Beleidskader

Een goed beheer en onderhoud van de primaire waterkeringen is gekoppeld aan de wettelijke zorgplicht die we hiervoor hebben. Dit is verankerd in het beheer- en onderhoudsplan en het inspectieplan. Voor de kunstwerken hebben we een meerjarenplanning voor inspecties en proefsluitingen, zodat ze optimaal blijven functioneren. Daarnaast toetsen we of de kunstwerken en de gronddijken voldoen aan de veiligheidsnorm. Mocht dit niet het geval zijn, dan worden ze versterkt. Deze controle wordt voor de primaire en de regionale waterkeringen uitgevoerd. Daarmee houden we onze assets in goede staat.

Financiële consequenties

Type onderhoud	€ x 1.000
Regulier	4.153
Groot	0
Totaal	4.153

Watergangen, stuwen en gemalen

Het is belangrijk dat ons watersysteem goed functioneert in normale én in extreme omstandigheden. We willen dat ons watersysteem klimaatbestendig, weerbaar en stuurbaar is. De assets die we voor dit doel onderhouden zijn watergangen, stuwen, gemalen en krooshekreinigers.

Objecten	
Hoofdwaterlopen	2.740 km
Waterbeheersingsgemalen	108
Stuwen automatisch	428
Stuwen handbediend	1405
Stuwen vast	581
Krooshekreinigers	36

Beleidskader

Via assetmanagement willen we een optimale balans vinden tussen kosten, prestaties en risico's. We werken integraal samen, voeren gestructureerde inspecties uit voor een groeiend aantal objecten en stellen een solide Lange Termijn Assetplanning (LTAP) op voor de gemalen, automatische stuwen, deel van de bruggen en krooshekreinigers. Zo ontstaat meer inzicht en overzicht in de condities, de planning en de benodigde middelen. Dit maakt een gedetailleerde en onderbouwde planning en budgettering van het regulier en groot onderhoud mogelijk. Hiermee groeien we vanuit correctief onderhoud door naar een situatie waarin we meer en beter inzicht hebben, vooruitkijken en transparante keuzes kunnen maken. Ook is goed assetmanagement van belang voor de verdere stappen die we zetten op het gebied van automatisering, digitalisering en verduurzaming en om als waterschap weerbaar te zijn en te blijven.

Financiële consequenties

Type onderhoud	€ x 1.000
Regulier	13.925
Groot	5.193
Totaal	19.118

Zuiveringstechnische kunstwerken

Het waterschap vervoert al het aangeboden rioolwater via een transportstelsel naar de rwzi's. Dit stelsel bestaat uit vrijvervalleidingen, rioolgemalen en persleidingen. Na aankomst wordt het rioolwater gezuiverd in de rwzi's.

Objecten	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	7
Rioolgemalen	103
Persleidingen	354 km
Vrijvervalleidingen	69 km

Beleidskader

Voor het regulier onderhoud gaan we uit van risicogestuurd onderhoud en geven we prioriteit aan het onderhoud van zuiveringstechnische objecten die bij een defect het grootste risico vormen voor onze bedrijfscontinuïteit. Zo kunnen we onze onderhoudsmiddelen zo economisch mogelijk inzetten om het totale risico van storingen te minimaliseren. Groot onderhoud doen we op basis van conditiegestuurd plannen. Met onze module Lange Termijn Assetplanning (LTAP) stellen we een langetermijnbegroting op voor levensduurverlengend onderhoud, renovatie en vervanging van onze assets. Deze is gebaseerd op kosten, condities en registraties van storingen en reparaties.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting voor het regulier onderhoud. Er is geen sprake van groot onderhoud ten laste van de exploitatie. Omdat het hier gaat om levensduurverlengend onderhoud, renovatie en vervanging is er sprake van investeringen.

Type onderhoud	€ x 1.000
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	7.830
Rioolgemalen	2.570
Transportleiding	520
Totaal regulier onderhoud	10.920

5.3 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle interne organisatieonderdelen en de ondersteunende processen. Ze zijn essentieel om de uitoefening van onze primaire taken goed te laten verlopen. Denk aan: de algemene aansturing van de organisatie, personeel en organisatie, controlling, financieel beleid en beheer (waaronder de administratieve organisatie en de interne controle), informatisering en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting).

Deze ondersteunende processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen. Ze zijn ook onmisbaar om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de beleidsuitvoering te waarborgen. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij het management en het dagelijks bestuur. Om onnodige herhaling te voorkomen, verwijzen we hier naar het programma Samen, duurzaam, slim en effectief (paragraaf 3.4.1), waar de stand van zaken en relevante ontwikkelingen op het gebied van onze bedrijfsvoering uitgebreid aan bod komt.

Financiële rechtmatigheid

Sinds 2025 is de verantwoordelijkheid om over de rechtmatigheid te rapporteren verschoven van de accountant naar het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur verklaart nu zelf of de cijfers in de jaarrekening in overeenstemming zijn met de regelgeving. De accountant geeft alleen nog een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. De begroting 2027 wordt eerder opgesteld dan de jaarrekening 2026. Op dit moment weten we dus nog niet welke inzichten en verbeterkansen dit oplevert. Indien nodig gaan we hier in 2027 mee aan de slag. Daarnaast blijven we inzetten op de borging en verdere verbetering van de procedures en controles.

5.4 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we zeggenschap via een vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld die verloren gaan als de verbonden partij failliet gaat of wanneer diens financiële problemen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Bij het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen gaan we altijd uit van het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Ze dragen bijvoorbeeld bij aan de uitvoering van ons beleid.

We hebben de verbonden partijen uitgesplitst naar type organisatie, waarbij we onderscheid maken tussen gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen. Die laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

Visie en beleidsvoornemens

In de beleidsnota Verbonden Partijen hebben we ons beleid voor verbonden partijen vastgelegd. Op de pagina's hierna geven we een overzicht van al onze verbonden partijen, gevolgd door een toelichting per verbonden partij. Daarbij laten we zien wat ons belang is in de betreffende verbonden partij. Ook de financiën en de risico's komen aan bod.

Overzicht van de verbonden partijen

Waterschap Aa en Maas neemt deel in de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regelingen

1. Aquon
2. Brabants Historisch informatiecentrum (BHIC)
3. Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
4. Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
5. Het Waterschapshuis (hWh)
6. Meervoudige centrumregeling Waterschap Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel[3]

Vennootschappen en coöperaties

- Aquaminerals
- Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank)
- Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Stichtingen en verenigingen

- Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)[4]
- Unie van Waterschappen (UvW)

[3] Dit is een gemeenschappelijke regeling zonder formele rechtspersoonlijkheid. Wettelijk gezien is dit daarom geen verbonden partij. Voor de volledigheid nemen we deze regeling wel op.

[4] Formeel is dit geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een bestuurlijk belang. Voor de volledigheid nemen we deze stichting wel op.

Gemeenschappelijke regelingen

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Aquon</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Aquon verricht laboratoriumonderzoek. Zij willen hun efficiency vergroten, hun kwetsbaarheid verminderen, mogelijkheden voor continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering benutten en hun innovatiekracht versterken.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">Het bestuur en de organisatie zijn gericht op een stabiele bedrijfsvoering en lagere kosten. Om dit te bereiken, is een strategische herijking uitgevoerd. Daarbij is een nieuwe visie ontwikkeld (Aquon 2.0) en is een ombouwplan met implementatieplan opgesteld. Dit proces wordt door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas gesteund.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2027</td><td>31-12-2027</td><td>1-1-2027</td><td>31-12-2027</td><td>2026</td><td>2027</td></tr>
<tr><td>€ 430.000</td><td>€ 164.000</td><td>€ 51.684.000</td><td>€ 51.850.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2027</td><td colspan="2">Realisatie 2027</td><td colspan="2">Financieel belang 2027</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 47.244.000</td><td colspan="2">Nog niet bekend</td><td colspan="2">€ 5.317.000</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">In de begroting 2027 is een bedrag van € 200.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de verdere (financiële) achtervang.

De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.

De oplevering van de nieuwbouw in Houten vond plaats in de zomer van 2024. In de daaropvolgende maanden heeft de verhuizing vanuit Leiden en Tiel plaatsgevonden. Op dit moment is nog onduidelijk of de bestaande bestemmingsreserve voor de centralisatie en de daarmee samenhangende frictiekosten toereikend is. In de loop van 2026 verwachten we hier meer inzicht in te krijgen.

Iedere deelnemer aan de GR is rechtstreeks aansprakelijk voor de leningen die aan Aquon verstrekt zijn, naar rato van zijn kostenaandeel. Voor de financiering van de nieuwbouw en de overige vaste activa heeft Aquon leningen afgesloten. Op 31 december 2025 resteerde een totale schuld van € 42,2 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank een kredietfaciliteit verleend aan Aquon van € 7 miljoen. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en de kredietfaciliteit is 11,6%.</td></tr>
</table>

Verbonden partij	Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)					
Openbaar belang	Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat (volgens de Archiefwet) uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarnaast houdt het BHIC toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van kennis over de Brabantse geschiedenis.					
Bestuurlijk belang	Niet alle deelnemers zitten in het bestuur. Wel zijn alle deelnemers vertegenwoordigd in het (adviserende) portefeuillehoudersoverleg. Daar brengen zij hun standpunten in. Waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel hebben om beurten zitting in het bestuur. De wisseling vindt plaats na iedere bestuursperiode. In november 2023 hebben wij het stokje weer overgenomen.					
Beleidsvoornemens	We blijven deelnemen. Vanaf 2024 zijn de kosten voor het e-depot (deels) opgenomen in de deelnemersbijdrage en groeien we toe naar een kostendekkend tarief in 2027. Hierdoor stijgt de bijdrage sinds 2024.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	€ 1.436.000	€ 1.372.000	€ 5.600.000	€ 5.914.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	€ 7.655.400		Nog niet bekend		€ 177.500	
Risico's	Het BHIC heeft een algemene reserve van ruim € 520.000 om eventuele tegenvallers op te vangen. Deze algemene reserve mag niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdrage zijn. Mocht dit onvoldoende zijn, dan zorgen de deelnemers ervoor dat het BHIC beschikt over voldoende middelen om aan zijn verplichtingen te voldoen.					

Verbonden partij	Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)					
Openbaar belang	BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen. Voor de deelnemende gemeenten stelt zij de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zien erop toe dat er een strategie komt voor de toetreding van potentiële nieuwe deelnemers. Daardoor bereiken we een financieel voordeel voor de huidige deelnemers. Op 1 januari 2026 is waterschap De Dommel toegetreden. Daarnaast heeft BSOB heeft met waterschap Aa en Maas een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten op het gebied van ICT. Met de gemeente Oss zijn DVO's afgesloten voor de huisvesting en personele dienstverlening. Deze overeenkomst wordt telkens voor één jaar aangegaan met de wederzijdse intentie om jaarlijks te verlengen.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	€ 16.794.000		Nog niet bekend		€ 3.256.000	
Risico's	BSOB heeft weinig tot geen bezittingen en bouwt geen eigen vermogen en stille reserves op. Het weerstandsvermogen is beperkt tot de post voor onvoorziene uitgaven (€ 94.000). De samenwerkingspartners zijn de (financiële) achtervang. De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.					

Verbonden partij	Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant					
Openbaar belang	Doelmatige bestrijding van muskusratten en beverratten, en het voorkomen van schade door deze soorten, in het bijzonder aan waterstaatswerken.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur.					
Beleidsvoornemens	De muskus- en beverratbestrijders van de waterschappen werken landelijk steeds meer samen om bij te dragen aan het gezamenlijk doel om in 2034 geen populatie muskusratten meer te hebben in Nederland.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	€ 4.218.987		Nog niet bekend		€ 1.257.362	
Risico's	Alle lasten en baten vanuit de regeling worden verantwoord in de jaarrekening van waterschap Brabantse Delta. Daarin staat ook een inhoudelijke jaarrapportage over de muskus- en beverrattenbestrijding. Daarnaast wordt jaarlijks een eigen begroting opgesteld en in de bestuurlijke overlegcommissie vastgesteld.					

Verbonden partij	Het Waterschapshuis (hWh)					
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van informatievoorziening. Ze ondersteunt de informatie- en bedrijfsprocessen van de waterschappen en voorzien daarmee in een behoefte van algemeen belang. Het Waterschapshuis helpt om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren, kosten te besparen en de innovatieve slagkracht te vergroten.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zijn actief in de diverse kaderstellende overlegorganen die de producten van hWh uitwerken en in diverse themagroepen. Ook detacheren we collega's bij hWh. Zo leveren we een bijdrage aan digitale ontwikkelingen voor de sector en ontwikkelen daarnaast kennis voor het waterschap zelf. Deelname aan (nieuwe) facultatieve projecten van hWh bekijken we per project, mede op basis van een businesscase. De prioritering van projecten verloopt volgens het principe 'wat moet, wat hoort, wat loont' en naar de aard van het project (product, dienst of advies/ondersteuning), waarbij dit de volgorde qua prioriteit is: 1. producten die we anders zelf moeten aanschaffen 2. diensten die we anders zelf moeten inkopen 3. advies en ondersteuning					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	€ 0	€ 0	€13.794.265	€ 7.305.653	- € 498.000	- € 498.000
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	€ 1.989.398		Nog niet bekend		Niet van toepassing	
Risico's	Het Waterschapshuis heeft geen algemene reserve. In de begroting 2026 is een bedrag van € 300.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de (financiële) achtervang. In de begroting van hWh zijn alleen projecten opgenomen waarvoor al DVO's zijn getekend. Nieuwe DVO's leiden tot een begrotingswijziging. Voor zover deze projecten te voorzien zijn, houden we hier rekening mee in onze begroting. Deelnemers dragen alleen de kosten en risico's voor de projecten waaraan zij deelnemen.					

Verbonden partij	Meervoudige Centrumregeling (MCR) waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel					
Openbaar belang	We werken samen om onze taken doelmatiger en efficiënter uit te voeren.					
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing.					
Beleidsvoornemens	We gaan door met de samenwerking om onze kwetsbaarheid te verminderen, de kwaliteit te verbeteren en de kosten te beheersen (te verminderen).					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Niet van toepassing	
Risico's	We beheersen juridische en fiscale risico's zo veel mogelijk door te werken met een centrumwaterschap, door taakvelden onder te brengen in de MCR en door kosten te delen.					

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	Aquaminerals B.V					
Openbaar belang	Aquaminerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Daarnaast regisseert Aquaminerals sinds juli 2021 in opdracht van de UvW de collectieve incidentencapaciteit in de slibverwerking van de Nederlandse waterschappen om stagnatie in het proces te voorkomen.					
Bestuurlijk belang	We oefenen invloed uit via de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B op 4 stemmen. Onze aandelen (546) hebben een waarde van € 40.000. Dit is 3,5% van het totaal (31 december 2025).					
Beleidsvoornemens	We streven naar een langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van rest- en grondstoffen. We zijn gestart met struviet, maar voeren inmiddels ook zand en roostergoed uit de rwzi's via Aquaminerals af. Mogelijk geldt dat op termijn ook voor (opgewerkt) cellulose. Daarnaast zien we erop toe dat Aquaminerals zich inzet om nieuwe waterschappen als deelnemer aan te trekken, zodat we in de toekomst een groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen kunnen bereiken.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelenbezit: 3,5%	
Risico's	Financieel is het risico beperkt tot de waarde van het aandelenkapitaal. We kunnen indien gewenst op elk moment uit Aquaminerals stappen. De waarde van ons aandelenkapitaal wordt dan uitgekeerd. Het jaarlijkse resultaat van Aquaminerals is nagenoeg nihil, omdat de volledige opbrengst na aftrek van de handling fee wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. Aquaminerals streeft geen winst na. Beleidsmatig is het risico zeer beperkt, doordat de afzet voor de drinkwaterbedrijven en de waterschappen administratief strikt gescheiden blijft.					

Verbonden partij	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank)					
Openbaar belang	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheid. Zij regelt korte en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten vanuit een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody's en Standard & Poor's. De bank wil de gewenste financieringen zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden. Hoekstenen van het beleid zijn maatschappelijke relevantie, een hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit.					
Bestuurlijk belang	We zijn vertegenwoordigd via de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen. Wij hebben 627 aandelen A en 301 aandelen B. De nominale waarde van onze aandelen is € 210.565.					
Beleidsvoornemens	We nemen actief deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelen A: 1,24% Aandelen B: 3,54%	
Risico's	Eind november 2025 heeft Standard & Poor's (S&P) de rating van NWB Bank gehandhaafd op AAA met een *stable outlook*. In juni 2026 heeft Moody's de credit rating van NWB Bank (Aaa) herbevestigd met een *stable outlook*.					

Verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)					
Openbaar belang	SNB zorgt voor de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap met aandelen heeft stemrecht in de AvA. Het geplaatste aandelenkapitaal van de N.V. bedraagt € 4.442.702 en is volledig volgestort.					
Beleidsvoornemens	De aandeelhouders hebben in 2017 een gezamenlijke slibstrategie opgesteld. Dit houdt op hoofdlijnen in, dat in de periode tot en met 2027 in beginsel wordt vastgehouden aan de huidige route van SNB. Eind 2026 stelt de AvA een ondernemingsplan voor de periode 2027-2047 vast. Het nieuwe ondernemingsplan biedt een door de aandeelhouders gedragen en toekomstbestendig kader voor de verwerking van zuiveringsslib en de verdere ontwikkeling van een circulaire afvalwaterketen.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Nog niet bekend		Nog niet bekend		18,92% aandelenbezit	
Risico's	SNB heeft te maken met veranderende en complexere (milieu)wet- en regelgeving. Denk aan de doelstellingen voor stikstofreductie, de nieuwe luchtemissienormen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. Daarnaast besteden zij veel aandacht aan het actueel houden van de benodigde vergunningen en toezicht op de naleving van de vergunningseisen. SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Ook werkt SNB proactief aan het verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen en belastingen op dit gebied te vermijden.					

Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)					
Openbaar belang	De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.					
Bestuurlijk belang	We hebben één bestuurslid (van de vier) en hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering.					
Beleidsvoornemens	We zetten de huidige koers voort.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Nog niet bekend		Nog niet bekend		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

Verbonden Partij	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)					
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij voor staan goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.					
Bestuurlijk belang	Geen. De dijkgraaf heeft op persoonlijke titel zitting in het bestuur.					
Beleidsvoornemens	STOWA heeft een belangrijke taak om het waterbeheer in Nederland te voorzien van adequate kennis, vooral op tactisch en strategisch niveau. Daarbij zien we dat nieuwe thema's de traditionele domeinen (watersystemen, keringen, keten) ontstijgen. Denk aan: circulariteit, duurzaam grondwaterbeheer, opkomende stoffen en de digitale transformatie van ons water- en zuiveringsbeheer. Daarnaast zien wij een toenemende behoefte om regionaal kennis te ontwikkelen op de waterthema's. Willen we onze beperkte middelen doelmatig kunnen inzetten, dan moeten de onderzoekslijnen binnen de nieuwe kennisprogramma's op een transparante manier worden geprogrammeerd, inclusief de bijbehorende budgettering.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027	2026	2027
	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2027		Realisatie 2027		Financieel belang 2027	
	Nog niet bekend		Nog niet bekend		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Unie van Waterschappen (UvW) (vereniging)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Ook ondersteunt zij de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en gezamenlijke standpunten van haar leden. De UvW verleent daarnaast service aan haar leden.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering (één zetel van de 21 door evenredige vertegenwoordiging).</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zetten de huidige koers voort.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2027</td><td>31-12-2027</td><td>1-1-2027</td><td>31-12-2027</td><td>2026</td><td>2027</td></tr>
<tr><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2027</td><td colspan="2">Realisatie 2027</td><td colspan="2">Financieel belang 2027</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 739.037</td><td colspan="2">Nog niet bekend</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td colspan="6">Naast de contributie int de UvW ook een bijdrage voor de compensatie van het financieringstekort, SIKB, de contributie voor het blad Het waterschap (samen € 22.000) en de muskus- en beverrattenbestrijding (€ 120.000). Op basis van de Kadernota 2027 van de UvW komt de totale bijdrage voor 2027 daarmee uit op € 881.070.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">De UvW heeft een algemene reserve van € 240.383 (op 31 december 2025 na resultaatbestemming) en bestemmingsreserves ter waarde van zo’n € 2,3 miljoen. Volgens de statuten zijn de waterschappen bij een eventuele ontbinding van de UvW aansprakelijk voor eventuele tekorten na de vereffening.

Alle waterschappen (behalve het Hoogheemraadschap van Delfland) hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) voor een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden, is € 2 miljoen. In de ledenvergadering van de UvW van 16 oktober 2015 is afgesproken dat het verhaalrecht gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. De waterschappen hebben begin 2017 een borgstelling afgegeven om de hypothecaire lening van ruim € 6 miljoen opnieuw te financieren, waarbij de UvW-verdeelsleutel het aandeel per waterschap bepaalt.

De UvW geeft aan dat de toenemende groei van de projecten om aandacht vraagt. Nieuwe samenwerkingen worden op voorhand beoordeeld door het projectenbureau op juridische en financiële risico’s, en vastgelegd in een DVO.</td></tr>
</table>

5.5 Openbaarheidsparagraaf

Overheidsinformatie is openbaar, behalve als er een reden is waarom dat niet kan. De Wet open overheid (Woo) regelt welke overheidsinformatie openbaar is en hoe iemand die kan aanvragen. In deze paragraaf schetsen we onze beleidsvoornemens vanuit de Woo en onze activiteiten op het gebied van actieve en passieve openbaarmaking en de verbetering van onze informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking van de verplichte informatiecategorieën

Overheidsorganisaties moeten volgens de Wet open overheid (Woo) steeds meer informatie actief openbaar maken. De Woo definieert zeventien soorten informatie die organisaties uit zichzelf openbaar moeten maken. Denk daarbij aan onderzoeksrapporten, convenanten en bereikbaarheidsgegevens. Dit gebeurt via de generieke Woo-voorziening (GWV). Dit is een centrale digitale infrastructuur waarop overheidsorganisaties onder andere documenten over besluiten, beleid en uitvoering publiceren. De verplichte categorieën informatie worden in vier stappen openbaar gemaakt, ook wel tranches genoemd.

De verplichting geldt op dit moment alleen nog voor de eerste vijf informatiecategorieën (tranche 1). Voor de overige categorieën is verdere doorontwikkeling van de GWV nodig. Voorlopig volstaat het daarom om documenten alleen op het eigen platform of de eigen website te publiceren. Met deze aanpak kan de verplichte actieve openbaarmaking van de volgende tranches op de eigen platforms en websites naar verwachting in de tweede helft van 2027 in werking treden. Op deze manier blijven we toewerken naar de verdere inwerkingtreding, zonder dat we afhankelijk zijn van de totstandkoming van de generieke Woo-voorziening in afwachting van de landelijke planning voor de inwerkingtreding via het centraal platform.

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën

We richten ons in eerste instantie op de openbaarmaking van de verplichte informatiecategorieën.

Passieve openbaarmaking

Met ‘passieve openbaarmaking’ bedoelen we het openbaar maken van informatie na een verzoek vanuit de samenleving, zoals een Woo-verzoek. Bij deze procedure houden we rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. Het aantal verzoeken is moeilijk voorspelbaar en afhankelijk van bijvoorbeeld de ontwikkelingen op het gebied van actieve openbaarmaking en bestuurlijke actualiteiten. Op basis van de ervaringen in voorgaande jaren verwachten wij in 2027 10 tot 25 Woo-verzoeken. Daarbij zien we de verzoeken qua omvang en complexiteit toenemen. We wijzen indieners daarom op de informatie die al beschikbaar is en bieden ondersteuning bij het verduidelijken van hun verzoeken. Ook streven we naar actieve samenwerking, bijvoorbeeld ten aanzien van de gefaseerde behandeling van omvangrijke verzoeken. Zo proberen we te voorkomen dat de wettelijke termijnen onder druk komen te staan.

De informatiehuishouding

In 2027 zetten we een aantal stappen om onze informatiehuishouding te verbeteren:

- **Archivering**
  Een zorgvuldige opslag van informatie is essentieel voor de openbaarmaking. Daarom begeleiden we medewerkers in 2027 bij het adequaat archiveren van informatie in de juiste systemen.
- **Project archivering**
  We blijven investeren we in een uitgebreide en gestructureerde projectarchivering. Dit is cruciaal, omdat een doeltreffende archivering bijdraagt aan de efficiëntie en organisatie van onze interne processen én een positief effect heeft op de behandeling van Woo-verzoeken. Daar kunnen we dan namelijk sneller en accurater op reageren.
- **Systemen en procedures**
  In 2027 werken we verder aan de optimalisatie van onze systemen en procedures en actualiseren we onze werkafspraken op het gebied van informatiehuishouding en informatievoorziening.

- **Organisatie**
  In afwachting van de verdere planning voor de realisatie van een generieke Woo-voorziening voeren we een verkennend onderzoek uit naar de mogelijkheden van een decentrale tool voor Woo-publicaties. Daarmee voldoen we aan de voorwaarde voor actieve openbaarmaking van de volgende tranches op de eigen platforms.

Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

De Woo vereist dat elk bestuursorgaan één of meer contactpersonen aanstelt om vragen te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Binnen Aa en Maas is er een Woo-contactpersoon aanwezig.

FINANCIËLE BEGROTING

6. Overzicht van baten en lasten

6.1 Overzicht van baten en lasten

Onderstaand overzicht toont het overzicht van baten lasten zoals we dat volgens de verslaggevingsvoorschriften op moeten stellen. Door de manier waarop de dekkingsmiddelen en de reserves in dit hoofdstuk verplicht gepresenteerd moeten worden, zijn de netto lasten (€ 203,6) hierin niet direct herkenbaar. Onder de tabel wordt dit cijfermatig wel inzichtelijk gemaakt.

Omschrijving *Bedragen * € 1.000*	**Realisatie 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Programma Waterveiligheid			
Totaal lasten	26.038	28.061	30.243
Totaal baten	5.941	5.817	6.165
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	*20.097*	*22.244*	*24.077*
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem			
Totaal lasten	81.692	89.656	95.074
Totaal baten	7.528	6.271	7.262
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	*74.164*	*83.385*	*87.812*
Programma Schoon water			
Totaal lasten	90.953	95.556	108.176
Totaal baten	10.250	10.760	13.073
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	*80.703*	*84.796*	*95.103*
Saldo programma's excl. mutaties	***174.963***	***190.425***	***206.992***
Dekkingsmiddelen			
•*Belastingopbrengsten*	165.056	180.978	196.505
·*Saldo financieringsfunctie*	1.708	1.449	1.574
·*Dividend*	792	865	865
Vennootschapsbelasting	22		
Onvoorzien		300	300
Saldo van baten en lasten	**7.429**	**7.433**	***8.348***
Toevoegingen/onttrekkingen aan egalisatiereserve	12.761	5.947	7.138
Toevoegingen/onttrekkingen aan bestemmingsreserves			
·*Programma Waterveiligheid*	22	61	210
·*Programma Klimaatbestendig en gezond watersyste*	122	182	929
·*Programma Schoon water*	237	1.243	72
Resultaat	**-5.712**	**0**	**0**

Totaal saldo programma's	**206.992**
Onvoorzien	300
Saldo van de financieringsfunctie	-1.574
Dividend	-865
Mutatie reserve progr WV	-210
Mutatie reserve progr KGWS	-929
Mutatie reserve progr SW	-72
Netto lasten	**203.643**

6.2 Toelichting bij het overzicht van baten en lasten

De omvang van de begroting neemt toe in vergelijking met vorig jaar. Dit heeft meerdere redenen. Sommige hiervan zijn van toepassing voor het hele waterschap, andere hebben specifiek betrekking op een programma. Hierna lichten we eerst de waterschapsbrede ontwikkelingen toe. In de bestuurlijke programma's volstaan we daarna met het financiële effect daarvan voor dat programma (op basis van de verdeling uit paragraaf 4.1.1).

Daarna lichten we per programma de specifieke verschillen toe. Deze informatie is aanvullend op het programmaplan en in lijn met de uitwerking van de voorjaarsnota met bijbehorend addendum.

Indexatie

Veel van onze uitgaven zijn gevoelig voor prijsstijgingen. Ze bewegen mee met de inflatie. Daarom hebben we deze budgetten (lasten en baten) geïndexeerd met 2,8%. Dit leidt tot een algehele stijging van de netto lasten.

Personeelslasten

Grote opgaven en nieuwe ontwikkelingen vragen niet alleen om aanvullende middelen, maar ook om mensen die onze doelen waarmaken. Daarbij volgen we de bestuurlijk onderschreven lijn om de inhuur terug te dringen en eigen mensen aan te trekken. Zo zijn we minder afhankelijk van externe factoren, versterken we de organisatie en behouden we kennis. Bij de personeelslasten hebben we rekening gehouden met een verwachte stijging van de cao-lonen met 2,8%.

Verslaggevingsvoorschriften

Sinds 2025 werken de waterschappen volgens nieuwe voorschriften voor verslaggeving. Een van de belangrijkste wijzigingen is dat we lasten en baten nu bruto moeten verantwoorden. In de begrotingen voor 2025 en 2026 hebben we dit zo goed mogelijk verwerkt. Toch heeft de accountant bij de controle van de jaarrekening 2025 geconstateerd dat we dit nog niet op alle onderdelen correct hebben toegepast. Dat corrigeren we nu. Het gaat onder andere om de toerekening van uren aan investeringsprojecten en de lasten en baten van waterschapsbrede activiteiten als huisvesting, automatisering en de detachering van personeel. Concreet betekent dit dat we niet meer het netto verschil tussen de lasten en de baten van deze activiteiten aan de bestuurlijke programma's toerekenen, maar de bruto lasten en de bruto baten. Dit geeft het algemeen bestuur meer inzicht in de kosten én opbrengsten van deze activiteiten.

6.2.1 Oorzaken aanmerkelijk verschil Waterveiligheid

- Onze investeringsuitgaven nemen toe. Door de doorwerking van eerder genomen besluiten en een hoger renteomslagpercentage stijgen de kapitaallasten in totaliteit met € 0,4 miljoen.
- Naast de hogere kosten voor de veiligheidstoetsing van de waterkeringen nemen ook de beheer- en onderhoudskosten van de waterkeringen toe met in totaal € 0,5 miljoen. Daaronder vallen de bestrijding van muskusratten en de materialen voor een calamiteitenloods.
- De personeelslasten zijn € 0,5 miljoen hoger door de verwachte stijging van de lonen en een toename in de personele bezetting.
- De kosten voor ondersteunde diensten die aan dit programma zijn toegerekend, zijn € 0,3 miljoen hoger. Hierin zijn ook de kosten voor de waterschapsverkiezingen opgenomen.
- Zoals toegelicht is er een administratieve wijziging doorgevoerd om te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften. Zowel de gepresenteerde lasten als baten zijn daardoor € 0,3 miljoen hoger.

6.2.2 Oorzaken aanmerkelijk verschil Klimaatbestendig en gezond watersysteem

- Onze investeringsuitgaven nemen toe. Door de doorwerking van eerder genomen besluiten en een hoger renteomslagpercentage stijgen de kapitaallasten in totaliteit met € 1,1 miljoen.
- De budgetten voor goederen en diensten van derden nemen toe met € 1,6 miljoen. We voorzien hogere kosten voor het onderhouden van de waterlopen en de natuurlijk ingerichte gebieden. Daarnaast vergt het onderhouden van het stijgende aantal kunstwerken en vismigratiepunten een hoger budget.
- De personeelslasten zijn € 1,2 miljoen hoger door de verwachte stijging van de lonen en een toename in de personele bezetting.
- De kosten voor ondersteunende diensten zijn € 0,3 miljoen hoger. Het betreft kosten voor huisvesting, automatisering en het geografisch informatiesysteem (GIS).

- Zoals toegelicht is er een administratieve wijziging doorgevoerd om te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften. Zowel de gepresenteerde lasten als baten zijn daardoor € 0,9 miljoen hoger.

6.2.3 Oorzaken aanmerkelijk verschil Schoon water

- Onze investeringsuitgaven nemen toe. Door de doorwerking van eerder genomen besluiten en een hoger renteomslagpercentage stijgen de kapitaallasten in totaliteit met € 7,9 miljoen.
- De kosten voor goederen en diensten nemen toe. We maken meer kosten voor het onderhoud van onze transportstelsels, zuiveringen en slibverwerkingsinstallaties (€ 1,7 miljoen). Een deel hiervan is incidenteel om een rioolgemaal over te kunnen dragen. Ook nemen onze inspanningen voor Stad als Spons (€ 0,3 miljoen), de EKC-strategie (€ 0,7 miljoen) en de influentstrategie (€ 0,2 miljoen) toe. De inkoopkosten van elektriciteit (€ 0,2 miljoen) en de kosten voor het gebruik van hulpstoffen (€ 0,3 miljoen) dalen juist. Daarnaast is er geen anti-afhaaksubsidie meer begroot (€ 0,3 miljoen).
- De personeelslasten zijn € 0,4 miljoen hoger door de verwachte stijging van de lonen en een toename in de personele bezetting.
- De kosten voor ondersteunde diensten zijn € 0,3 miljoen hoger.
- Verder ontvangen we vanuit de overeenkomst afvalwaterzuivering Vught een hogere bijdrage (€ 0,3 miljoen) en voorzien we door de stijging van de gasprijs een hogere opbrengst uit de verkoop van biogas (€ 0,2 miljoen).
- Zoals toegelicht is er een administratieve wijziging doorgevoerd om te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften. Zowel de gepresenteerde lasten als baten zijn daardoor € 1,8 miljoen hoger.

6.3 Overzicht incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten zijn relevant voor de beoordeling van onze financiële positie en meerjarenraming. We tonen daarmee aan of sprake is van een reële en structureel sluitende begroting. Onderstaand overzicht toont de begrote incidentele baten en lasten per bestuurlijk programma. Kosten mogen als incidenteel worden aangemerkt als ze gelden voor een periode van maximaal 3 jaar.

Incidentele lasten 2027	Waterveiligheid	Klimaatbestendig en gezond watersysteem	Schoon water
Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma (t/m 2027)		€ 375.000	€ 25.000
Stad als Spons (t/m 2027)			€ 750.000
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) (t/m 2027)		€ 240.000	
Waterschapsverkiezingen 2027	€ 56.250	€ 168.750	
Inrichten calamiteitenloods	€ 200.000		
Veiliger onderhoud		€ 200.000	
Voorkomen inzakken/herstellen ingezakte kades		€ 700.000	
Overdracht rioolgemaal en transportleiding aan gemeente			€ 530.000
Totaal incidentele lasten	**€ 256.250**	**€ 1.683.750**	**€ 1.305.000**

Incidentele baten 2027	Waterveiligheid	Klimaatbestendig en gezond watersysteem	Schoon water
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) (t/m 2027)		€ 240.000	
Totaal incidentele baten	**€ -**	**€ 240.000**	**€ -**

De afgelopen jaren[5] kon Aa en Maas voordelige jaarrekeningresultaten presenteren. Met name dankzij hogere (incidentele) baten. Voorbeelden hiervan zijn niet begrote subsidiebijdrage, de verkoop van aandelen SNB, boekwinst op grondverkoop, lagere kosten voor electriciteit en hulpstoffen door gunstige weersomstandigheden en de afwikkeling van het juridische geschil over de rwzi Den Bosch. Hoewel we op basis van de afgelopen jaren kunnen constateren dat we structureel meer baten ontvangen dan we begroten, hebben de baten zelf een incidenteel karakter. Ook voor vaker terugkerende baten als de winst uit grondverkoop en het effect van gunstige weersomstandigheden geldt dat we deze bij wet niet op voorhand mogen begroten, omdat deze niet aan de daarvoor geldende criteria (voorzichtigheidsbeginsel) voldoen.

[5] 2026 op basis van de prognose bij de bestuursrapportage

7. Voorgenomen investeringen

7.1 Investeringen

In de navolgende tabel presenteren we de begrote investeringsvolumes voor 2027. De bruto investeringen betreffen alleen de kosten. Op de netto-investeringen zijn de bijdragen die we verwachten in mindering gebracht.

Totaal investeringsprogramma's *(Bedragen * € 1.000)*	Realisatie bruto-investering 2025	Realisatie netto-investering 2025	Begrote bruto-investering 2026	Begrote netto-investering 2026	Begrote bruto-investering 2027	Begrote netto-investering 2027
Waterveiligheid	113.579	13.684	174.047	32.177	149.087	27.357
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	26.857	16.543	57.718	47.787	94.064	75.622
Schoon water	74.590	73.131	75.338	74.089	66.667	66.667
Samen, duurzaam, slim en effectief	1.475	1.475	2.780	2.780	3.260	3.260
TOTAAL	**216.500**	**104.832**	**309.883**	**156.833**	**313.078**	**172.906**

De bruto begrote investeringen omvatten de totale programmering voor 2027. Dit is meer dan we daadwerkelijk verwachten te realiseren. We noemen dit overprogrammering. Dit doen we omdat individuele projecten om tal van redenen kunnen vertragen. Bijvoorbeeld doordat we meer tijd nemen voor het participatieproces, doordat de vergunningen nog niet rond zijn, we de grond nog niet in ons bezit hebben of doordat de aannemer meer tijd nodig heeft. Overprogrammering draagt eraan bij dat we in dat geval snel verder kunnen met een van onze andere projecten. Gelet op de omvang van onze opgaven en de doelen die we onszelf gesteld hebben, is het essentieel dat we niet stil komen te liggen.

Categorieën investeringen

Het totale investeringsvolume bestaat uit verschillende categorieën. Sommige zijn al beschikbaar gesteld door het algemeen bestuur, andere nog niet. We onderscheiden de volgende investeringskredieten:

- A: Gevoteerd krediet:
  Het algemeen bestuur heeft het krediet volledig gevoteerd. Dit zijn de onderhanden werken.
- B: Gemandateerd krediet:
  Het algemeen bestuur voteert in overeenstemming met de financiële verordening met het vaststellen van de begroting de voorgenomen investeringen per programma (artikel 7). Het dagelijks bestuur neemt een besluit over het daadwerkelijk beschikbaar stellen van het krediet, rekening houdend met de daarvoor geldende kaders als uitgewerkt in het financieel beleid (artikel 3.4).
- C: Nog niet gevoteerde kredieten:
  Voor deze investeringen wordt geen autorisatie verleend bij de begrotingsbehandeling. Voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen legt het dagelijks bestuur een investeringsvoorstel voor aan het algemeen bestuur. Het project is opgenomen in de planning met een indicatieve raming.

In onderstaand overzicht presenteren we de totalen per categorie. In bijlage 1 geven we per bestuurlijk programma inzicht in de onderliggende investeringsprojecten

Omschrijving investering *(Bedragen * € 1.000)*	Realisatie bruto-investering 2025	Realisatie netto-investering 2025	Begrote bruto-investering 2026	Begrote netto-investering 2026	Begrote bruto-investering 2027	Begrote netto-investering 2027
Totaal A-investeringen	216.500	104.832	257.308	110.808	237.648	106.456
Totaal B-investeringen			2.500	2.500	12.210	12.210
Totaal C-investeringen			50.075	43.525	63.220	54.240
Totaal	**216.500**	**104.832**	**309.883**	**156.833**	**313.078**	**172.906**

7.2 Toelichting

Waterveiligheid

Het grootste deel van het investeringsvolume betreft de uitvoering van de projecten Meanderende Maas en Doeveren. Daarnaast zijn we aan de slag met de HWBP-dijkversterkingsprojecten Cuijk-Ravenstein en Lith-Bokhoven. De bijdrage aan het HWBP is ook opgenomen, net als diverse kleinere projecten zoals de aanleg en het herstel van kades en inrichtingsmaatregelen tegen bevergraverij.

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Van het geraamde investeringsvolume besteden we 65% aan projecten binnen het deelprogramma Gezond en natuurlijk water. Het betreft inrichtingsmaatregelen zoals EVZ's, NVO's, beekherstel en vismigratie. Het andere deel zetten we in voor het deelprogramma Voldoende water en omgaan met weersextremen. Hier betreft het maatregelen zoals waterconservering, waterberging en het inrichten van natte natuurparel of stroomgebied. Zoals de natte natuurparels Wijboschbroek, De Vilt en Sang en Goorkens. Binnen het gebiedsplan Raam werken we aan de inrichting van Hooge Raam en Lage Raam. De aanpak van het programma Howabo doen we in samenwerking met waterschap De Dommel. Hier werken we aan meerdere bouwstenen zoals een nieuw gemaal bij Crèvecoeur, inlaatwerk Engelermeer en de waterbergingsgebieden Baardwijkse Overlaat en Bokhovense Polder.

Schoon water

We investeringen volop in de rwzi's. Zo worden op drie zuiveringen gewerkt aan voorbereiding en/of de uitvoering van aanvullende zuiveringsstappen voor nutriënten en/of medicijnresten. Verder worden de renovaties op de rwzi's Oijen en van de waterlijn op de rwzi Land van Cuijk afgerond en zijn op meerdere rwzi's renovaties van procesonderdelen en bedrijfsgebouwen in voorbereiding en (deels) in uitvoering. Op rwzi Den Bosch treffen we voorbereidingen om de bestaande zuivering uit te breiden en de energie- en gashuishouding aan te pakken. In het transportstelsel voeren we noodzakelijke renovaties uit om dit ook in de toekomst bedrijfszeker te houden.

Samen, duurzaam, slim en effectief

Het investeringsvolume in dit programma is klein in vergelijking met de andere programma's. De grootste investering betreft groot onderhoud en verduurzaming van ons kantoor in Den Bosch, deze ronden we dit jaar af. Daarnaast hebben we een jaarlijks bedrag gereserveerd om vervoersmiddelen en gereedschappen te vervangen.

8. Geprognosticeerde balans

De begroting 2027 leidt tot de volgende geprognosticeerde balans. Dit is een inschatting die ook sterk afhankelijk is van de balansposities en het resultaat over 2026. Bij de jaarrekening worden de werkelijke balansposten en mutaties onderbouwd. De balans wordt in belangrijke mate bepaald door de waarde van onze activa en de leningen die we hebben afgesloten om dit te financieren. Op basis van het financieel beleid waarderen we onze activa tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Er is geen sprake van het jaarlijks herwaarderen hiervan.

Activa			Passiva		
Omschrijving *(bedragen * € 1.000)*	**Beginbalans 1-1-2027**	**Eindbalans 31-12-2027**	**Omschrijving** *(bedragen * € 1.000)*	**Beginbalans 1-1-2027**	**Eindbalans 31-12-2027**
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Immateriële vaste activa	90.842	95.949	Eigen vermogen		
Materiële vaste activa	654.334	772.392	Algemene reserves	3.350	3.350
Financiële vaste activa	4.368	4.209	Bestemmingsreserves tariefegalisatie	39.763	32.625
			Overige bestemmingsreserves	5.358	5.358
			Resultaat		
			Voorzieningen	4.096	173
			Vaste schulden	723.567	848.621
Totaal vaste activa	**749.543**	**872.550**	**Totaal vaste passiva**	**776.134**	**890.127**
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Kortlopende vorderingen	21.000	23.000	Netto vlottende schulden	31.900	74.650
Liquide middelen	-	-	Overlopende passiva	45.000	50.000
Overlopende activa	82.491	119.227			
Totaal vlottende activa	**103.491**	**142.227**	**Totaal vlottende passiva**	**76.900**	**124.650**
TOTAAL	**853.034**	**1.014.777**	**TOTAAL**	**853.034**	**1.014.777**

9. Voorstel en besluit

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 6 oktober 2026;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 29 oktober 2026;

overwegende

B E S L U I T:

1. De begroting 2027 waterschap Aa en Maas met bijbehorende tarieven vast te stellen.
2. Het dagelijks bestuur te machtigen tot:
   a. het aangaan van een langlopende geldlening tot een maximumbedrag van € 175.000.000 en het aangaan van een rekeningcourantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank van € 45.000.000;
   b. autorisatie van de B-kredieten (als gespecificeerd in bijlage 1a) waaronder afhandeling van de kredietaanvraag voor betaling van de bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma 2027 van € 7.600.000.
3. Kennis te nemen van
   a. Het Projectenboek 2027
   b. De begroting 2027 in één oogopslag
   c. De controllersparagraaf met reactie van het dagelijks bestuur

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn openbare vergadering van 13 november 2026

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Bijlage 1 Projecten per bestuurlijk programma

Waterveiligheid								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
25	HWBP bijdrage 2027	B	7.600.000	0	7.600.000	0	0	0
	HWBP bijdrage	C	163.300.000	0	0	0	52.400.000	0
219	HWBP Ravenstein Lith Uitvoering	A	479.000.000	-411.355.000	108.870.000	-97.300.000	112.010.000	-100.180.000
241	HWBP Cuijk Ravenstein Planuitwerking	A	27.580.000	-24.988.000	610.804	0	0	0
	HWBP Cuijk Ravenstein Uitvoering	A	25.000.000	-21.480.000	15.000.000	-13.500.000	9.300.000	-7.350.000
	HWBP Cuijk Ravenstein Uitvoering	C	235.000.000	-211.500.000	0	0	235.000.000	-211.500.000
354	HWBP Lith Bokhoven Verkenning	A	16.770.000	-15.093.000	230.000	-3.000.000	0	0
	HWBP Lith Bokhoven Planuitwerking	C	45.000.000	-40.500.000	7.000.000	-7.200.000	37.000.000	-33.300.000
	HWBP Lith Bokhoven Uitvoering	C	433.000.000	-389.700.000	0	0	88.200.000	-79.380.000
364	HWBP Doeveren Uitvoering	A	34.500.000	-29.250.000	2.340.000	0	0	0
2023-022	HWBP Programmaplan 2027-2030	C	1.200.000	-1.080.000	300.000	-270.000	900.000	-810.000
2024-057	Inrichtingsmaatregelen tegen bevergraverij in primaire en regionale keringen	C	2.400.000	0	700.000	0	1.700.000	0
2024-062	HWBP innovatie onderzoek Heaveschermen	A	3.810.000	-3.810.000	420.000	-460.000	0	0
2025-075	Vervangen taludtrappen Maasdijk Groeningen-Lith	C	350.000	0	300.000	0	0	0
2025-076	Kadeherstel waterkering De Brand	A	1.715.000	0	1.105.000	0	0	0
	Kadeherstel waterkering De Brand	C	16.690.000	0	2.250.000	0	14.440.000	0
2025-081	Opslag van calamiteitenmaterialen	A	1.400.000	0	550.000	0	0	0
2026-087	Waterstandsverlaging Lob van Gennep	A	1.220.000	0	1.220.000	0	0	0
2026-088	Ruimte voor de Maas bij Oeffelt	A	591.000	0	591.000	0	0	0
Totaal Waterveiligheid			**1.496.126.000**	**-1.148.756.000**	**149.086.804**	**-121.730.000**	**550.950.000**	**-432.520.000**

Klimaat bestendig en gezond watersysteem								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
5	Blauwe Poort Fase 2	A	10.124.000	-3.450.000	-10.000	-1.000.000	0	0
	Blauwe Poort Fase 3	C	2.970.000	-1.500.000	320.000	-130.000	2.650.000	-1.370.000
6	EVZ Baardwijkse Overlaat	A	260.500	0	0	0	260.500	0
	EVZ Voordijk	A	120.000	0	0	0	120.000	0
	VTW Gebiedsontw Oostelijk Langstraat	A	3.083.000	0	10.000	0	2.490.000	0
	Knelpunt wateroverlast Drunen	A	130.000	0	0	0	130.000	0
7	Raam Algemeen	A	1.222.234	-1.485.247	10.000	0	0	0
	Uitvoering Lage Raam	A	20.515.253	-7.813.000	9.169.701	-7.000.000	0	-281.271
	Uitvoering Lage Raam	C	1.000.000	0	3.160.000	0	240.000	0
	Uitvoering Hooge Raam	A	6.119.905	-2.927.000	2.473.458	-1.850.000	0	0
	Uitvoering Hooge Raam	C	1.000.000	0	800.000	0	200.000	0
8	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	A	610.000	0	20.000	0	22.758	0
	Aa dal Noord - Heeswijk Dinther	A	863.100	0	730.489	0	0	0
	Aa dal Noord - Heeswijk Dinther	C	9.000.000	-4.500.000	4.130.000	0	4.870.000	-4.500.000
	Aa dal Noord - Veghel	A	1.030.900	0	879.307	0	0	0
	Aa dal Noord - Veghel	C	19.000.000	-10.000.000	1.460.000	0	17.540.000	-10.000.000
	Aa dal Noord - Eyckenlust	A	655.900	0	479.674	0	0	0
	Aa dal Noord - Eyckenlust	C	6.000.000	-3.500.000	830.000	0	5.170.000	-3.500.000
	Aa dal Noord - t Hurkske	A	133.400	0	20.000	0	87.008	0
	Aa dal Noord - t Hurkske	C	500.000	-300.000	0	0	500.000	-300.000
	Aa dal Noord - Kameren	A	699.600	0	612.877	0	0	0
	Aa dal Noord - Kameren	C	3.100.000	-1.900.000	1.080.000	0	2.020.000	-1.900.000
	Aa dal Noord - Erp	A	2.617.100	0	424.831	0	0	0
	Aa dal Noord - Erp	C	15.700.000	-9.000.000	8.610.000	0	7.090.000	-9.000.000
51	Uitvoeringsprogramma Noordervaart/Peelkanalen	A	16.248.000	-4.368.000	776.207	0	0	0
76	GGOR Bleekerloop/Parallelloop	A	2.187.000	-1.300.000	1.260.000	-500.000	150.159	-80.000
	Meerven	A	123.500	-40.000	97.062	-20.000	0	0
	Meerven	C	4.000.000	0	0	0	4.000.000	0
	Beekontwikkeling Kleine Aa	A	4.875.700	-2.147.500	2.150.000	-250.000	1.257.471	0
	NVO Diepenhoek	A	196.900	-100.000	80.000	0	50.462	-100.000
	NVO Diepenhoek	C	300.000	0	0	0	300.000	0
	Beekontwikkeling Dal van de Aa	A	216.900	-82.500	2.263	0	0	0
	Beekontwikkeling Dal van de Aa	C	4.500.000	0	1.500.000	0	3.000.000	0
	Beekontwikkeling Aa dal zuid fase 2 Dijkstraat	A	650.000	-281.000	394.523	-200.000	0	0
86	IGP Maasheggen	A	6.910.000	-2.675.000	2.110.000	-200.000	242.287	0

Klimaat bestendig en gezond watersysteem (vervolg)								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
95	EVZ Leijgraaf	A	5.575.500	-1.782.000	230.000	0	0	0
210	Smakterbroek	A	650.000	-75.000	264.717	0	0	0
	Smakterbroek	C	100.000	0	90.000	0	10.000	0
212	GGOR Goorloop Snelle Loop	A	3.476.000	-1.218.000	660.000	-150.000	-10.000	-810.000
216	EVZ Meerkensloop	A	2.625.000	-1.000.000	10.000	0	0	0
231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	A	4.983.000	0	2.161.224	0	0	0
	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	C	750.000	0	750.000	0	0	0
239	Robuust watersysteem NVO	A	10.784.000	-1.739.000	3.988.878	-524.000	2.970.241	-100.000
275	Natte Natuurparel Wijboschbroek	A	8.855.000	-7.255.000	410.000	-940.000	-20.000	-1.300.000
288	Oplossen knelpunt robuust watersysteem Beekgraaf	A	380.000	0	123.508	0	0	0
	Oplossen knelpunt robuust watersysteem Beekgraaf	C	2.110.000	-470.000	110.000	0	2.000.000	-470.000
301	LTAP Gemaal Sambeek 114SAM	C	990.000	0	990.000	0	0	0
	Lange Termijn Asset Planning (LTAP) - Gemalen	C	40.150.000	0	0	0	15.150.000	0
302	Palmvenloop en Venloop	A	157.000	0	21.420	0	0	0
	Palmvenloop en Venloop	C	950.000	0	950.000	0	0	0
305	Restopgave knelpunt wateroverlast Drunen noordwest (H14)	C	1.500.000	0	1.000.000	0	500.000	0
346	Stads Aa Helmond	C	3.250.000	0	100.000	0	3.150.000	0
356	Aanpassing Astense Aa tbv aanvoer vanuit Noordervaart	C	790.000	-300.000	410.000	0	380.000	-300.000
359	Renovatie/vervangen Bruggen landgoed Eyckenlust Beek en Donk	A	1.920.000	0	1.670.000	0	24.135	0
360	Waterfabrieken	C	65.000.000	-35.000.000	400.000	0	19.600.000	-10.000.000
361	Vismigratie Gewande	A	6.400.000	-1.600.000	2.760.000	-400.000	2.776.806	-1.200.000
	Vismigratie Gewande	C	350.000	-1.100.000	0	0	350.000	-1.100.000
367	Uitvoeringsprogramma waterconservering	A	2.100.000	-960.000	1.191.938	-750.000	0	0
368	EVZ - KRW Hoefgraaf	C	250.000	0	0	0	250.000	0
370	Zelfstandige NBW-knelpunten wateroverlast (3e toetsing)	A	480.000	0	239.359	0	0	0
371	Programma Howabo	A	686.500	0	127.624	0	0	0
	Programma Howabo	C	158.420.000	-82.900.000	200.000	0	40.420.000	-19.650.000
	Inlaat Engelermeer - planuitwerking	A	4.890.000	0	1.260.000	0	2.819.660	0
	Peilreguleringskunstwerk - planuitwerking	A	5.400.000	0	780.000	0	4.500.000	0
	Gemaal Crevecoeur - planuitwerking	A	12.175.000	-5.375.000	1.750.000	0	10.248.591	-5.375.000
	Gemaal Crevecoeur - uitvoering	A	1.500.000	-650.000	0	0	850.000	0
	Gemaal Crevecoeur - uitvoering	C	198.500.000	-99.350.000	0	0	198.500.000	-99.350.000
376	Bagger niet verspreid div	A	2.010.000	0	1.010.000	0	0	0
	Baggeren achterstanden 2027/2028	C	2.400.000	0	800.000	0	1.600.000	0

Klimaat bestendig en gezond watersysteem (vervolg)								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
2022-012	NNP Sang en Goorkens fase 2	A	4.310.000	-1.972.500	392.096	-1.472.500	0	0
	NNP Sang en Goorkens fase 2	C	6.700.000	-3.500.000	4.210.000	-30.000	2.490.000	-3.470.000
2022-013	Uitbr wateraanvoer Kokmeeuwenweg	A	740.000	0	218.115	0	0	0
	Uitbr wateraanvoer Kokmeeuwenweg	C	3.200.000	0	0	0	3.200.000	0
	GGA Vitale Peel (Provincie trekker)	C	6.680.000	0	380.000	0	6.300.000	0
2022-021	Maatregelen Astense Aa – de Berken	A	550.000	0	10.000	0	0	0
2023-032	Clusterproject vismigratie	A	3.300.000	-1.445.000	318.826	-600.000	0	0
	Clusterproject vismigratie fase 2	A	3.000.000	-1.275.000	957.751	-675.000	0	0
	Clusterproject vismigratie fase 3	A	4.000.000	-1.600.000	3.020.000	0	700.000	-1.600.000
2023-033	Groen-blauwe maatregelen in Spoorzone Den Bosch	A	700.000	0	250.000	0	177.869	0
	Groen-blauwe maatregelen in Spoorzone Den Bosch	C	5.700.000	0	0	0	4.500.000	0
2023-034	BHS/EVZ Goorloop Groot Goorloop	A	263.200	0	977	0	0	0
	BHS/EVZ Goorloop Groot Goorloop	C	2.250.000	0	600.000	0	1.650.000	0
	EVZ Schevelingseloop	A	46.800	0	6.800	0	0	0
	EVZ Schevelingseloop	C	750.000	0	350.000	0	400.000	0
2023-035	Optimalisatie wijst Annabos en beheer & onderhoud Bitswijksche Loop	A	640.000	0	180.000	0	124.587	0
2023-037	Optimalisatie watersysteem Rode Beek	A	100.000	0	0	0	0	0
	Optimalisatie watersysteem Rode Beek	C	2.300.000	-500.000	2.100.000	0	0	-500.000
2023-038	Leijgraaf Dintherse Hoek en Leijgraaf vanaf de A50	C	2.810.000	-1.400.000	210.000	-100.000	2.600.000	-1.300.000
2023-039	Groote Wetering	A	500.000	0	113.160	0	0	0
	Groote Wetering	C	3.870.000	-1.400.000	2.600.000	-800.000	1.270.000	-600.000
2023-043	Robuuste invulling Landmeerseloop Huize Padua	A	2.700.000	-830.000	1.090.000	-400.000	1.282.851	-200.000
2023-051	Goorloop en Donkervoortscheloop Beek en Donk	A	460.000	-125.000	240.000	0	80.000	-125.000
	Goorloop en Donkervoortscheloop Beek en Donk	C	2.650.000	-1.280.000	0	0	2.650.000	-1.280.000
2024-059	Bakelse Aa en Kaweiseloop	C	980.000	-450.000	200.000	0	780.000	-450.000
2024-060	Beekherstel Soeloop West	A	400.000	-134.000	200.000	0	0	-134.000
	Beekherstel Soeloop West	C	1.200.000	-400.000	90.000	0	1.110.000	-400.000
2024-061	EVZ Halsche Beek, Balkloop en Tochtsloot	A	225.000	0	41.847	0	0	0
	EVZ Halsche Beek, Balkloop en Tochtsloot	C	1.500.000	-1.130.000	750.000	0	750.000	-1.130.000
2025-064	Beekherstel Astense Aa	A	375.000	-125.000	90.000	0	205.000	-125.000
	Beekherstel Astense Aa	C	4.000.000	-1.500.000	0	0	4.000.000	-1.500.000
2025-067	Herstel Vierlingsbeekse Molenbeek	C	230.000	0	80.000	0	150.000	0
2025-068	Optimalisatie herstel NNP De Vilt	C	4.010.000	-3.000.000	360.000	0	3.650.000	-3.000.000
2025-069	Waterconservering Raam	C	1.500.000	-700.000	200.000	-100.000	1.300.000	-600.000
2025-072	Vervangen TMX Hoofdstation	A	11.800.000	0	3.450.000	0	7.540.000	0

Klimaat bestendig en gezond watersysteem (vervolg)								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
2025-073	Esperloop, Snelleloop Neerstraat	C	2.800.000	-500.000	400.000	-80.000	2.400.000	-420.000
2025-077	Saneren sifon Gansoijen	C	900.000	0	0	0	900.000	0
2025-078	NVO/EVZ Hertogswetering - deeltraject Dorpenweg	C	600.000	-300.000	400.000	-150.000	200.000	-100.000
2025-079	Loods afdamschotten WSK	A	75.000	0	25.000	0	0	0
	Loods afdamschotten WSK	C	280.000	0	280.000	0	0	0
2025-084	Diesdonk (Astense Aa)	A	700.000	0	550.000	0	0	0
	Diesdonk (Astense Aa)	C	5.700.000	0	500.000	0	5.200.000	0
2026-089	EVZ/NVO, optimalisatie watersysteem & vismigratie Munsche Wetering	C	1.350.000	-170.000	900.000	-120.000	450.000	-50.000
2026-094	Lange Termijn Asset Planning (LTAP) - Krooshekreinigers	B	1.150.000	0	130.000	0	1.020.000	0
2026-095	Lange Termijn Asset Planning (LTAP) - Bruggen	C	650.000	0	0	0	650.000	0
2026-096	Meekoppelkansen Vervangen Sifons (Rijkswaterstaat trekker)	C	500.000	0	130.000	0	370.000	0
Totaal Klimaat bestendig en gezond watersysteem			**796.364.892**	**-321.879.747**	**94.063.632**	**-18.441.500**	**416.560.385**	**-187.670.271**

Schoon water								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
115	Renoveren rwzi Den Bosch	A	66.325.000	0	1.500.000	0	8.500.000	0
	Reductie geuremissie rwzi Den Bosch	A	4.500.000	0	531.408	0	0	0
315	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Den Bosch (nutriënten)	A	66.000.000	0	17.010.000	0	34.370.000	0
	Extra zuiveringstap medicijnen (PACAS) rwzi Den Bosch	C	5.000.000	0	0	0	1.000.000	0
2026-091	Afzetroute biogas rwzi Den Bosch	A	1.300.000	0	1.000.000	0	100.000	0
	Afzetroute biogas rwzi Den Bosch	C	15.700.000	0	0	0	15.700.000	0
175	Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen	A	92.700.000	0	1.512.667	0	0	0
255	Renovatie Sliblijn rwzi Land van Cuijk	A	500.000	0	0	0	0	0
	Renovatie Sliblijn rwzi Land van Cuijk	C	19.500.000	0	3.000.000	0	16.500.000	0
317	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Land van Cuijk (medicijnen)	C	5.000.000	0	0	0	5.000.000	0
	Extra zuiveringsstap nutrienten rwzi Land van Cuijk (effluent= KRW-norm)	C	35.000.000	0	0	0	35.000.000	0
2025-082	Renoveren/nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk	A	500.000	0	200.000	0	0	0
	Renoveren/nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk	C	4.500.000	0	1.500.000	0	3.000.000	0
313	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Aarle-Rixtel (nutriënten en medicijnen)	A	70.000.000	-3.000.000	17.700.000	0	40.380.000	-3.000.000
	Extra zuiveringsstap medicijnen OZON rwzi Aarle-Rixtel	C	13.000.000	0	0	0	6.000.000	0
314	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Asten	C	22.000.000	0	0	0	22.000.000	0
316	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Dinther (medicijnresten)	A	11.150.000	-4.000.000	300.000	0	0	0
	Effluentkwaliteit nutriënten Dinther (zandfilter)	A	44.000.000	0	11.110.000	0	0	0
	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Dinther (ozon)	C	13.000.000	0	0	0	6.000.000	0

Schoon water (vervolg)								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
276	Grootschalige realisatie van zonneweides	A	19.260.000	0	1.823.391	0	0	0
2026-092	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Aarle Rixtel	B	500.000	0	200.000	0	300.000	0
	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Dinther	B	500.000	0	200.000	0	300.000	0
	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Vinkel	B	500.000	0	100.000	0	400.000	0
	Renoveren/vervangen diverse procesonderdelen rwzi's	C	74.000.000	0	0	0	59.000.000	0
244	Poseidon - de datagestuurde waterketen	A	3.450.000	0	280.000	0	2.262.165	0
2023-028	Aanpassen TPL Boekel Erp	A	200.000	0	0	0	0	0
	Aanpassen TPL Boekel Erp	C	4.410.000	0	3.840.000	0	300.000	0
	Omleggen / vervangen TPL Vlierden - Asten	C	8.500.000	0	1.500.000	0	6.980.000	0
	Omleggen / vervangen diverse transportleidingen	C	18.200.000	0	0	0	11.200.000	0
334	Renoveren rioolgemaal 't Snepke	C	4.000.000	0	400.000	0	3.600.000	0
2023-026	Renoveren diverse rioolgemalen vanaf 2028	C	45.600.000	0	0	0	32.150.000	0
2024-054	Renoveren rioolgemaal St. Anthonis	A	2.000.000	0	110.000	0	0	0
2026-097	Renoveren rioolgemaal Duin	B	700.000	0	30.000	0	670.000	0
2026-098	Renoveren rioolgemaal Fortunaweg	B	200.000	0	20.000	0	180.000	0
2026-099	Renoveren rioolgemaal Vianen	B	300.000	0	30.000	0	270.000	0
2026-100	Renoveren rioolgemaal Wachthuis	B	1.800.000	0	200.000	0	1.600.000	0
2026-101	Realiseren waterslagvoorziening Cuijk Heiligenberg	B	1.500.000	0	1.450.000	0	0	0
2026-102	Renoveren rioolgemaal Munnekens Vinkel	B	500.000	0	100.000	0	400.000	0
2026-103	Aanpassen ontvangstput rioolgemaal Berlicum	B	400.000	0	400.000	0	0	0
2026-104	Renoveren put Raadhuisplein Beek en Donk	B	500.000	0	500.000	0	0	0
2026-105	Vervangen waterslagvoorziening rioolgemaal Schijndel	B	600.000	0	100.000	0	500.000	0
	Renoveren rioolgemaal Schijndel	C	1.600.000	0	0	0	1.600.000	0
2026-107	Renoveren ontvangstput rioolgemaal Cuijk Haven	B	200.000	0	20.000	0	180.000	0
Totaal Schoon water			**679.095.000**	**-7.000.000**	**66.667.466**	**0**	**315.442.165**	**-3.000.000**

Samen, duurzaam, slim en effectief								
Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschap 2027	B	1.130.000	0	1.130.000	0	0	0
	Vervangen vervoersmiddelen en gereedschap	C	3.630.000	0	0	0	3.630.000	0
372	Aardgasvrij Aa en Maas	C	5.000.000	0	0	0	5.000.000	0
2023-050	Hoofdkantoor Pettelaarpark: veiligheid en toegankelijkheid	A	3.700.000	0	2.130.000	0	0	0
Totaal Samen, duurzaam, slim en effectief			**13.460.000**	**0**	**3.260.000**	**0**	**8.630.000**	**0**

Bijlage 1a B-kredieten

Nr. PJB	Omschrijving investering	Type	Krediet Uitgaven	Krediet Inkomsten	Uitgaven 2027	Inkomsten 2027	Uitgaven 2028-2031	Inkomsten 2028-2031
Waterveiligheid								
25	HWBP bijdrage 2027	B	7.600.000	0	7.600.000	0	0	0
Klimaat bestendig en gezond watersysteem								
2026-094	Lange Termijn Asset Planning (LTAP) - Krooshekreinigers	B	1.150.000	0	130.000	0	1.020.000	0
Schoon water								
2026-092	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Aarle Rixtel	B	500.000	0	200.000	0	300.000	0
	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Dinther	B	500.000	0	200.000	0	300.000	0
	Voorbereiden renoveren procesonderdelen rwzi Vinkel	B	500.000	0	100.000	0	400.000	0
2026-097	Renoveren rioolgemaal Duin	B	700.000	0	30.000	0	670.000	0
2026-098	Renoveren rioolgemaal Fortunaweg	B	200.000	0	20.000	0	180.000	0
2026-099	Renoveren rioolgemaal Vianen	B	300.000	0	30.000	0	270.000	0
2026-100	Renoveren rioolgemaal Wachthuis	B	1.800.000	0	200.000	0	1.600.000	0
2026-101	Realiseren waterslagvoorziening Cuijk Heiligenberg	B	1.500.000	0	1.450.000	0	0	0
2026-102	Renoveren rioolgemaal Munnekens Vinkel	B	500.000	0	100.000	0	400.000	0
2026-103	Aanpassen ontvangstput rioolgemaal Berlicum	B	400.000	0	400.000	0	0	0
2026-104	Renoveren put Raadhuisplein Beek en Donk	B	500.000	0	500.000	0	0	0
2026-105	Vervangen waterslagvoorziening rioolgemaal Schijndel	B	600.000	0	100.000	0	500.000	0
2026-107	Renoveren ontvangstput rioolgemaal Cuijk Haven	B	200.000	0	20.000	0	180.000	0
Samen, duurzaam, slim en effectief								
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschap 2027	B	1.130.000	0	1.130.000	0	0	0
Totaal			**18.080.000**	**0**	**12.210.000**	**0**	**5.820.000**	**0**

Bijlage 2 Uitvoeringsinformatie

De uitvoeringsinformatie is opgesteld op basis van artikel 4.72 tot en met artikel 4.74 van het Waterschapsbesluit en geeft inzicht in de verdeling van de lasten en basten naar kosten- en opbrengstensoorten en van de netto lasten naar de beleidsproducten. Het dagelijks bestuur heeft de uitvoeringsinformatie vastgesteld onder voorwaarde dat het algemeen bestuur de begroting vaststelt. Daarmee wordt opdracht gegeven aan de organisatie om de in de begroting geformuleerde beleidsdoelen binnen de daarvoor beschikbaar gestelde budgetten uit te voeren. Voor het algemeen bestuur is deze bijlage ter kennisname.

Lasten

Lasten en baten *(Bedragen * € 1.000)*	**Jaarrekening 2025**	**Begroting na wijziging 2026**	**Begroting 2027**
LASTEN			
Rente en afschrijvingen			
Externe rentelasten	13.208	17.113	22.551
Interne rentelasten	1.708	1.449	1.574
Afschrijvingen van activa	36.914	35.886	40.043
Afschrijvingen van boekverliezen			
Personeelslasten			
Salarissen huidig personeel en bestuurders	44.917	49.317	52.675
Sociale premies	11.991	13.352	14.429
Rechtstreekse uitkeringen huidig personeel en bestuurders	33	12	12
Overige personeelslasten	2.131	2.866	2.994
Personeel van derden	2.420	1.408	1.468
Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders			
Goederen en diensten van derden			
Duurzame gebruiksgoederen	4.269	2.667	3.048
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	5.885	8.047	7.893
Energie	8.937	8.779	8.673
Huren en rechten	3.992	3.941	4.144
Leasebetalingen operational lease			
Pachten en erfpachten	5	4	4
Verzekeringen	598	558	613
Belastingen	98	99	99
Onderhoud door derden	24.555	28.267	30.387
Overige diensten door derden	29.370	33.871	37.495
Bijdragen aan derden			
Bijdragen aan bedrijven	35	300	
Bijdragen aan het Rijk			
Bijdragen aan openbare lichamen	4.831	4.247	4.284
Bijdragen aan overigen	960	1.090	1.106
Toevoegingen aan reserves/voorzieningen/onvoorzien			
Reserves	696	240	55
Onvoorzien		300	300
Voorzieningen	1.563		
TOTAAL LASTEN	**199.117**	**213.812**	**233.848**

Baten

Lasten en baten *(Bedragen * € 1.000)*	Jaarrekening 2025	Begroting na wijziging 2026	Begroting 2027
BATEN			
Financiële baten			
Externe rentebaten	75		
Interne rentebaten	1.708	1.449	1.574
Dividenden en bonusuitkeringen	792	865	865
Personeelsbaten			
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	1.275	607	707
Uitlening van personeel	527	501	582
Goederen en diensten aan derden			
Verkoop van gronden	1.265		
Verkoop van duurzame goederen			
Verkoop van overige goederen	1.702	1.926	2.115
Opbrengst uit grond en water	520	555	555
Huuropbrengst uit overige eigendommen	14	15	15
Diensten voor derden	654	289	295
Bijdragen van derden			
Bijdragen van de Europese Unie			
Bijdragen van het Rijk	688	709	587
Bijdragen van provincies	572		
Bijdragen van overige openbare lichamen	3.342	2.954	3.253
Bijdragen van overigen	636		
Waterschapsbelastingen			
Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	51.052	58.688	64.459
Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	27.583	30.420	32.643
Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	11.821	10.828	11.215
Opbrengst watersysteemheffing natuur	208	173	179
Opbrengst verontreinigingsheffing	356	300	337
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	23.630	24.918	25.115
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	50.406	55.651	62.556
Interne verrekeningen			
Onttrekkingen aan reserves	13.541	7.672	8.403
Geactiveerde lasten	12.448	15.291	18.393
Onttrekkingen aan voorzieningen	13		
TOTAAL BATEN	**204.829**	**213.812**	**233.848**
RESULTAAT	**-5.712**	**0**	**0**

Beleidsproducten

Beleidsproduct *(Bedragen * € 1.000)*	**Begroting 2027**
Planvorming	
Eigen plannen	10.604
Plannen van derden	640
Aanleg en onderhoud waterkeringen	
Beheersinstrumenten waterkeringen	609
Aanleg en onderhoud waterkeringen	15.328
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.077
Inrichting en onderhoud watersystemen	
Beheersinstrumenten watersystemen	1.107
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	40.306
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	6.586
Beheer hoeveelheid water	11.854
Calamiteitenbestrijding watersystemen	613
Monitoring watersystemen	8.926
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	
Getransporteerd afvalwater	15.723
Gezuiverd afvalwater	54.360
Verwerkt slib	16.465
Regulering	
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	13
Vergunningen en meldingen	2.780
Adviezen vergunningen	332
Toezicht	1.212
Handhaving	2.153
Regulering lozingen	2.044
Heffing en invordering	
Belastingheffing	3.740
Invordering	1.101
Bestuur en externe communicatie	
Bestuur	7.749
Externe communicatie	1.670
TOTAAL BELEIDSPRODUCTEN	**206.992**
Niet tot de beleidsproducten te rekenen componenten*	*-3.349*
TOTAAL NETTO LASTEN	**203.643**

** Onder andere interne rentebaten, dividend en onvoorzien*